T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

METROPOLİS'DEKİ İON TİPİ SÜTUN BAŞLIKLARININ BİÇİMSEL GELİŞİMİ

BURAK ARSLAN
1118203103

TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ. DR. FUAT YILMAZ

EDİRNE 2015

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BURAK ARSLANtarafından hazırlanan **METROPOLİS'DEKİ ION TİPİ SÜTUN BAŞLIKLARININ BİÇİMSEL GELİŞİMİ**Konulu **YÜKSEK LİSANS** Tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 12.-13. maddeleri uyarınca 20.01.2015 günü saat 13:30'da yapılmış olup, tezin * KABUL EDİLMESİNE **OYBİRLİĞİ/~~OYÇOKLUĞU~~** ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Yrd. Doç. Dr. Fuat Yılmaz	KABUL EDİLMESİNE	
Doç. Dr. SERDAR AYBEK	KABUL EDİLMESİNE	
Öğr. Gör. Dr. BAKİ DEMİRTAŞ	KABUL EDİLMESİNE	

* Jüri üyelerinin, tezle ilgili kanaat açıklaması kısmında "Kabul Edilmesine/Reddine" seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	10061821
Yazar Adı / Soyadı	BURAK ARSLAN
Uyruğu / T.C.Kimlik No	TÜRKİYE / 48523196626
Telefon	5543341324
E-Posta	burakandarslan@yandex.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	METROPOLİS'DEKİ İON TİPİ SÜTUN BAŞLIKLARININ BİÇİMSEL GELİŞİMİ
Tezin Tercümesi	STYLISTIC PROGRESS OF IONIC CAPITALS IN METROPOLIS
Konu	Arkeoloji = Archeology
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bölüm	
Anabilim Dalı	Arkeoloji Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Arkeoloji Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2015
Sayfa	175
Tez Danışmanları	YRD. DOÇ. DR. FUAT YILMAZ 12620533608
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	
Kısıtlama	Yok

Yukarıda bilgileri kayıtlı olan tezimin, bilimsel araştırma hizmetine sunulması amacı ile Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında arşivlenmesine ve internet üzerinden tam metin erişime açılmasına izin veriyorum.

12.01.2015

İmza:.....

ÖZET

Metropolis Antik Kenti'nde 1989 tarihinden bu yana gerçekleştirilen kazı çalışmalarında çok sayıda eser ve yapı ortaya çıkarılmıştır. Kentin tarihi ve mimari dokusunun anlaşılmasında bu buluntuların önemi tartışılamaz. İonik tarzdaki sütun başlıkları da bu açıdan bakıldığında çok önemli bir yer tutmaktadır. Metropolis'in ionik sütun başlıklarının ele alındığı bu tezde, ion tarzında inşa edilmiş yapılarının kent içindeki dağılımı ve bu dağılım neticesinde kentte oluşan mimari doku gözler önüne serilmiştir. Bu bağlamda kentin ion tarzında inşa edilmiş yapılarına kısaca değinilmiş ve sütun başlıklarının buluntu yerlerinden bahsedilmiştir.

İon tarzında meydana getirilmiş sütun başlıklarının formlarına, zengin bezeme tipolojisine ve Anadolu'daki yayılımına yönelik bilgiler tez kapsamında ortaya konmuştur. Bununla paralel olarak Metropolis'e ait olan 14 ionik sütun başlığı bu bağlamda incelenmiş ve diğer kentlerde ortaya çıkartılmış olan ionik sütun başlıklarıyla benzer ve farklı yönler gözler önüne serilerek tarihleme önerileri gerçekleştirilmiştir.

Tezin son bölümünde yer alan katalog ve levhalar kısmında Metropolis Antik Kenti'ne ait sütun başlıklarının çeşitli özellikleri, fotoğrafları ve çizimleri gösterilmiştir. Bu sayede kentte görülen ion tipi sütun başlıklarının zengin bezeme tipolojisi daha net bir şekilde anlaşılabilmektedir. Tüm bu çalışmaların sonucunda kentin ionik dokusunun ağırlıklı olarak Roma Dönemi'nin etkisinde geliştiğini de söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Mimari, Sütun Başlığı, Metropolis, Bezeme, Tipoloji.

ABSTRACT

In Metropolis Ancient City, has revealed a great number of works and structures during was performed to excavations since 1989. Significance of these finds noncontestable for understanding that historical and architectural texture of city. When viewed from this aspect, ionic capitals have a crucial place. In this thesis has tackled of ionic capitals of Metropolis, distribution inside city that had built of constructions as ionic style and outcome this distribution has displayed architectural texture consisted in city. Concordantly has mentioned that ionic structures of city and finding places of capitals.

Had presented scope of thesis that forms of capital had created as ionic style, rich decoration typology and knowledge about spread of ionic capitals in Anatolia. Concordantly, 14 ionic capitals has researched and has showed similar and different features between Metropolis ionic capitals and other cities. Thus has realised dating suggestions.

In the catalog and plaque which taken place last part of thesis, had showed various features, photograps and drawings about ionic capitals of Metropolis Ancient City. By this means rich decoration typology of ionic capitals has seen at city, clearer intelligible. Result of all works this speech can possible, improvment of ionic texture of Metropolis predominantly has been realising of Roma Period effects.

Key Words: Architectural, Capital, Metropolis, Decoration, Typology.

ÖNSÖZ

Mimari yapıların ve bu mimari yapıları oluşturan yapı unsurlarının arkeolojik bulgular arasındaki önemi yadsınamaz. Tez konumu oluşturan ion tipi sütun başlıklarının da bu yapı unsurları arasında kayda değer bir önemi vardır. Hem tarihleme açısından etkinliği hem de ait olduğu yapının özelliklerini gözler önüne sermesi bakımdan sütun başlıkları antik dünyanın sembollerinden birisidir. Metropolis'in ion tipi sütun başlıklarının ele alındığı bu tez konusunu çalışmam için bana öneren ve çalışmalarımı yakından takip eden değerli hocam Metropolis Kazı Başkanı Doç. Dr. Serdar AYBEK'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca Metropolis Kazısı'nda çalışmış ya da çalışan ve bu tür bilimsel faaliyetlerin gerçekleşmesine olanak sağlayan herkese çok teşekkür ederim.

Tez çalışmalarım boyunca beni yönlendiren ve bilgilerini her koşulda benimle paylaşan değerli hocalarım, tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Fuat YILMAZ'a ve Öğr. Gör. Dr. Baki DEMİRTAŞ'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tezin bilimsel araştırma projesi kapsamında değerlendirilmesine olanak sağlayan Trakya Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimine ve daire çalışanlarına katkılarından dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

Tez kapsamında gerçekleştirdiğim bilgisayar çizimlerinde bana yardımcı olan ve bu konuda kendimi geliştirmemi sağlayan değerli dostum Mimar Pınar KARATAŞ'a teşekkür ederim. Ayrıca gerçekleştirdiğim çizimler üzerinde uyguladığı kara kalem gölgelendirme çalışmalarıyla başarılı bir iş ortaya koyduğunu düşündüğüm, kıymetli dostum Restoratör Taner ÖZGÜR'e en içten teşekkürlerimi sunarım. Metropolis Kazısı'ndan değerli dostum Arkeolog Yılmaz BALIM'a ve Trakya Üniversitesi'nden dönem arkadaşım Arkeolog Selami CESUR'a, tezimle ilgili gerçekleştirmiş olduğum çalışmalarda şahsıma sağladıkları desteklerden dolayı teşekkür ederim.

Çıktığım her yolda beni kayıtsız, şartsız destekleyen ve destek olmaya devam eden anne ve babama sonsuz teşekkürlerimi sunmak isterim.

Edirne 2015 Burak ARSLAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET i

ABSTRACT ii

ÖNSÖZ iii

ŞEKİLLER LİSTESİ xiii

HARİTALAR, PLANLAR VE RESİMLER LİSTESİ x

LEVHALAR LİSTESİ xi

KISALTMALAR LİSTESİ xii

1. GİRİŞ 1

2. METROPOLİS ANTİK KENTİ 5

2.1. Kentin Kısa Tarihçesi 5

2.2. Metropolis Antik Kenti'nde Kazılarla Ortaya Çıkarılan İon Tipi Sütun Başlıkları ve Buluntu Yerleri 9

2.2.1. Akropol 9

2.2.2. Bouleuterion 13

2.2.3. Sondaj 2011 14

2.2.4. Tiyatro 14

2.2.5. Yamaç Evler 18

3. İON TİPİ SÜTUN BAŞLIKLARIN GELİŞİM SÜRECİ 20

3.1. İon Tipi Sütun Başlıklarının Ön Bölümlerinin Gelişimi 27

3.1.1. Düşük Kanalisli Başlık 27

3.1.2. Düşük Kanalise Asılı Kymation 28

3.1.3. Beş Yumurtalı Kymation 28

3.1.3.1. Zengin Süslemeli Tip 29

3.1.3.2. Yarım Süslü Tip 32

3.1.3.3. Bezemesiz Tip 34

3.1.4. Mızrak Uçlu Yapraklarla Sınırlandırılmış Üç Yumurtalı Kymation 35

3.1.4.1. Zengin Bezemeli Tip 35

2.1.1.1. Yarım Bezemeli Tip 36

2.1.1.2. Bezemesiz Tip 36

3.1.5. Üç Yumurtalı Başlık 37
3.1.5.1. Yarım Bezemeli Tip 37
2.1.1.3. Bezemesiz tip 38
3.1.6. Yalın Kymationlu Başlık 41
3.2. İon Tipi Sütun Başlıklarının Yan Bölümlerinin Gelişimi 42
3.2.1. Formlar 43
3.2.1.1. Sami Tipi 43
3.2.1.2. İonik Tip 43
3.2.1.3. Attika Tipi 44
3.2.1.4. Attika – Küçük Asya Tipi 44
3.2.2. Balteus Tipoloisi 45
3.2.2.1. Yaprak Çizgili Askılı Kanat Motifi 45
3.2.2.2. Çift Kanat Motifi 47
3.2.2.3. Sınırlandırma Bantları 48
3.2.2.4. Örgü Bandı 48
3.2.2.5. Herakles Düğümü 49
3.2.2.6. Sade Balteus 49
3.2.2.7. Çizgili Baklava Motifi 49
3.2.2.8. Üst Üste Sıralanmış Yaprak Sıraları 50
3.2.2.9. Çiçekler ve Tomurcuklar 50
3.2.2.10. Palmet Motifi 51
3.2.2.11. Üst Üste Sıralanmış Yatay Yaprak Sıraları 52
3.2.2.12. Bıçak Sırtı Motifi 53
3.2.2.13. Sarmaşık Motifi 53
3.2.2.14. Akanthus Yaprağı Motifi 55
3.2.2.15. Sarmaşık Yaprakları 56
3.2.2.16. Defne Dalları 57
3.2.2.17. Gamalı Haç Motifi 57
3.2.2.18. Bantlar 57
3.2.2.19. Basit Düğüm Motifi 59
3.2.3. Polster Tasarımları Ve Bezeme Tipolojisi 60
3.2.3.1. Sıralı Parçalar (İonik Tip) 60
3.2.3.2. Attika - Küçük Asya Tipi 60
3.2.3.3. Attika Tipi 61

3.2.3.4. Sami Tipi 62
3.2.3.5. Yıldırım Demeti 62
3.2.3.6. Işın Motifi 62
3.2.3.7. Keskin, Sivri ve Kamış Yapraklı Çelenk 62
3.2.3.8. Kamış Yaprakları 63
3.2.3.9. Akanthus ve Kamış Yapraklı Çelenk 64
3.2.3.10. Pullu Yatay Yapraklar 65
3.2.3.11. Yatay Akanthus ve Kamış Yaprakları 66
3.2.3.12. Dikey Akanthus Yaprakları 68
3.2.3.13. Yatay Akanthus Yaprakları 69
3.2.3.14. Yatay Palmet 70
3.2.3.15. Aşağıdan Birbirine Bağlı Yatay Yapraklar 71
3.2.3.16. Sarmaşık Motifi 73
3.2.3.17. Bükülmüş Yiv Motifi 74
3.2.3.18. Bölünmüş Sarmaşık Yapraklar 74

4. METROPOLİS ANTİK KENTİ'NDE GÖRÜLEN İON TİPİ SÜTUN BAŞLIKLARININ TİPOLOJİSİ VE BENZER ÖRNEKLER IŞIĞINDA İNCELENMESİ 75
4.1. Akropol 75
4.2. Buoleuterion 77
4.3. Kazı Dışı (1) 79
4.4. Kazı Dışı (2) 81
4.5. Kazı Dışı (3) 83
4.6. Kazı Dışı (4) 85
4.7. Sondaj 2011 87
4.8. Tİ 07-114 (Yamaç Evler) 89
4.9. Tİ 08-51 (Yamaç Evler) 91
4.10. Tİ 08-55 (Yamaç Evler) 93
4.11. Tİ 08-62 (Yamaç Evler) 95
4.12. YE 08-91 (Yamaç Evler) 96
4.13. YE 08-96 (Yamaç Evler) 99
4.14. YE 08-152 (Yamaç Evler) 101

5. SONUÇ 104

KAYNAKÇA 108

HARİTALAR, PLANLAR VE RESİMLER 111

KATALOG 120

LEVHALAR 149

ŞEKİLLER LİSTESİ **Sayfa**

Şekil 1 a / 1 b / 1 c: Dor, İon ve Korinth Düzenleri, Sanat ve Tasarım Sütun Başlığı Heykel Sanatı, s. 4 – 5 – 6. 2

Şekil 2: Düşük Kanalisli Başlık, Orhan Bingöl, Das Ionische Normalkapitell In Hellenistischer Und Romischer Zeit In Kleinasien, s. 23. 27

Şekil 3: Düşük Kanalise Asılı Kymation, Orhan Bingöl, a.g.e, s. 25. 28

Şekil 4: Zengin Süslemeli Tip a, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 26. 29

Şekil 5: Zengin Bezemeli Tip b, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 29. 30

Şekil 6: Mızrak Uçlu Yapraklarla Sınırlandırılmış, Üç Yapraklı Kymation, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 35. 35

Şekil 7: Üç Yumurtalı Başlık, Bezemesiz Tip a, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 37. 38

Şekil 8: Üç Yumurtalı Başlık, Bezemesiz Tip b, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 39. 40

Şekil 9: İonik Başlık Yan Bölüm, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 49. 42

Şekil 10: Sami Tipi Form, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 50. 43

Şekil 11: İonik Tip Form, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 50. 44

Şekil 12: Attika Tipi Form, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 51. 44

Şekil 13: Attika – Küçük Asya Tipi Form, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 54. 45

Şekil 14: Yaprak Çizgili Askılı Kanat Motifi, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 58. 45

Şekil 15: Sınırlandırma Bantları, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 61. 48

Şekil 16: Örgü Bandı, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 62. 48

Şekil 17: Herakles Düğümü, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 62. 49

Şekil 18: Çizgili Baklava Motifi, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 63. 49

Şekil 19: Çiçekler ve Tomurcuklar, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 64. 50

Şekil 20: Palmet Motifi, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 65. 51

Şekil 21: Üst Üste Sıralanmış Yatay Yaprak Sıraları, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 66. 52

Şekil 22: Bıçak Sırtı Motifi, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 67. 53

Şekil 23: Sarmaşık Motifi – Basit Sarmaşık, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 68. 53

Şekil 24: Sarmaşık Motifi, Kıvrık Dal Sarmaşık, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 68. 53

Şekil 25: Sarmaşık Motifi, Spiral Sarmaşık, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 69. 54

Şekil 26: Akanthus Yaprağı Motifi, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 70. 55

Şekil 27: Sarmaşık Yapraklar, Üst Üste Bindirilmiş, Ayakta Sarmaşık Motifi, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 71. 56

Şekil 28: Sarmaşık Yapraklar, Üst Üste Bindirilmiş, Asılı Sarmaşık Motifi, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 71. 56

Şekil 29: Defne Dalları, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 72. 57

Şekil 30: Bantlar – Yuvarlak Bantlar, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 73. 57

Şekil 31: Bantlar – Düz Bant, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 73. 58

Şekil 32: Bantlar - Konkav Bant, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 73. 58

Şekil 33: Bantlar - Dönmüş Bant, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 73. 58

Şekil 34: Basit Düğüm Motifi, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 74. 59

Şekil 35: Keskin, Sivri ve Kamış Yapraklı Çelenk, Orhan Bingöl, a.g.e., 83. 62

Şekil 36: Kamış Yaprakları, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 85. 63

Şekil 37: Akanthus ve Kamış Yapraklı Çelenk, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 87. 64

Şekil 38: Pullu Yatay Yapraklar, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 89. 65

Şekil 39: Yatay Akanthus ve Kamış Yaprakları, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 91. 66

Şekil 40: Dikey Akanthus Yaprakları, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 97. 68

Şekil 41: Yatay Akanthus Yaprakları, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 100. 69

Şekil 42: Yatay Palmet, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 104. 70

Şekil 43: Aşağıdan Birbirine Bağlı Yatay Yapraklar, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 111. 71

Şekil 44: Sarmaşık Motifi, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 113. 73

Şekil 45: Bükülmüş Yiv Motifi, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 117. 74

HARİTALAR LİTESİ

Harita 1: Metropolis Antik Kenti ve Yakın Çevresi, Recep Meriç, Metropolis Ana Tanrıça Kenti, s. 46. 112

Harita 2: Metropolis Antik Kenti ve Ege Bölgesi Yerleşimleri, Recep Meriç, Metropolis Ana Tanrıça Kenti, s. 24. 113

PLANLAR LİSTESİ

Plan 1: Metropolis Antik Kenti Planı, 2014 Kazı Arşivi 114

Plan 2: Metropolis Peristil Avlulu Roma Villası, 2010 Kazı Arşivi 115

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Metropolis Antik Kenti Genel Görünüm, 2012 Kazı Arşivi 116

Resim 2: Metropolis Akropolis'i, 2012 Kazı Arşivi 116

Resim 3: Metropolis Bouleuterion'u ve Ortasından Geçen Bizans Dönemi Sur Duvarı, Metropolis 2012 Kazı Arşivi 117

Resim 4: Sondaj 2011 -7, 2011 Kazı Arşivi 117

Resim 5: Metropolis Tiyatrosu, Metropolis Kazı Arşivi 118

Resim 6: Metropolis Tiyatrosu ve Skene Binası Alanı, 2012 Kazı Arşivi 118

Resim 7: Peristil Avlulu Ev ve Kaide – Sütun Eşleşmesi, 2008 Kazı Arşivi 119

Resim 8: Peristil Avlulu Evin Havuz Bloğunun Altında Bulunan Metropolis Basımı Antoninus Pius Sikkesi, Serdar Aybek, Aygün Ekin Meriç, Ali Kazım Öz, Metropolis İonia'da Bir Tanrıça Kenti, s. 86 119

LEVHALAR LİSTESİ

Levha 1: Akropol 150

Levha 2: Buoleuterion 151

Levha 3: Kazı Dışı (1) 152

Levha 4: Kazı Dışı (2) 153

Levha 5: Kazı Dışı (3) 154

Levha 6: Kazı Dışı (4) 155

Levha 7: Sondaj 2011 156

Levha 8: Tİ 07-114 (Yamaç Evler) 157

Levha 9: Tİ 08-51 (Yamaç Evler) 158

Levha 10: Tİ 08-55 (Yamaç Evler) 159

Levha 11: Tİ 08-62 (Yamaç Evler) 160

Levha 12: YE 08-91 (Yamaç Evler) 161

Levha 13: YE 08-96 (Yamaç Evler) 162

Levha 14: YE 08-152 (Yamaç Evler) 163

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	Adı Geçen Eser
a.g.t.	Adı Geçen Tez
Ark.	Arkeolog
Bkz	Bakınız
Bul. K.	Bouleuterion Kuzey
cm.	Santimetre
Env.	Envanter
Gös.	Gösterilen
Kat. Nr.	Katalog Numarası
km.	Kilometre
Lev.	Levha
m.	Metre
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
Müz.	Müze
No	Numara
Rest.	Restoratör
s.	Sayfa
Tap.	Tapınak
Tİ	Tiyatro
YE	Yamaç Evler

1. GİRİŞ

İon sütun başlıklarının ön tarafı birbiri ardına sıralanmış üç yatay bölümden oluşmaktadır. Üst kısım *"Abakus"*, aşağısında ara parça *"Kanalis"* ve Kanalis'in altında ise *"Ekhinus"* olmak üzere bu üç ana parça kenarlara doğru yuvarlanmaktadır. Ekhinus, ionik yumurtalarla, iç süslü palmetlerle ve kıvrımlarla kanalisi kaplamaktadır.[1]

Bu başlıklarının kalıntıları Arkaik Dönem'den başlayarak Geç Roma Dönemi'ne kadar tarihlenebilir.[2] Sütun başlığının ön ve yan yüzlerindeki görünüm her zaman değişiklik göstermektedir. Bunun yanı sıra işçilik ve malzemedeki değişiklik detaylı bir şekilde göze çarpmaktadır. Sütun ile taşıdığı kiriş arasında bulunan sütun başlığının bezemesi klasik mimarlıkta stili belirleyen en önemli öğelerden biridir. Özellikle antik kültürlerde sütun başlığı önemli bir yapı öğesi olmuştur. Eski Mısır tapınakları ile Helen ve Roma mimarisinin sütun başlıklarında önemli üslup biçimleri ortaya çıkmıştır.[3]

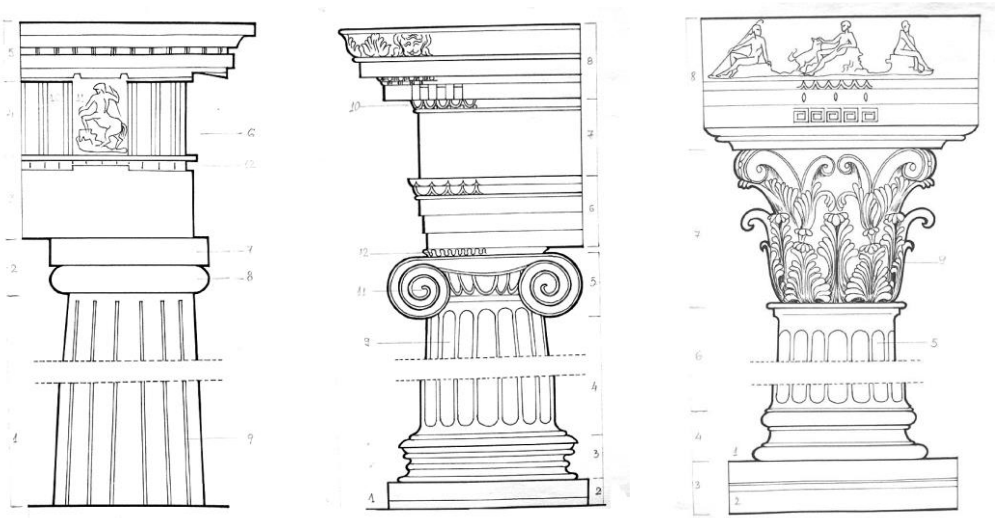
Sütun sistemi ise antik tapınak ve ondan esinlenmiş sütun ve çatı arasındaki bağlantı kısmı ile sütunların düzenine denilir.[4] İlk önce sütun sistemi tamamen süssüz olarak düşünülmüş, daha sonra dekoratif ögelerle birlikte kullanılmıştır. Sonra Romalılar'ın da benimsedikleri, Yunanlar'a ait üç ayrı tipte sütun sistemi ortaya çıkmıştır.

Yunanlar'ın yarattığı bu tip arasında en eskisi dor nizamıdır.[5] Nizam (stil), bir sütunun üzerine konan kirişten meydana gelen mimari düzendir.[6] Mimari yapıya karakter veren esas öğedir. Dor sütun sistemi ilk olarak M.Ö. 7. yüzyılın sonlarına doğru görülmüştür[7] (Thermon, Apollon Tapınağı, Yunanistan). Dor nizamı kaidesiz, yivli ya da yivsiz bir sütun, iki parçadan meydana gelen bir sütun başlığı (*abakus*,

[1] Orhan Bingöl, *Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien,* Verlag Ernst Wasmuth Tübingen, İstanbul 1980, s. 19.
[2] Gös. Yer.
[3] *Sanat ve Tasarım Sütun Başlığı Heykel Sanatı*, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 2013, s. 3.
[4] Gös. Yer.
[5] Gös. Yer.
[6] Gös. Yer.
[7] R. A. Tomlinson, *Yunan Mimarlığı,* Homer Kitabevi, İstanbul 2003, s.20.

ekhinus), sütunları taşıyan düz (*architrav*) ve süslü (*friz*) kiriş ve bunları taşıyan kornişten (*geison*) meydana gelir. Dor sütununun genelde yivli bir gövdesi olup (yivsiz örnekler de görülür) kaidesi yoktur. Kenarları yukarı meyilli, ince plaka halinde bir başlık ile onun üzerine kare biçiminde bir tabaktan oluşur[8] (Şekil 1 a).

Tez konumuzu oluşturan ion sütun sistemi ve başlığı ilk olarak M.Ö. 6. yüzyılda Batı Anadolu'da İonia'da görülür[9] (Ephesos Artemis Tapınağı, Didim Apollon Tapınağı). İon nizamı dor stiline göre daha ince, daha dekoratiftir. Sütunlar bir kaide üzerine oturur ve yivleri farklıdır. Sütunun üzerinde bulunan yivler çubuk şeklindedir. Sütun başlıklarına *volüt* adı verilen helezon şeklinde köşe kıvrımları ve çeşitli geometrik süsler eklenmiştir. İon sütun başlığının en dikkat çekici özelliği de işte bu kenardan taşan volütlerdir.[10] (Şekil 1 b).

Şekil 1 a / 1 b / 1 c: Dor, İon ve Korinth Düzenleri, Sanat ve Tasarım Sütun Başlığı Heykel Sanatı, s. 4 – 5 – 6.

Korint nizamı ion ve dor nizamlarına göre daha geç M.Ö. 400 civarında görülür.[11] Anadolu' da Helenistik Çağ'da gelişmiş, özellikle Roma Çağı'nın en çok kullanılan stili olmuştur.[12] Korint başlığı *akanthus* yaprakları ile dekoratif olarak

[8] *Sanat ve Tasarım Sütun Başlığı Heykel Sanatı*, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 2013, s. 3-4.
[9] *a.g.e.*, s. 4-5.
[10] Gös. Yer.
[11] *a.g.e.*, s. 5-6.
[12] Gös. Yer.

yapılmıştır. Bir sepet görüntüsü hâkimdir. Dört tarafında ise gül biçiminde şekiller ortaya çıkar[13] (Şekil 1 c).

Anadolu Antik Çağ mimarları, özellikle kendi yarattıkları ve geliştirdikleri ion ve korint stillerini tercih ederek kullanmışlardır. Romalılar, korint ve ion nizamlarını karıştırarak kompozit adı verilen sistemi yaratmışlardır.[14]

Metropolis Antik Kentinde bugüne kadar ortaya çıkarılmış olan toplam 14 adet ionik tipte sütun başlığı, bütün ya da bir kısmı günümüze ulaşmış şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan dört tanesi tiyatroda, üç tanesi yamaç evlerde, birer tane akropolde, *bouleuterion*'da (meclis binası) ve arkeolojik sondaj çalışmalarında bulunmuş, dört tanesi ise kazı dışı eser olarak kayıtlara geçmiştir. Çeşitli dönemlere ve yapılara ait olan bu sütun başlıkları incelendiğinde ortaya çıkarılacak olan kronolojik dokümantasyon sayesinde Metropolis Antik Kenti'ne ait olan yapılara ışık tutulması hedeflenmektedir.

Metropolis Antik Kenti'nin ion tipi sütun başlıkları mimari bezemeler ışığında incelendiğinde ortaya çıkarılacak olan tipolojik ve tarihsel sonuçlar sadece Metropolis Antik Kenti'nin değil diğer antik kentlerde bulunan ionik tipteki sütun başlıklarının da incelenmesine olanak sağlayacaktır. Bunun sonucunda Metropolis Antik Kenti'nin yanı sıra diğer antik kentlerde bulunan yapıların da çeşitli özelliklerini ortaya çıkaracaktır. Bu bağlamda tespit edilen sütun başlıklarının tamamının altı farklı açıdan çizimi yapılacak ve detayları net bir şekilde gözler önüne serilecektir.

Metropolis'e komşu olan diğer antik kentler özellikle de Ephesos Antik Kenti araştırmalarda ön plana çıkacaktır. Ephesos'un Asya başkenti olmasından kaynaklanan zengin mimari dokusu, Metropolis'e olan yakınlığı ve Metropolis'de bulunan ion tipi sütun başlıklarının Ephesoslu ustaların elinden çıkması veya bu ustaların eserlerinden etkilenilmesinin kuvvetli ihtimaller arasında olması dolayısıyla, Ephesos araştırmalarda özel bir konumda yer alacaktır. Bunun yanı sıra Metropolis'de bulunan ionik başlıklar ile Anadolu'daki antik kentlerde bulunan

[13] Gös. Yer.
[14] *a.g.e.*, s. 5.

başlıklar karşılaştırılarak analizleri gerçekleştirilecektir. Benzer olan başlıklar tarihsel ve yapısal açıdan incelenerek karşılaştırılacak, benzer olan yanları (bezeme açısından, tarihsel, yapısal) gözler önüne serilecektir.

Kentin ionik tipteki yapıları incelendiğinden bu yapıları detaylı olarak tanıma ve inceleme fırsatı doğacaktır. Başta "Tiyatro" ve "Yamaç Evler" sektörleri olmak üzere ionik tipteki sütun başlıklarının gün yüzüne çıkartıldığı alanların bu başlıklarla olan bağlantısı araştırılacak ve yapıya ait olup olmadıkları, eğer değillerse ne şekilde bu alanlarda bulundukları da araştırmaya konu olacak bir diğer unsurdur.

Metropolis Antik Kenti'nde bugüne dek araştırılmamış bir konu olan ionik tipteki sütun başlıklarının incelenmesi kentin mimari dokusunun anlaşılması ve zenginliğinin gözler önüne serilmesine sağlayacağı katkı açısından önem arz etmektedir. Metropolis'in en şaşalı dönemlerinde inşa edilen bu yapıların detaylı olarak anlaşılması ve diğer yapılarla olan bağlantılarının ortaya çıkarılması da araştırmaları önemli kılmaktadır. Özellikle Metropolis'in en görkemli yılları olan M.S. 2. yüzyıl ve M.S. 3. yüzyılda inşa edilen yapıları incelendiğinde bu yapıların ionik stilde inşa edilip edilmediği araştırılacak ve eğer inşa edildiyse diğer antik kentlerle aralarındaki mimari benzerlikler ve farklılıklar görülecektir.

Metropolis'in Helenistik mimarisinde ionik düzenin yeri, akropol ve aşağıya doğru genişleyen Helenistik yapıların mimari açıdan incelenmesi sonucunda ortaya çıkarılacak olan sonuçlar, kentin kimliğini biraz daha çözümlememize fayda sağlayacak önemli ayrıntılardır.

2. METROPOLİS ANTİK KENTİ

2.2. Kentin Kısa Tarihçesi

Kentin yakınında bulunan Gallesion (Alaman) Dağı'ndaki Uyuzdere Kült Mağarası ve burada yaşatılan Ana Tanrıça inancı kentin kaderini derinden etkileyen bir unsurdur. Yazıtlara da yansıyan "Ματηρ Γαλλησια" ifadeleri Gallesion Dağının Tanrıçası'na yani Ana Tanrıça'ya işaret eder. Metropolis isminin anlamının Ana Tanrıça Kenti olarak açıklanmasının sebebi de bu olmalıdır[15]*. Bununla beraber antik kentin çok yakınında bulunan Prehistorik yerleşimlerdeki halkın bir araya gelerek Metropolis'in temelini oluşturdukları kuvvetli ihtimaldir* (Harita 1)*. Ptolemaios*[16] *ve Stephanos Byzantinos tarafından Lydia sınırında olmak üzere bir İonia kenti olarak gösterilen şehri Strabon, Smyrna ve Ephesos arasında, Ephesos'a 120 stadia uzaklıkta bir yerleşim şeklinde tanımlamıştır*[17]*. Günümüzde, İzmir-Selçuk karayolunun 30. kilometresinde yer alan Torbalı ilçesine bağlı Yeniköy ve Özbey köyleri arasında görülen harabe kentin Antik Çağ'daki parlak günleri konusunda fikir vermektedir* (Harita 2)*. Antik Çağ'da özellikle kaliteli şarapları ile tanınan kentin ayrıca zeytin ve zeytinyağı üretimi ile bölgede ekonomik yönden güçlü olduğu nitelikli mimari kalıntılardan ve sanat eserlerinden anlaşılmaktadır*[18]*.*

Metropolis yakınındaki ilk yerleşim izleri Dedecik-Heybelitepe'de gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda belirlenmiştir. Metropolis'in yaklaşık 2 km. güneyinde yer alan yerleşimdeki en erken buluntular Geç Neolitik/ Erken Kalkolitik Dönem'e tarihlendirilmiştir. Kentin yaklaşık 7 km. kuzeyinde yer alan Bademgediği Tepesi ise Tunç Çağı'nın her üç evresine ait buluntu ve bilgi veren önemli bir merkezdir.[19] Bugüne kadar beş yapı katı saptanan ve yaklaşık M.Ö. 1300-1190 yılları arasında tarih sahnesindeki varlığı belirlenen yerleşimin Hitit kaynaklarında da geçen *Arzawa*

---

[15] Serdar Aybek, *Metropolis (İonia), Hellenistik ve Roma Dönemi Heykeltıraşlık Eserleri*, 1. Baskı, Homer Kitabevi, İstanbul 2009, s. 19.; Recep Meriç, *Metropolis: Ana Tanrıça Kenti*, İstanbul 2003, s. 1-12.

[16] Serdar Aybek, *a.g.e.*; Recep Meriç, *Metropolis Ionien:Ergebnisse Einer Survey-Unternehmung in der Jahren* 1972-1975, Königstein, Hain 1982.

[17] Serdar Aybek, *a.g.e.;* ; Ptolemaios, Geogr. V 2,17.

[18] Serdar Aybek, *a.g.e.*; Strabon, Geogr. XIV 632.

[19] Recep Meriç, *Metropolis: Ana Tanrıça Kenti*, İstanbul 2003, s. 31.

Krallığı kentlerinden *Puranda* olabileceği üzerinde durulmaktadır.[20] Bu yerleşimin bulunduğu noktanın ticaret yolları üzerinde bulunması ve verimli topraklara sahip olması şüphesiz şehrin kurulmasında etkili olmuştur. Bu özellikler küçük bir yer değişimi ile Metropolis'in bulunduğu tepe üzerinde Demir Çağı'ndan başlayarak devam edecektir. Metropolis Akropolü'nde İon Kolonizasyonu'na ait en eski seramik buluntular, Geç Geometrik Dönem'den başlayıp Arkaik Dönem'e kadar uzanmaktadır.[21] Son yıllardaki çalışmalarla arkaik kentin, tiyatro yamaçlarına kadar yayıldığı anlaşılmış böylece Akropol'deki yerleşim sürecinin M.Ö. 6. yüzyılda genişlediği ortaya çıkarılmıştır.[22] Metropolis ve yöresinde Klasik Dönem'e ait buluntular çok sınırlıdır. Bu dönemde yaşamın yalnızca Akropol'de geçtiğine işaret eden bazı seramik buluntular vardır. Ayrıca, Tiyatro'nun bulunduğu alanda kayaya oyulmuş mezarlar içinde Klasik Dönem'e ait mezar hediyeleri bulunmuştur.[23]

Metropolis'in güçlü bir surla çevrili, Akropolis'i olan dönemin modern şehircilik anlayışına uygun bir kent olarak imarı M.Ö.3. yy.'da olmuştur.[24] Kent Akropolis'in eteklerinde birbirini dik kesen düzgün caddelerin sınırladığı adalara serpiştirilmiş kamu ve sivil yapılarından oluşuyordu. Pergamon Krallığı'nın yöreyi egemenliği altına alması, özellikle kent planlaması, mimarlık ve heykeltıraşlık alanlarında büyük bir gelişmenin başlangıcı olmuştur. Metropolis, Pergamon Krallığı ile ilişkilerini üst düzeyde tutarak, M.Ö. 2. yüzyılda küçük, ama uygarlık düzeyi yüksek bir kent durumuna gelmiştir. Bu düzeyi en iyi sergileyen örnekler, kazılarla ortaya çıkarılan *Stoa, Bouleuterion* gibi mimarî anıtlar ve heykeltıraşlık eserleridir. Kente ait Apollonios şeref yazıtı yalnızca Metropolis'in Helenistik Dönem'deki (özellikle M.Ö.150-130 yılları arası) tarihine ışık tutmakla kalmamakta, aynı zamanda bölge tarihi için de çok yeni veriler sunmaktadır. Çok iyi eğitim görmüş, ancak hiçbir resmî sıfat taşımayan bir Metropolis yurttaşı olan Apollonios, özellikle komşu kentlerle ortaya çıkan karmaşık arazi anlaşmazlıklarının başarıyla çözülmesine katkıda bulunmuş; Pergamon Krallığı'ndan, gençlerin (*neoi*) beden eğitiminde ihtiyaç duyduğu zeytinyağı için 500 drahmi, hür (doğan) çocukların (*paides*) eğitimi için de

[20] Gös. Yer.
[21] Recep Meriç, *a.g.e.*, s. 35
[22] Gös Yer.
[23] Recep Meriç, *a.g.e.*, s. 42
[24] Recep Meriç, *a.g.e.*, s. 45

500 drahmi para yardımı alınmasına ön ayak olmuş; kentin önemli bir gelir kaynaklarından Kaystros (Küçük Menderes) Irmağı üstünde, gümrük geçiş bölgesi niteliğindeki limanın kira bedelini ödemeyen işletmecinin bu parayı ödemesini sağlamıştır.[25] Metropolis kentinin Apollonios komutasında, Aristonikos İsyanı'na karşı Romalılar'ın yanında etkin bir biçimde yer alması, "özgür" kent istemini daha belirgin bir biçimde seslendirmelerine yol açmıştır. Yazıtta bununla ilgili önemli vurgulamalar vardır. Daha da önemlisi, Apollonios, Pergamon Krallığı'nı ele geçirmek isteyen isyancı Aristonikos'a karşı Metropolisli gençlerle birlikte savaşmış ve hayatını kaybetmiştir. Yazıta göre, Metropolis Birliği'ni komuta ettiği anlaşılan Apollonios'un ölümü üzerine toplanan kent meclisi, onun anısına bir anıt yapılmasını ve bunun "*Agora'nın en güzel yerine*" dikilmesini kararlaştırmıştır.[26]

M.Ö. 2. yüzyıla genel olarak bakıldığında, büyük bir gelişmenin varlığı hemen hissedilmektedir. *Tiyatro, Stoa, Bouleuterion, Agora* gibi görkemli anıtlar, çok sayıda heykel, mezar stelleri, pişmiş toprak heykelcikler, seramik örnekleri ve Andron ve Diogenes adlı kent yöneticilerinin adlarını taşıyan sikkeleriyle Metropolis, küçük ama çağdaş Helenistik Uygarlık'ı en iyi yansıtan kentlerden birisi olmuştur.[27]

Romalı tarihçi Plinius[28] M.Ö. 1. yüzyılda Metropolis'i, Ephesos'un mahkeme bölgesi, yani *conventus*'u içinde gösterir. Tarihçi Appianos'tan öğrendiğimize göre, Ephesos, Tralleis (Aydın), Hypaipa (Ödemiş) gibi kentlerin yanı sıra Metropolis de M.Ö. 86 yılında Mithridates'in kısa süreli boyunduruğu altına girmiştir. Roma

---

[25] Recep Meriç, *a.g.e.,* s. 47
[26] Recep Meriç, *a.g.e.,* s. 49
[27] Recep Meriç, *a.g.e.,* s. 51
[28] Gaius Plinius Secundus Maior, (*Latince* Plinius maior) ya da Yaşlı Plinius (d. 23, Como – ö. 24 Ağustos 79, Stabiae). Yazar ve filozof.
Plinius, bilim tarihindeki yerini, dönemine ait bilgileri derlemek amacıyla kaleme aldığı, insanlık tarihinin ilk ansiklopedisi sayılan dev yapıtına borçludur. "Doğa tarihi" (Naturalis Historia)adı altında birleştirilmiş 37 kitaptan oluşan bu yapıt, 500'e yakın Yunanlı ve Romalı yazarın bıraktığı 2 bini aşkın kitabın içeriğinden özetlenmiş yoğun bir bilgi derlemesidir. Yunanca bitki ve hayvan adlarının Latince karşılıklarını veren terimleme çalışmaları yapıtın ününün bugüne değin süregelmesini sağlamıştır, http://tr.wikipedia.org/wiki/Gaius_Plinius_Secundus, (16.10.2014).

İmparatorluğu'nun kurucusu Augustus ile birlikte bir barış süreci (*Pax Romana*) başlar[29].

Augustus ile başlayan Roma Barışı, kentte yeniden bir canlanmaya yol açmıştır. Bu yükseliş İmparator Tiberius'un hükümdarlık döneminde, M.S.17 yılında bütün Batı Anadolu'yu sarsan deprem felâketine kadar sürmüştür. Deprem, Metropolis'de de kötü bir şekilde hissedilmiş olsa gerektir. Bu yıkımın hemen ardından Tiyatro ve *Bouleuterion* tadilât geçirmiş, yeni sunaklar dikilmiş, her iki kamu yapısının tabanı kaliteli mermer plakalarla kaplanmıştır. Roma İmparatorluğu Dönemi'nde belli bir refah düzeyine yükselen kentte M.S .3. yüzyılda bir gerileme döneminin başladığı görülür. Gotlar'ın M.S. 262 yılında Ephesos'ta, özellikle Artemis Tapınağı'nı ateşe vermeleri, bölgede Augustus'tan itibaren 250 yıldan fazla bir süredir devam eden barışın ardından görülen ilk düşman saldırısı olmuştur.

M.S. 4. yüzyılda durumun yeniden iyileştiği anlaşılıyor. Metropolis ile Ephesos arasındaki ana yol, mil taşlarından anlaşıldığına göre, II. Gratianus-Valentinianus (M.S. 375-384) zamanında tamir edilmiştir. Metropolis'deki kazılarda ele geçen sikkelerin büyük çoğunluğunun M.S. 4. ve 5. yüzyıllara ait olması, bu yüzyıllarda kentte canlı bir ekonomik yaşamın varlığına işaret eder. Ancak bu döneme ait görkemli ya da anıtsal yapılar yoktur ya da henüz ortaya çıkarılamamıştır. Şimdilik, eski düzenli kent planının bozulduğunu, caddelerin daraldığını, düzensiz bir yerleşim biçiminin ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Belki de nüfusun artması, konutların küçülmesine, boş alanların düzensiz evlerle dolmasına yol açmıştır.

Bu dönemde Tiyatro'nun gerçek işlevi çoktan sona ermiş, sahne binası yakındaki bir cam atölyesinin cüruf, bozuk imalat gibi atıklarının atıldığı bir çöplük haline gelmiştir[30].

Metropolis, Bizans Dönemi'nde (M.S. 6. yüzyıl) piskoposluk merkezidir[31]. Araplıtepe Mevkii'nde geç dönemlerde değişikliklere uğramış Bizans Kilisesi, M.S. 6. yüzyıldan itibaren piskoposluk kilisesi olarak kullanılmış olmalıdır. Türkler'in

[29] Recep Meriç, *Metropolis: Ana Tanrıça Kenti*, İstanbul 2003, s. 66
[30] Serdar Aybek, *Metropolis (İonia), Hellenistik ve Roma Dönemi Heykeltıraşlık Eserleri*, Homer Kitabevi ve Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 22
[31] Recep Meriç, *Metropolis: Ana Tanrıça Kenti*, İstanbul 2003, s. 76

Anadolu'da giderek güçlenmeleri Bizanslılar'ın savunma yapılarına önem vermelerini zorunlu kılmıştır. Stratejik konumu bir kez daha gündeme gelen Metropolis'de, Bizans Kalesi, olasılıkla Laskarisler Dönemi'nde (1204-1261) yapılmış ya da büyük çapta onarım görmüştür[32]. Kazılarda üst tabakalarda çok sayıda ele geçen ve 12.-13. yüzyıllara tarihlenen sarı, yeşilimsi, sarı sırlı Bizans seramikleri Metropolis'de Laskaris'ler Dönemi'nin varlığını kanıtlamaktadır. Ayrıca, Araplıtepe Bizans Kilisesi'nde Laskarisler Dönemi'ne denk düşen, Selçuklu hükümdarları I. İzzettin Keykâvus (1210-1219) ve Gıyaseddin Keyhüsrev'e (1236-1246) ait sikkeler de bulunmuştur[33]. Osmanlı kaynaklarında, Torbalı yakınında olması gereken Kızılhisar adlı bir kalenin varlığından söz edilir. Metropolis Kalesi bu tarife uygun görünmektedir. Eski Bizans Kalesi Osmanlılar Dönemi'nde bir süre kullanılmış, Osmanlılar'ın yörede barışı sağlamalarından sonra dağ yamacındaki bu kale yerleşimi işlevini tamamladıktan sonra terk edilmiş ve yerleşim ovadaki bugünkü Torbalı'nın olduğu yere taşınmış olmalıdır.

Metropolis'de 1989 yılından itibaren sürdürülen kazı çalışmalarında özellikle kentin kamu alanlarında yer alan Tiyatro, Mozaikli Resepsiyon Salonu, Bouleuterion (meclis yapısı), Stoa (üstü kapalı sütunlu gezinti yolu), Latrina (genel tuvalet), Hamam-Gymnasion kompleksi, Peristil Evler (ortasında bir avlu ve havuz bulunan konut tipi) ve Aşağı Hamam-Palaestra yapısı ortaya çıkarılmış ve bu yapıların bir kısmında restorasyon çalışmaları yapılmıştır (Resim 1 – Plan 1). Ayrıca 2014 yılında tamamlanan "Ziyaretçi Karşılama Merkezi ve Gezi Güzergâhı Düzenlemesi Projesi" kapsamında kentin "Düzenlenmiş Ören Yeri" olarak ziyarete açılması kararlaştırılmıştır.

2.3. Metropolis Antik Kenti'nde Kazılarla Ortaya Çıkarılan İon Tipi Sütun Başlıkları ve Buluntu Yerleri

2.3.1. Akropol

16.000 metrekarelik bir alanı kapsayan Akropol'deki (Resim 2) çalışmaların amacı, sur duvarlarını ve Akropol içinde değişik sondajlar açarak tarihçesini

[32] Gös. Yer
[33] Gös. Yer.

araştırmak, öte yandan Ares Tapınağı kalıntılarını bulmaktı. Açılan sondajların hemen hepsinin üst tabakasında yoğun Bizans Dönemi yerleşmesinin varlığı anlaşılmıştır.[34]

Akropol, tüm Torbalı Ovası'na hakimdir; buradan çevreyi Küçük Menderes Ovası'nın derinliklerine kadar çok iyi gözetlemek mümkündür. Akropol'ün üstü düz bir plato halindedir ve denizden yüksekliği 145 metredir.[35]

Akropol, güvenliğin sağlandığı stratejik bir yer olmanın yanı sıra, görkemli konumuyla, kentin saygın tanrısı Ares'in tapınağının yapıldığı yerdir.[36] Çevresi Helenistik Dönem'de kalın bir sur duvarıyla çevrilidir. Ovaya ve kente bakan cephenin ortalarındaki giriş kapısı hâlâ ayakta durmaktadır.

Akropol'ün bir diğer özelliği, etrafı bir surla çevrildiğinden, küçük buluntuların sel, toprak kayması, vb. nedenlerle aşağıya akıp gitmesinin önlenmiş olmasıdır. Bu nedenlerle Akropol, kent tarihinin araştırıldığı bir laboratuvar niteliğindedir.

Yapılan sondaj çalışmalarında çok az da olsa Eski Tunç Çağı seramik parçalarına rastlanmıştır. Metropolis'in önünden geçen ve Neolitik çağlara uzanan İzmir-Efes arasındaki ticaret yolu üzerinde yer alan Arapkahve, Kemalin Tarlası, Tepeköylü Tarlası, Ufaktepe ve son olarak Bademgediği Tepesi'nde aynı döneme ait buluntuların varlığı şaşırtıcı değildir. Ancak Akropol'de Tepeköy ve Bademgediği'ne benzer kırmızı renkli Orta Tunç Çağı seramiklerinin daha yoğun olması ve homojenlik göstermesi, Metropolis'in stratejik öneminin Orta Tunç Çağı'nda anlaşıldığını kanıtlamaktadır.[37]

Kalıntılarını ünlü Arzawa kenti Puranda olarak tanımladığımız Bademgediği Tepesi, bu dönemde yörenin en güçlü kalesi durumunda olduğundan, daha küçük olan Metropolis Akropol'ü pek önemsenmemiş ya da küçük bir askerî üs olarak kullanılmış, bu nedenle yerleşim izleri pek kalmamış olabilir. Buna karşın, Helenistik mekânın üstünde, karışmış bir kontekstte, M.Ö. 13. yüzyılın sonu ya da M.Ö. 12.

[34] Recep Meriç, *Metropolis: Ana Tanrıça Kenti*, İstanbul 2003, s. 109.
[35] Gös. Yer.
[36] Gös. Yer.
[37] Gös. Yer.

yüzyıla tarihlenebilecek Hitit yazısını andıran işaretlerle bezeli bir mühür bulunmuştur.[38]

Demir Çağı'nda, diğer bir deyimle Kolonizasyon Çağı'nda M.Ö. 8. ve 6. yüzyıllar arasında Metropolis Akropol'ü Bademgediği Tepesi gibi yoğun iskan görmektedir. Ele geçen seramik buluntular birbirine çok benzemektedir. Anlaşıldığı kadarıyla Efes'i ve yöreyi kolonize eden İonlar Metropolis ve çevresine de yerleşmişlerdir. Bademgediği Tepesi'nin bu dönemde bir surla çevrili olduğunu bilinmektedir, ancak aynı şeyi Metropolis Akropol'ü için henüz söylemek doğru değildir. Aynı dönemde Efes-Smyrna arasındaki yolun güvenliğini sağlamak amacıyla Sağlıküstü Kalesi de yapılmıştır.[39]

Akropol'de Helenistik Çağ ile birlikte büyük bir gelişmenin varlığı anlaşılmaktadır. İyi tarihlenebilen Helenistik mekân ve diğer açmalarda dönemle ilgili en erken buluntular M.Ö. 4. yüzyılın sonu ile M.Ö. 3. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir. Bu nedenle sur duvarının bu zaman dilimi içinde yapıldığını düşünmek gerekecektir.[40]

Bu dönemde, surlar, Akropol'den aşağıya zikzak hatlar yaparak inmekte ve bütün kent yerleşimini içine almaktaydı. Akropol'ün aşağı kentle bağlantısı, Doğu kapısı ve Batı kapısı olmak üzere, iki gösterişli kapıyla sağlanmaktaydı.

Metropolis tarihinde çok önemli bir yere sahip olan savaş tanrısı Ares, kentin koruyucu tanrısı olarak büyük saygı görmüştür. Akropol'de, geçen yüzyılın başında Josef Keil'ın, 1970'li yıllarda Recep Meriç'in bulduğu, sonraki yıllarda yürütülen kazılarla da sayısı giderek artmış olan Ares Tapınağı'na[41] ait sütun parçaları, tapınağın varlığını ve Akropol'de olduğunu kanıtlamaktadır.[42]

En geç M.Ö. 1. yüzyılda yapılmış olması gereken Ares Tapınağı'na ait bu sütun parçaları üzerinde tapınağın dinsel görevlilerinin adları hiyerarşik sıraya göre

[38] Gös. Yer.
[39] Recep Meriç, *a.g.e.,* s. 111.
[40] Gös. Yer.
[41] Cenk Köymen, *Metropolis Ares Tapınağı'nın Buluntular Işığında Mimari Açıdan Değerlendirilmesi,* (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, İzmir 2006.
[42] Recep Meriç, *Metropolis: Ana Tanrıça Kenti*, İstanbul 2003, s. 111.

yazılmıştır. Belli bir süreyle seçilen dinsel görevlilerin adları "Ares Rahibi'nin adı" ile başlamakta, "Ares Rahibesi ve Ares hizmetlilerinin adları" ile devam etmektedir.[43]

Bu yazıtlardan anlaşılana göre, tapınak, Roma İmparatorluk Dönemi içlerine kadar Akropol'de varlığını sürdürmüştür. Zaten Metropolis'e ait kent sikkelerinde aynı dönem içinde (M.S. 3. yüzyıl) Ares Tapınağı'nı görmek mümkündür. Bu sikkelerde Ares, miğferli portre tarzında ya da elinde kalkan ve mızrak, zırh kuşanmış ve ayakta durur biçimde betimlenmiştir. Ares'le ilgili başka bir belge ise, banker Hegesias'ın Ares'e sunulmak üzere kurbanlık hayvan bağışında bulunduğunu belirten yazıttır.[44]

Bugün İzmir Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen Eros'un yaban domuzu avladığı sahnelerin betimlendiği friz bloklarından, Akropol'de Ares Tapınağı dışında başka bazı görkemli mermer yapıların da bulunduğunu anlaşılmaktadır. Ares Tapınağı gibi bu yapı da Bizans Dönemi'nde sökülmüş ve parçaları kale inşaatında kullanılmış ya da kireç ocaklarında kullanılmıştır.

Roma Dönemi etkinlikleri olarak Doğu Akropol kapısının sövelerinin, M.S. 2. yüzyılın ilk yarısında yapıldığını, süsleme biçimlerine bakarak söylemek mümkündür. Aynı Dönem'de Akropol'ün batı kapısı, sur duvarı kesilerek açılmış olabilir. Bunun dışında Romalılar'ın varlığına tanıklık eden mimarî ve küçük buluntular sınırlıdır.[45]

Kent, nüfusun giderek azalması ve güvenlik gerekçesiyle, diğer merkezlerde olduğu gibi küçülmeye başlamış ve Akropol surları güçlendirilerek batı yamaca sur ve kuleleri hâlâ ayakta duran yeni bir kale yapısı eklenmiş, diğer kent surları kullanım dışı kalmıştır.[46]

Bu nedenle Akropol ve yeni kale içi, 11.-13. yüzyıllar arasında yoğun biçimde iskân edilmiştir. Kazılarla ortaya çıkarılan duvarların büyük bölümü, devşirme

[43] Gös. Yer.
[44] Recep Meriç, *a.g.e.,* s. 112.
[45] Recep Meriç, *a.g.e.,* s. 113.
[46] Gös. Yer.

taşlarla çamur harcı kullanılarak yapılmıştır. Bunlar gösterişsiz konut, depo gibi yapılara ait olmalıdır.[47]

2.3.2. Bouleuterion

Metropolis'te, *stoa*'nın üst terasında, Bizans surları tarafından ikiye bölünen bouleuterion yapısı (Resim 3), kareye yakın bir plana sahiptir (16,90 x 17,70 m.). Dairesel oturma sıralarının ortasındaki yarım daire alanda sunaklar bulunmuştur. Yapı, ele geçen mimari ve plastik buluntulara göre Geç Helenistik Dönem'e (M.Ö. 2. yüzyılın ortası) tarihlenir[48]. Oturma sıralarının arasındaki, kenarı aslan ayaklı üç merdivenden başka, duvar kenarlarında üst platforma ulaşan servis merdivenleri bulunur. Böylece üst kısma çıkmak isteyen meclis üyeleri bu merdivenleri kullanarak, yapılan konuşmayı engellemiyorlardı.

Bizans sur duvarının içinden çıkarılan asker ve yönetici heykellerinin üst platformda, nişlerin içinde yer aldığı düşünülmektedir. Yapı, Atina Yeni Bouleuterion ile başlayan ve Miletos Bouleuterion'u ile devam eden meclis binası geleneğinin önemli bir örneğidir. Ayrıca dairesel plan tipi ile eğrisel planlı yapılar arasında bir geçiş aşaması oluşturmaktadır.

İonia kentlerinin çoğu gibi Metropolis'in yönetimi de Apameia Barışı sonrası (M.Ö. 188) Bergama kralı Eumenes'e verilmiş olmalıdır. Bergama Krallığı'nın yöreye hakim olması özellikle kent planlama, mimarlık ve heykeltıraşlık alanında büyük bir gelişmenin başlangıcı olmuştur. Her ne kadar Metropolis bağımsız bir kent karakterinde değilse de, Bergama Krallığı ile ilişkilerini üst düzeyde tutarak, M.Ö. 2. yüzyılda küçük, ancak uygarlık düzeyi yüksek bir kent olmuştur. Bu düzeyi en iyi sergileyen yapılardan birisi bouleuterion ve burada bulunan epigrafik ve heykeltıraşlık eserlerdir.[49]

Metropolis Antik Kenti için çok önemli yapılardan biri olan bu meclis binasında 1999 yılında yürütülen kazı çalışmaları esnasında bouleuterionun

[47] Gös. Yer.
[48] Ali Kazım Öz, *Antik Dönem Meclis Binalarının Metropolis Örneğinde Araştırılması ve Korunması*, (Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Restorasyon Anabilim Dalı, Mimarlık Bölümü, İzmir 2006, s. 68.
[49] Ali Kazım Öz, *a.g.t.*, s. 155.

kuzeyinde ion tipi sütun başlığına ait olduğu anlaşılan bir parça keşfedilmiştir. BUL.K-99-07 kazı buluntu numarasına sahip olan bu parça, üzerinde barındırdığı *polster* (yastık) bezemesi açısından Metropolis Antik Kenti'nde ilk kez görülen bir tiptir.

2.3.3. Sondaj 2011

Metropolis Orta Kent yakınlarında Nazif Karaçalı'ya ait hazine arazisi olan 1388 numaralı parselde, 58,08 metre seviyesinde, yüzey üzerinde duran tıraşlanmış mermer bloğun etrafına, 3 x 3 metrelik plan kare oluşturacak şekilde bir sondaj çalışması başlatılmıştır (Resim 4).

15.08.2011 tarihinde yürütülen çalışmalar esnasında, sondajın güneydoğu köşesinde, 56,12 m. ve 55,80 m. seviyelerinde iki adet ion tipi sütun başlığı bulunmuştur. Polsterlerinden bir tanesi kırık olduğu için bulunamayan bu sütun başlıkları ile ilgili yapılan incelemeler sonunda başlıkların birbirini tamamladığı anlaşılmış ve restorasyon çalışması ile birleştirilmiştir. Bu sütun başlığı için söylenebilecek en önemli şey, ölçüleri açısından incelendiğinde kırık olan bölümlerinin var olduğu düşünülürse kentin en büyük ion tipi sütun başlığı olma özelliğine sahip olmasıdır.

2.3.4. Tiyatro

Metropolis tiyatrosu (1989), Helenistik Dönem özelliklerini fazlasıyla taşıyan bir tiyatrodur. Akropol ve kent merkezinden (stoa, bouleuterion) ayrı olarak, güneye bakan yamaçta yer almakatadır (Resim 5). Buradan Kaystros (Küçük Menderes) ovası ve Ephesos yolu üzerindeki tepeler rahatlıkla izlenebilmektedir.

Alt *cavea* ve *proskenio*n toprak altında kaldığından oldukça iyi korunmuştur. *Orkhestra*, mermer zemin döşemesi, soylu koltukları ve yuvarlak sunaklar ile alttaki oturma sıraları çok iyi durumdadır.

Üst cavea'daki oturma sırası kalıntıları yer yer görülen moloz taş blokajlardan ibarettir. Bu durum sel ve erozyon riskini de arttırmaktadır.

Doğal şist ana kaya üzerine oturan ve 4400 seyirci kapasitesine sahip[50] Metropolis Tiyatrosu'nun cavea'sı bir *diozoma* ile iki parçaya ayrılmaktadır. Diozama'nın genişliği 220 cm'dir. Cavea oturma sırası yapım sisteminde önce taş yatakları açılan şist ana kayanın üzerine yeterli yüksekliğe kadar blokaj yapılmaktadır. Sonra oturma sırası kaplama bloğu ve alın taşı blokajın üzerine yerleştirilmekte ve kenetlenmektedir.[51]

Cavea'nın alt bölümü 7, üst bölümü ise 14 *kerkis*'e bölünmüştür. Kerkis'leri ayıran merdivenlerin her iki kenarında aslan ayaklı oturma sırası blokları bulunmaktadır. Cavea düzeni bütün Helenistik tiyatrolarda olduğu gibi, yarım daireden biraz fazla, at nalı şeklindedir. Tiyatronun cavea yarıçapı yaklaşık 43 metredir ve orkhestra yarıçapı ise 9.17 metredir.[52]

Cavea'yı sınırlayan *analemma* duvarlarına ait, ana kayaya oyulmuş sağlamlaştırma nişlerinden başka çok az sayıda bosajlı yapı bloğu bulunmuştur. Nişlerin, oldukça zayıf olan şist ana kayaya oturan analemma duvarını desteklemek amacıyla yapıldığı ve içine moloz taş blokajı uygulandığı düşünülmektedir.

Helenistik Dönem'de sıkıştırılmış toprak olduğu düşünülen orkhesta zemini, Roma Dönemi'nde 5 cm. kalınlığında mermer ile kaplanmış, üç yuvarlak sunak ile beş soylu koltuğu cavea kenarında yerleştirilmiştir.[53] Bu koltukların Helenistik Dönem'de Vitruvius'un[54] belirttiği şekilde orkhestra içinde olduğu düşünülebilir. Roma Dönemi'nde ayrıca, sahne binası genişletilmiş, proskenion sütunları öne taşınmış ve alt cavea'nın bazı sıralarında onarım yapılmıştır.

Bizans Dönemi'nde ise tiyatronun özgün işlevi son bulmuş, üzerine çiftlik yapıları ve konutları inşa edilmiştir. Ayrıca yakındaki bir cam atölyesinin atıkları da

---

[50] Ali Kazım Öz, *Batı Anadolu Hellenistik Dönem Tiyatroları Restitüsyon Önerileri ve Koruma Sorunları*, (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Restorasyon Anabilim Dalı, Mimarlık Bölümü, İzmir 2000, s. 121

[51] Gös. Yer.

[52] Gös. Yer.

[53] Ali Kazım Öz, *a.g.t.,* s. 122

[54] Vitruvius, Marcus Vitruvius Pollio (d. MÖ 80-70, ö. MÖ 15 sonra), Romalı yazar, mimar ve mühendis. *Mimarlık Hakkında On Kitap* (*De architectura libri decem*) ile bilinir. MÖ 1. yüzyılda yaşamiş olan Romalı mimar Vitruvius "De Architectura" adlı kitabında başarılı bir mimarlık için "Utilitas, Firmitas, Venustas" (kullanışlılık, sağlamlık, güzellik) etmenlerinin gerekli olduğunu ileri sürmüştür, http://tr.wikipedia.org/wiki/Vitruvius, (16.10.2014).

sahne binasına atılmıştır. Bu nedenle yüzeyde kalan cavea'nın üst bölümü daha fazla tahrip edilmiştir. Kazılar sırasında Bizans yapı kalıntılarının çoğu, değerlendirildikten sonra yeniden kaldırılmış ve alttaki özgün oturma sıralarına ulaşılabilmiştir.[55]

Roma Dönemi etkilerinin en fazla görüldüğü bölüm olan sahne binasında, her iki dönemle ilgili yeterince veri mevcuttur. Yapılan restitüsyon çiziminde Helenistik Dönem sahne binasının yaklaşık 6 x 18 metre boyutlarında iki katlı bir yapı olduğu, alt ve üst katların üç çeşit odaya bölündüğü düşünülmüştür. Ön sahne kısmı, 12 adet dorik sütun ile sınırlanarak, üst katında oyun terasını oluşturmaktadır.[56]

Roma Dönemi'nde tiyatro oyunlarının çeşitlenmesi sonucu, sahne binası ve proskenion genişletilmiştir. Helenistik Dönem yapısına eklemeler yapmak suretiyle, proskenion'da iki sütun sırası ve sahne binasında beş adet oda oluşturulmuştur. Ayrıca oyunlara dekor olacak ve görsel etkiyi arttıracak üç katlı skene binasının varlığı da tespit edilmiştir (Resim 6). Alt katın Dor, orta katın Korinth ve üst katın da ion düzeninde yapıldığı düşünülmektedir.[57]

Metropolis Tiyatro sektöründe biri 2007 yılı, diğer üçü 2008 yılı olmak üzere dört adet ionik tipte sütun başlığı ele geçmiştir. Bunlardan 2007 yılında ortaya çıkarılan Tİ-07-114 kazı buluntu numaralı ion sütun başlığı, tiyatro yapısının güney yamacında, H'4 plan karesine denk gelen yerde bulunan doğu duvarının kuzeyinde, 58.59 m. seviyesinde tespit edilmiştir. 2008 yılı çalışmalarında I'4 plan karesinde ortaya çıkarılan Tİ-08-51 kazı buluntu numarasına sahip olan ionik başlık da 2007 yılında ortaya çıkarılmış olan başlıkla aynı aks üzerinde 57.41 m. kodunda tespit edilmiştir. 2007 – 2 mekanının güneyinde tespit edilen bu başlıktan bir gün sonra, I'5 plan karesinde 2007 – 4 mekanının güneyinde Tİ-08-55 kazı buluntu numarasına sahip olan ionik başlık 57.64 m. seviyesinde ortaya çıkarılmıştır. Son olarak J'6 plan karesinde, 2008 – 1 mekanının güneyinde 58.25 m. seviyesinde ortaya çıkarılan Tİ-08-62 kazı buluntu numaralı ion tipi başlık, tiyatro sektöründe karşımıza çıkan son

[55] Ali Kazım Öz, *Batı Anadolu Hellenistik Dönem Tiyatroları Restitüsyon Önerileri ve Koruma Sorunları*, (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Restorasyon Anabilim Dalı, Mimarlık Bölümü, İzmir 2000, s. 122.
[56] Ali Kazım Öz, *a.g.t.*, s. 123.
[57] Gös. Yer.

ion tipi başlıktır. Aynı alanda sürdürülen kazı çalışmalarının devamında ortaya çıkarılan diğer sütun başlıklarının ve buluntuların sektör ismi bu tarihten itibaren Tiyatro değil "Yamaç Evler" olarak kayıtlara geçmiştir.

Nedeni:

2007 yılı kazı sezonunda Tiyatro sektörünün güney yamacında başlayan kazı çalışmalarının 2008 yılı kazı sezonunda devam edilmesi sonucunda, ortaya çıkarılan mekanların ve bu mekanlarda bulunan ion tipi sütun başlıklarının (Tİ 07-114, Tİ 08-51, Tİ 08-55, Tİ 08-62) tiyatronun güney yamacında keşfedilen peristil avlulu bir villaya ait olduğu anlaşılmıştır. Her ne kadar Öz; "*Roma Dönemi'nde tiyatro oyunlarının çeşitlenmesi sonucu, sahne binası ve proskenion genişletilmiştir. Helenistik Dönem yapısına eklemeler yapmak suretiyle, proskenion'da iki sütun sırası ve sahne binasında beş adet oda oluşturulmuştur. Ayrıca oyunlara dekor olacak ve görsel etkiyi arttıracak üç katlı skene binasının varlığı da tespit edilmiştir. Alt katın Dor, orta katın Korinth ve üst katın da İon düzeninde yapıldığı düşünülmektedir.''*[58] dese de, tiyatronun muhtemel üst katının ion sütun başlıklarının bu başlıklar olmadığı aşikardır. Bunun üzerine tiyatro sektöründe ortaya çıkarılan bu ionik başlıklar artık güney yamaçta ortaya çıkarılan peristil avlulu Roma villası ile ilişkilendirilecektir ve bu tarihten sonra ortaya çıkarılmış olan "Yamaç Evler" sektörüne ait ion tipi sütun başlıklarıyla birlikte değerlendirileceklerdir.

Bu başlıkların buluntu yeri açısından birbirlerine bu kadar yakın yerlerde bulunması ve bunun akabinde 2008 yılında tespit edilen Tİ-08-51 ve Tİ-08-55 kazı buluntu numaralı ionik başlıkların, boyut ve bezeme açısından birbirlerinin aynısı olması aynı yapı içinde kullanıldıkları konusunda şüpheye yer vermemektedir.

2.3.5. Yamaç Evler

Metropolis kazılarında 2008 sezonunda antik tiyatronun güney yamacında tiyatro ve şehir merkezi bağlantısını araştırmak amacıyla yapılan kazılarda ortaya çıkan peristil avlulu ev şimdiye kadar kent ile ilgili bilinmeyen sivil yaşama ait detayları aydınlatmaya başlamıştır. Ortadaki geniş avlu, mermer kaplama levhaları

[58] Gös. Yer.

ile ortadaki kare planlı geniş avlu, mermer plakalar ile kaplanmış ve her kenarında dört sütun sırası ile çevrelenmiştir (Plan 2). Kazılarda düz gövdeli sütunların ion başlıklarına sahip oldukları anlaşılmıştır[59]. Fakat yapıyı çevreleyen, yaklaşık olarak 2.50 metre mesafe ile yerleştirilmiş yüksek postamentlerin çapları, sütun ve ion tipi sütun başlıklarının çaplarıyla uyuşmadığı, daha büyük çapa sahip olduğu görülmüştür. Aynı kazı sezonunda sürdürülen kazı çalışmaları esnasında bulunan YE-08-92 numaralı dorik sütun başlığının 36 cm'lik alt çapının bu postamentlere denk olduğu görülmüştür. Bu sebepten yola çıkarak yapının peristil kısmını çevreleyen sütun sisteminin dor nizamında olma olasılığı yüksektir. Öte yandan kazılarda gün yüzüne çıkartılan Peristilli Ev'e ait olduğunu düşündüğümüz YE-08-91, YE-08-96 ve YE-08-152 kazı buluntu numaralarına sahip olan üç adet ion tipindeki sütun başlığının ve bu başlıklarla uyumlu olan sütunların, yapının içinde bulunan daha küçük boyuttaki kaidelerle uyumlu olduğu görülmüştür (Resim 7). İonik stilin kullanım alanı açısından diğer bir olasılık ise yapının muhtemel üst katının ya da katlarının ion düzeninde, kısmen daha küçük boyutlu bir sütun sisteminde inşa edildiğidir.

Peristilli Ev'de ortaya çıkarılan ionik tipteki başlıklar kendilerinden önce tiyatro sektörü adı altında gün yüzüne çıkartılmış fakat daha sonra peristilli evle ilişkilendirilmiş olan ionik başlıklarla ölçüleri bakımından oldukça uyumludur.

10 x 10 metre boyutlarındaki peristil kuzeyden güneye doğru hafif bir eğime sahiptir. Doğu tarafta yer alan dikdörtgen havuz yekpare mermer blokların kurşun ile birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Peristili çevreleyen mekânlar ise içerdekileri renkli duvar sıvaları ve zengin buluntuları ile yapının Roma Dönemi'nde yaşamış varlıklı bir Metropolisli'ye ait olduğunu göstermektedir. Renkli sıvalar, mermer taklidi bezemeler, düz silmeden oluşan çerçeveler ve kiremit rengi düz panolardan oluşmaktadır. Bu görünüm M.S. 1. yüzyıl örneklerine paraleldir. Ayrıca buradaki çalışmalar sonucunda tespit edilen önemli buluntular ağırlıklı olarak sikkelerden oluşmuştur. M.S. 1 yüzyıl ve M.S. 3 yüzyıl aralığında yoğunluk gösteren sikkeler yapıda tespit edilen farklı kullanım evrelerini de doğrular (Resim 8). Nitekim

[59] Serdar Aybek, Aygün Ekin Meriç, Ali Kazım Öz, *İonia'da Bir Ana Tanrıça Kenti: Metropolis*, 1. Baskı, Homer Kitabevi ve Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 84.

buradaki seramiklerin de büyük bir bölümü Roma Dönemi'ne aittir. Bizans Çağı'nda yapıdaki faaliyetin durmuş olduğunu buluntular göstermektedir.[60]

[60] Serdar Aybek, Aygün Ekin Meriç, Ali Kazım Öz, *a.g.e.*, s. 86.

3. İON TİPİ SÜTUN BAŞLIKLARIN GELİŞİM SÜRECİ

Antik mimarinin gerçek başlangıcı, antik kent devletlerinin ilk kayda değer gelişmelerinin izlenmeye başladığı M.Ö. geç 7. ve 8. yüzyıllara rastlar.[61] Şüphesiz bu dönemlerde yapılar Yunan ve Roma Dönemleri'nde inşa edildiği gibi devasa büyüklükte ya da görkemli, dekoratif binalar değildi. Daha çok geleneksel yöntemlerle inşa edilmiş "*at nalı planlı*"[62] yapılar olduğu tahmin edilmektedir.

İon ve dor gibi Antik Çağ'ın en popüler ve tercih edilen iki planının ortaya çıkmasında ve bu denli gelişmesindeki etkenlerin başında şüphesiz tapınma ihtiyacı gelmektedir. Helenler tanrıları adına daha görkemli yapılar inşa edebilmek onları daha fazla yüceltebilmek için birbirleri arasında yarışa girişmişlerdir.

Tabi ki burada Girit adasındaki Minos Uygarlığı'na ayrı bir parantez açmakta fayda vardır. Ege bölgesinde gelişmiş ilk uygarlık olma özelliğine sahip olan Minoslular[63], yerleşim yerleri, sarayları, sanat ve yazı sistemleriyle M.Ö. 2700 – M.Ö. 1450 yılları arasında en parlak dönemlerini yaşamışlardır[64]. Doğal afetler ve saldırılar sonucunda defalarca yıkılıp yeniden yapılanma sürecine girmiş olan bu uygarlık, denize hakim bir coğrafyadan ve denizcilikteki başarısından dolayı yakın doğuyla ticaret faaliyetlerinde bulunmuştur. Suriye ve Mısır ile başlayan ticaret sonucunda gerçekleşen etkileşim ve kültürel alışverişin Minos Uygarlığı'na büyük etkisi olmuştur. Mimari açıdan da Yakın Doğu'da gördüklerini Girit adasında uygulamaya başlayan Minoslular, yaptıkları yapılarla kendilerinden yaklaşık 1000 yıl sonra Yunanistan'da ortaya çıkacak olan Dor Uygarlığı'na ilham kaynağı oldukları düşünülmektedir. Özellikle Knossos Sarayı'nın sütun sistemi ve başlığının dorik sisteme benzerliği ile dikkat çekmesi bununla beraber Minos Uygarlığı'nın çanak çömlek üzerinde kullandığı desenlerin, motiflerin, yaklaşık 1000 yıl sonra Dor

[61] R. A. Tomlinson, *Yunan Mimarlığı,* Homer Kitabevi, İstanbul 2003, s. 16.
[62] R. A. Tomlinson, *a.g.e.,* s. 18.
[63] A. W. Lawrence, *Greek Architecture,* 4. Baskı, Penguen Grup tarafından yayımlanmıştır, 1983 Londra, s. 35.
[64] Gös. Yer.

yapılarının *friz, triglif, metop* bölümlerinde tercih edilmesi[65] bu etkileşimi açıklar niteliktedir.

Dor Uygarlığı'nı etkileyen bir başka faktörün de tıpkı Minos Uygarlığı gibi Yakın Doğu'yla yapılan deniz ticareti olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte M.Ö. 7. yüzyılın ortalarından itibaren en azından Yunanistan'ın, denizaşırı yerlerinde özellikle de Yakın Doğu ile daha yakın ilişkilere sahip, gelişmeye açık kentlerinde, saygın bir tapınak biçimiyle ilgili açık bir düşünce ortaya çıkmaktaydı. Boyut belirleyici bir unsurdu: Tapınak, "yüz ayak", *hekatompedon* uzunluğunda olmalıydı. Planda, at nalı biçimi yerine artık dikdörtgendi. Sütunlu girişiyle birlikte bir kutsal odası vardı (sella) fakat Lefkandi'deki yapı gibi oranları hala dardı. Daha önemlisi, çevresi, dış görünüşünü zenginleştiren dikdörtgen sütun dizisiyle çevrelenmişti. Daha iyi malzemelerle, daha gelişkin inşaat yöntemleri kullanılıyordu ve her ne kadar doğrudan kanıtlar yetersizse de özellikle dış cephesi süsleme işleminden geçiriliyordu. Bu evrim süreci sırasındadır ki, Antik Yunan mimari düzenleri olan dor ve ion gelişti. Günümüze ulaşabilmiş örnekler anlamında, dor ve ion M.Ö. 6. yüzyılın ilk yılları veya bu sıralara kadar tanımlanabilir değildir. Fakat bu tarihten sonra, herhangi bir Antik Yunan yapısının bu ya da öteki düzende olması olağan hale gelmiştir. Artık sütunlar taştandır dolayısıyla saçaklık elemanları da farklılaşmıştır. Duvarlar da artık taş bloklardan yapılmaktadır ve her ne kadar çatı iskeletinde ahşap kullanılma muhafaza edilmişse de, genellikle pişmiş topraktan kiremitle örtülmektedir[66].

İon stilinin biçimleri benzer şekilde strüktür ve süslemenin bir karışımıdır. Ayrıntılarda daha az uyuma sahiptir ve Helenistik Dönem'e kadar da gerçek bir bütünlük sağlanamamıştır. Bu bölümde yaklaşık olarak M.Ö. 600 yılından M.Ö. 450 'ye kadar ionik stil final şeklini almıştır.[67] Dorik stil gibi ionik stil de iki ya da üç jenerasyondan sonra adaptasyon sürecini tamamlamıştır.[68] Antik dönemde dor düzenine nazaran sütunlar daha inceydi. Dor düzeninde sütunlar doğrudan kaide

[65] . W. Lawrence, *a.g.e.*, s. 45.
[66] . Gös. Yer.
[67] A. W. Lawrence, *Greek Architecture*, 4. Baskı, Penguen Grup tarafından yayımlanmıştır, 1983 Londra, s. 160.
[68] Gös. Yer.

üzerine yerleştirilirken, ion düzeninde sütunların, yerel tercihlere bağlı olarak farklı şekillerde süslendiği görülen kendi tabanları (kaideleri) vardır. Dor düzeninde olduğu gibi, sütun gövdesi bir dizi dikey olukla süslenmişti fakat bunlar, sütun boyuna nazaran, dor düzeninde olduğundan daha dar bir orana sahipti. Daha kalın olan dor sütunları normal olarak yirmi oluğa sahipken, daha ince olan ion sütunlarının yirmi dört oluğu vardı ve dor sütunlarında oluk aralarında sadece keskin bir kenar bulunurken, ion sütunlarında oluklar, düzleştirilmiş şeritlerle birbirlerinden ayrılmıştı. Bunun etkisi, sütunun daha ince olduğu izlenimini arttırmasındaydı. Sütun başlığı da bütünüyle farklıydı: Dor sütunu, dikdörtgen bir taşıma yüzeyini *(abaküs)* kaldıran dairesel biçimli ve çevresine doğru genişleyen (*sütun başlığı çanağı-echinus)* bir elemana sahipken, ion sütunu, göze çarpan biçimde çifte sarmallarla süslenmişti. İon saçaklığı da tıpkı dor düzeninde olduğu gibi üç bölümden oluşuyordu ancak biçimleri farklıydı. İon baştabanı, normal olarak, her biri alttakinden biraz daha öne çıkan saçak bordürüyle *(fascia)* süslenmişken, dor düzenindeki yerini şekil verilmiş kesintisiz bir silme almıştı. Bunun üzerinde friz bulunuyordu. Doğu Yunan örneklerinde bu küçük kirişlerin ucu gibi görünen öne doğru çıkmış bir dizi küçük blok (dentils) bulunurdu. Atina'da ise bu, yerini genellikle heykellerle süslenmiş sürekli bir şerite bırakmıştır.[69] Bunun üzerinde korniş ya da *geison* bulunurdu. Dolayısıyla, ion düzeni de dor düzeniyle aynı yapısal amaçları taşımasına karşın, süsleme etkilerini farklı kaynaklardan almıştı.

Esas etki oldukça açıktır. Sarmal ya da "zambak" biçimli sütun başlıkları Yakın Doğu mimarisinde ortak bir motifi oluşturmaktadır ve M.Ö. 8. yüzyıldan, Yunanlıların bu bölgeyle ilişkilerinin gelişmesinden önce halihazırda bol miktarda bulunuyordu.[70] Bundan dolayı, doğrudan ödünç alınmışlardır. Bazı Yunan sütun başlıkları, merkezi bir üçgenden çıkan, birbirinden ayrı sarmallarıyla esasen Yakın Doğu örnekleriyle aynıdır. Bunlara, Kuzey Doğu Ege'de, "Aiol" bölgesinde rastlanmıştır ve ion düzeninden ayırt etmek için bu adla anılmaktadırlar.[71] Bu tür, M.Ö. 5. yüzyıl başlarında ortadan kalkmıştır[72]. Gerçek ion sütun başlığı, doğulu

[69] R. A. Tomlinson, *Yunan Mimarlığı,* Homer Kitabevi, İstanbul 2003, s. 22.
[70] Gös. Yer.
[71] Gös. Yer.
[72] Gös. Yer.

biçimi, çift sarmalı, bezemeli bir sütun başlığı çanağının *(echinus)* üzerinden birbirine bağlanarak yeniden biçimlendirilmiştir.

İonik stilin ve sütun başlığının M.Ö. 6. yüzyılda Anadolu'da görüldüğünü söylemiştik. Yunanistan'da ise M.Ö. 5. yüzyılda ionik düzenle karşılaşılmaktadır (Ilissos Athena Tapınağı M.Ö. 450).[73] Sütun başlıklarının Arkaik Dönem'den itibaren dış bükey kanalisleri bulunmaktadır. Buna göre volüt geçişleri dış bükey şeklindedir.

İonik tipteki sütun başlıkları tarih içinde değişik formlarda karşımıza çıkmaktadır. Bingöl'e göre bu başlıklar dört ana form adı altında toplamak gerekir. Bunlar Sami tipi, İonik tip, Attika tipi ve Attika – Küçük Asya tipidir.[74] Roma Dönemi'nde inşa edilen yapıların boyutlarındaki küçülme sütun başlıklarının boyutlarına da yansımaktadır. Genel olarak Roma Dönemi'nden önce işlenen başlıklar bu döneme nazaran daha büyük oranlara sahiptir.

İon tipi sütun başlıklarının mimari bezemeleri dönemden döneme farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar sayesinde tarihleme yapılabilmektedir ve sütun başlıkları sınıflandırılabilmektedir. Sütun başlıklarının ön yüzlerinde bulunan palmet motifleri, abaküs bezemeleri, ion kymationu, volüt yivleri ve başlıktan başlığa değişen diğer bezeme türleri sütun başlığının karakterini ortaya koymaktadır.

İon stilinin oraya çıktığı tarihten bu yana bezeme tipolojisinden bahsedilecek olursa, Arkaik Dönem'den Helenistik Dönem'e kadar gelişme sürecini tamamlayan ionik başlık stili[75] başlangıçta değişik formda ve değişik bezeme stilleriyle karşımıza çıkmaktadır.[76] Palmet motifleri Roma Dönemi'ne kadar ince ve daha estetik görünümde karşımıza çıkarken, Roma Dönemi'nde ek olarak daha kalın hatlarda ve köşe yumurtalarının geniş bir kısmını kaplayan motiflerle de bezenmektedir. Elbette Roma Dönemi'nde de estetik ve incelik açısından Helenistik Dönem ve öncesine

---

[73] A. W. Lawrence, *Greek Architecture,* 4. Baskı, Penguen Grup tarafından yayımlanmıştır, 1983 Londra, s. 172.
[74] Orhan Bingöl, *Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien,* Verlag Ernst Wasmuth Tübingen, İstanbul 1980, s. 49-54.
[75] A. W. Lawrence, *Greek Architecture,* 4. Baskı, Penguen Grup tarafından yayımlanmıştır, 1983 Londra, s. 160.
[76] A. W. Lawrence, *a.g.e.,* s. 162.

benzeyen palmet motifleri görülmektedir (Bkz. Aphrodisias, Tiberius Salonu, Sardes Artemision). Fakat kesin olan şey Roma Dönemi'nde özellikle de M.S. 1. yüzyıldan sonra palmet motiflerinin işleniş biçiminde yaprakların kalın bezenmesi yaygınlaşmaktadır. Roma Dönemi'ne kadar işlenen palmet motiflerinde üç, dört ve beş yapraklı palmetler sütun başlıklarını süslerken, Roma Dönemi ile birlikte iki yapraklı motifler de sütun başlıklarını süslemeye başlamıştır ve özellikle M.S. 2. yüzyıldan sonra yaygınlaşmıştır.

Abakus, ionik sütun başlıklarında ion kymationu, lesbos kymationu (*kyma recta, kyma reversa*) süslemeleriyle ya da bezemesiz olarak karşımıza çıkmaktadır. Abakus bezemesi her dönemin ionik başlıklarında görülebilir. Erken dönemlerde abakus bezemeleri daha geniş işlenirken, geç dönemlerde bezemeler daha sıkı işlenmeye başlanmaktadır.[77]

Sütun başlıklarının volüt kısımları iki, üç ve dört yivli olarak görülebilmektedir. Bu yivlere kimi zaman astarlar (bantlar) eşlik eder. Bu astar volüt yivlerine derinlik kazandırarak dekoratif bir amaç edinmektedir.[78] Erken dönemlerde olduğu gibi kimi zaman volütlerin *ovolo* kısmında ya da *kanalis*'in ortasında rozet görülmektedir[79] (Ephesos Artemision, Sardes Artemision). Volütlerin dış yivlerinin kalın bant sırasıyla işlenmesi de volütlerin bir başka özelliğidir. Volütler, *ovolo'*dan kıvrılarak *kanalis'*e uzanmaktadır.

İon sütun başlıklarının ön yüz bölümlerinde tarihleme açısından en önemli etkenlerden birisi de *"ion kymationu"* dur. Yan yana dizilmiş yumurta motifleri ve genellikle bu yumurta motiflerini birbirinden ayıran yumurta çanakları ve ok – mızrak motiflerinin bir araya gelmesinden oluşan bir bezeme şeklidir.[80] İonik stilin başlangıcından sonuna kadar değişik formlarda ve bezeme unsurlarıyla karşımıza çıkan *"ion kymationu"*, Roma Dönemi öncesinde çoğunlukla beş yumurta, bazı örneklerde ise üç yumurta motifi ile karşımıza çıkmaktadır. Roma Dönemi'nde ise

[77] Bilal Söğüt, "Hierapolis Arkeoloji Müzesi Bahçesi'nde Ve Güney Roma Hamamı'nda Bulunan İonik Mimari Elemanlar İle İlgili Bir Değerlendirme",*Anadolu Dergisi,* Sayı 28, 2005, s. 97.
[78] Otto Puchstein, *Das Ionische Capitell Zum Winckelmannsfeste*, Reimer, Berlin 1987, s. 4, …, 15
[79] A. W. Lawrence, *Greek Architecture,* 4. Baskı, Penguen Grup tarafından yayımlanmıştır, 1983 Londra, s. 165.
[80] Lutgarde Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor Sagalassos: a Case Study*, Brepols Publishers, Leuven 1997, s. 29.

bezeme tipolojisinde değişiklikler görülürken genel olarak üç yumurtalı *kymation* kullanılmaktadır. Roma Dönemi'ne özgü bir başka faktör ise beş ve üç yumurtalı ion kymationunun yanı sıra Severuslar Dönemi ile birlikte iki yumurtalı ion kymationunun da kullanılmaya başlanmasıdır[81]. Hatta bazı örneklerde bir tam yumurta ile birlikte iki yarım yumurtanın sütun başlıklarının kanalis bölümlerini süslediği görülmektedir[82]. Bununla birlikte Helenistik Dönem ve Roma Dönemi'nde ion kymationunun yumurta çanaksız ve ok – mızrak yapraksız da işlenebildiği görülmektedir.[83] İon kymationlarında yumurtalar erken dönemlerde oval formlarda görülürken Roma Dönemi'nde yumurtaların uç bölümlerinin daha sivri ve keskin işlendiği ve daha uzun formlara sahip olduğu görülmektedir.[84] Yumurta çanakları Roma Dönemi'nden önce, yumurtayla aynı hizada ayrılmaz bir bütün gibi işlenirken Roma Dönemi'nde özellikle imparatorluğun en görkemli zamanlarını yaşadığı M.S. 2. yüzyıl boyunca yumurtalar giderek çanaklarından ayrılmış ve *oygu*[85] derinlikleri Helenistik Dönem ve öncesine oranla daha da artmıştır.[86] Bu da ion kymationuna daha plastik bir görünüm kazandırmaktadır.[87] Yumurta bezemelerinin üst kısımlarının kesik işlenmesi her dönemde görülebilen bir özelliktir. Zengin bezemeli tipte[88] yapılan bazı ionik sütun başlıklarında ion kymationunun altında boncuk – makarna dizisi[89] sütun başlığını çevrelemektedir. Yumurta çanaklarının yumurta bezeklerine olan yakınlığı veya uzaklığı, yumurta motifinde işlenen plastiklik oranına bağlı olarak değişmektedir. Yumurtaları birbirinden ayıran ok – mızrak motifleri de başlıkların stiline bezeme şekline göre değişkenlik gösterir.

---

[81] Orhan Bingöl, *Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien,* Verlag Ernst Wasmuth Tübingen, İstanbul 1980, s. 39-40.
[82] Gös. Yer.
[83] Gös. Yer.
[84] Celal Şimşek, "*VII. Müze Kurtarma Kazıları Semineri",* 8-10 Nisan 1996, s. 4.
[85] Mehmet Karaosmanoğlu, *Anadolu Mimari Bezemeleri: Roma Çağı Yumurta Dizisi,* Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayını, Erzurum 1996, s. 23.
[86] Mehmet Karaosmanoğlu, *a.g.e.,* s.47.
[87] Görkem Kökdemir, "Menderes Magnesiası – Propylon: Mimari Bezemeler", *Anadolu Dergisi*, Sayı 37, 2011, s. 114.
[88] Orhan Bingöl, *Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien,* Verlag Ernst Wasmuth Tübingen, İstanbul 1980, s. 35.
[89] Lutgarde Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor Sagalassos: a Case Study*, Brepols Publishers, Leuven 1997, s. 30.

İon tipi sütun başlıklarının yan bölümleri de tarihi belirleme de ön yüz kadar etkendir. Ana bölüm olan polster ve ortasındaki *balteus*, bezeme zenginliğiyle çeşitlilik göstermektedir.

Polster'ler ionik formda sıralı parçalar şeklinde görülmektedir.[90] Polster bezemelerinin kullanılmasıyla birlikte çeşitlilik giderek artmıştır. İon stilinin kullanıldığı her dönemde bezemesiz polster tipi varlığı sürdürmüştür. Kimi örneklerde polsterler bezemesiz işlenir, balteus bezemesi tercih edilirdi. Kimi örneklerde de bunun tam tersi olarak polsterler bezemeli görülürken balteus bezemesinin tercih edilmediğini görürüz. Tıpkı ion kymationunda olduğu gibi Roma Dönemi'ne de hakim olan (özellikle M.S. 2. / 3. yüzyıl) plastik tarzda bezeme işçiliği polsterlerde de kendini gösterir.

Balteus tipolojisi de tıpkı polsterler gibi zengin bezeme çeşitliliğine sahiptir. Çoğu zaman balteus bezemesi sağından ve solundan birer bant sırası ile sınırlandırılır. Bu bezemenin tercih edilmeği örneklerle de her dönemde karşılaşılabilir. Bazı ion tipi sütun başlıklarının yan bölümlerinde balteus bezemesi bulunmamasına rağmen iki polster yastığını birbirinden ayırmak için *"pseudo balteus"*[91](yalancı balteus) tekniği kullanılmaktadır. Kimi zaman bezeme tipleri daha dar zaman aralığı belirten dönemsel özellikler taşımaktadır. Örneğin; B. Söğüt "*O. Bingöl pulvinusun volütlere doğru kenarları düz yapraklar olarak işlenmesinin Hermogenes tarafından bulunduğunu ve özellikle Helenistik Dönem boyunca kullanıldığını belirtmektedir. Helenistik Dönem'de Hermogenes'in bir uygulaması olarak başlayan başlık süslemesi, burada Augustus Dönemi'nde tam akanthus yaprağı ve lotus-palmet şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu gelenek Tiberius Dönemi'nde de devam etmiştir*[92]*"* demektedir.

---

[90] Orhan Bingöl, *Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien,* Verlag Ernst Wasmuth Tübingen, İstanbul 1980, s. 78.
[91] Orhan Bingöl, *Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien,* Verlag Ernst Wasmuth Tübingen, İstanbul 1980, s. 56.
[92] Bilal Söğüt, "Hierapolis Arkeoloji Müzesi Bahçesi'nde Ve Güney Roma Hamamı'nda Bulunan İonik Mimari Elemanlar İle İlgili Bir Değerlendirme",*Anadolu Dergisi,* Sayı 28, 2005, s. 97; Orhan Bingöl, *Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien,* Verlag Ernst Wasmuth Tübingen, İstanbul 1980, s. 82-84.

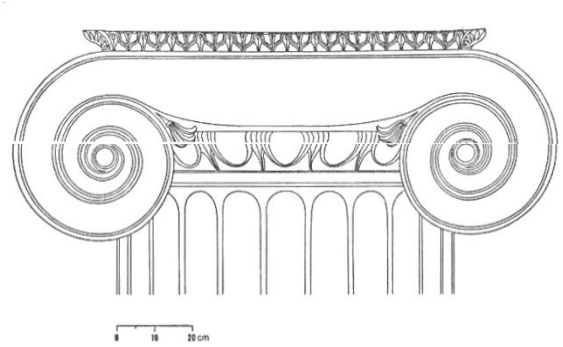
3.1. İon Tipi Sütun Başlıklarının Ön Bölümlerinin Gelişimi

Dış bükey (*konveks*) kanalisden iç bükey (*konkav*) kanalise geçiş sürecini incelediğimizde, konkav kanalisin 4. yüzyıldan itibaren kural haline geldiğini görmekteyiz. Efes Artemis Tapınağı'ndaki gibi bazı ionik sütun başlıkları özel bir forma sahiptir.[93]

3.1.1. Düşük Kanalisli Başlık [94]

Bu tür sütun başlıklarında kymationa kanalis kıvrımları eşlik eder. Volütler sarkmadan kymationla birleşik durumdadır. Çoğunlukla 5 yumurta kenarlarında sivri yapraklarla sınırlandırılmıştır.

Geç Klasik – Erken Helenistik Dönem'de görülür. Roma İmparatorluk Dönemi'nde eskiye dair izler taşır.

Şekil 2: Düşük Kanalisli Başlık, Orhan Bingöl, Das Ionische Normalkapitell In Hellenistischer Und Romischer Zeit In Kleinasien, s. 23.

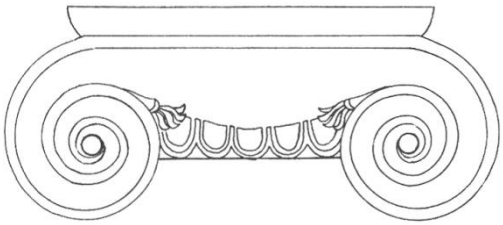
No	Buluntu Yeri	Tarih
1	Halikarnassos, Mousoleumu	M.Ö. 350
2	Priene, Athena Tapınağı	M.Ö. 340
3	Priene, Athena Tapınağı	M.Ö. 340
4	Priene, Athena Tapınağı	M.Ö. 340
5	Sardes, Artemision	M.Ö. 300 civarı

[93] Orhan Bingöl, *Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien,* Verlag Ernst Wasmuth Tübingen, İstanbul 1980, s. 19-20.
[94] Orhan Bingöl, *a.g.e.*, s. 23-24.

6	Sardes, Artemision	M.Ö. 2. yy başı
7	Pergamon, Zeus Altarı	M.Ö. 197-159
8	Pergamon, Gymnasion Tapınağı	M.Ö. 2. yy
9	Letoon, Tapınak	M.Ö. 2. yy
10	Ephesos, Liman Kapısı	Augustus Dönemi
11	Kaunos, Tholos	Augustus Dönemi

3.1.2. Düşük Kanalise Asılı Kymation [95]

Klasik Çağ'da ortaya çıkan bu tip, Geç Helenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi sütun başlıklarında görülmeye devam eder.

Şekil 3: Düşük Kanalise Asılı Kymation, Orhan Bingöl, a.g.e, s. 25.

No	**Buluntu Yeri**	**Tarih**
1	Ephesos, Bazilika Salonu	M.Ö. 1. yy
2	Ephesos, Bazilika Salonu	M.Ö. 1. yy
3	Pergamon, Kazı Evi	M.Ö. 1. yy
4	Teos, Dionysos Tapınağı	Hadrian Dönemi
5	Teos, Dionysos Tapınağı	Hadrian Dönemi
6	Pergamon, Kazı Evi	M.S. 2. yy
7	Aydın Müzesi	M.S. 2./3. yy

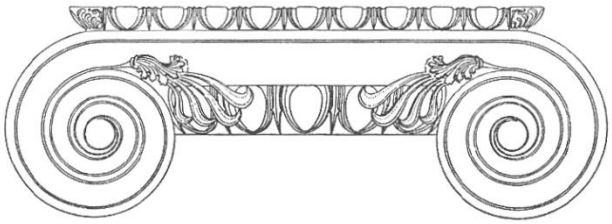
3.1.3. Beş Yumurtalı Kymation[96]

Sütun başlıkları filizlerle süslenmiş, palmet dört yapraklıdır. M.Ö. 2. yüzyılın başında döşemenin kymationa doğru kayması kayboluyor.

[95] Orhan Bingöl, *a.g.e.*, s. 25
[96] Orhan Bingöl, *a.g.e.*, s. 26-27.

3.1.3.1. Zengin Süslemeli Tip[97]

a. Bezemeli Abakus, Astarlı Volüt, Sütun Tambursuz

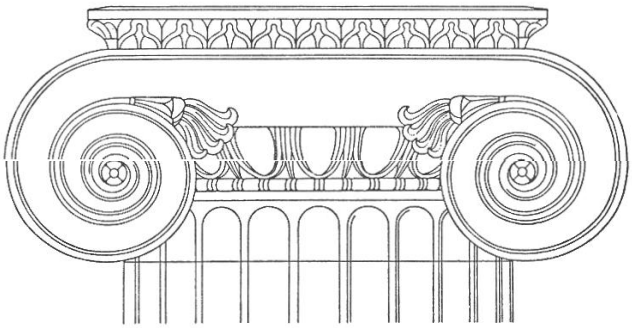
Şekil 4: Zengin Süslemeli Tip a, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 26.

No	**Buluntu Yeri**	**Tarih**
1	Priene, Athena Tapınağı	M.Ö. 3. yy
2	Priene, Athena Tapınağı	M.Ö. 3. yy
3	Priene, Ephep Salonu	M.Ö. 3. yy sonu
4	Chryse, Apollon Tapınağı	M.Ö. 3. yy sonu
5	Klaros	Helenistik Dönem
6	Magnesia Zeus Tapınağı	M.Ö. 2. yy başı
7	Letoon, Tapınak	M.Ö. 2. yy
8	Magnesia	M.Ö. 2. yy
9	Didymaion	M.Ö. 2. yy
10	Priene, Kuzey Salonu	M.Ö. 130
11	Priene, Kuzey Salonu	M.Ö. 130
12	Ephesos, Batı Kapısı	M.Ö. 1. yy
13	Ephesos, Clivus Sacer	Augustus Dönemi
14	Ephesos, Bazilika Salonu	Augustus Dönemi
15	İzmir, Basmane Müzesi	Augustus Dönemi
16	Aphrodisias	Augustus Dönemi
17	Pessinus, Stoa	M.S. 1. yy
18	Miletos, İonik Salon	M.S. 1. yy
19	Aphrodisias, Agora	Hadrian Dönemi
20	Aphrodisias, Agora	Hadrian Dönemi
21	Bolu, Antinoos Tapınağı	Hadrian Dönemi

[97] Gös. Yer.

22	Bolu, Antinoos Tapınağı	Hadrian Dönemi
23	Didymaion	Hadrian Dönemi
24	Aphrodisias, Tiberius Salonu	Antoninler Dönemi
25	Aphrodisias, Tiberius Salonu	Antoninler Dönemi
26	Aphrodisias, Tiberius Salonu	Antoninler Dönemi
27	Aphrodisias, Tiberius Salonu	Antoninler Dönemi
28	Aphrodisias, Tiberius Salonu	Antoninler Dönemi
29	Aphrodisias, Tiberius Salonu	Antoninler Dönemi
30	Aphrodisias, Tiberius Salonu	Antoninler Dönemi
31	Sardes, Artemision	Antoninler Dönemi
32	Termessos	Antoninler Dönemi
33	Termessos, Ana Tapınak	Antoninler Dönemi
34	Aphrodisias	M.S. 2. yy
35	Manisa Müzesi	M.S. 2. yy
36	Ephesos, Arkadiane	
37	Ephesos, Arkadiane	
38	Ephesos, Arkadiane	
39	Ephesos, Arkadiane	
40	Ephesos, Arkadiane	
41	Hierapolis	
42	Ephesos	Severuslar Dönemi

b. Bezemeli Abakus, Astarlı Volüt, Sütun Tamburlu

Şekil 5: Zengin Bezemeli Tip b, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 29.

No	Buluntu Yeri	Tarih
1	Aigai	M.Ö. 3. yy sonu
2	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
3	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
4	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
5	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
6	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
7	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
8	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
9	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
10	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
11	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
12	Magnesia, Artemision Altarı	M.Ö. 2. yy
13	Pergamon, Eksedra B	M.Ö. 127
14	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy
15	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy
16	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy
17	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy
18	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy
19	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy
20	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy
21	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy
22	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy
23	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy
24	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy
25	Ephesos, Bazilika Salonu	Augustus Dönemi
26	Priene, Propylon	Augustus Dönemi
27	Teos, Dionysos Tapınağı	Hadrian Dönemi
28	Teos, Dionysos Tapınağı	Hadrian Dönemi
29	Didymaion	Hadrian Dönemi

30	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	Hadrian Dönemi
31	Pergamon, Caesar Salonu	Antoninler Dönemi
32	İzmir, Basmane Müzesi	Hadrian Dönemi

3.1.3.2. Yarım Süslü Tip[98]

a. Bezemesiz Abakus, Astarlı Volüt, Sütun Tambursuz

No	**Buluntu Yeri**	**Tarih**
1	Miletos, Devlet Binası	M.Ö. 175-164
2	Pergamon, Eksedra D	M.Ö. 147-146
3	Ephesos	M.Ö. 1. yy
4	Ephesos	M.Ö. 1. yy
5	Aigai, Apollon Tapınağı	M.Ö. 48
6	Denizli	Augustus Dönemi
7	Ephesos, Bazilika Salonu	Augustus Dönemi
8	Fethiye Müzesi	Augustus Dönemi
9	Troia Müzesi	Augustus Dönemi
10	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
11	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
12	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
13	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
14	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
15	Bergama Müzesi	Hadrian Dönemi
16	Troia Müzesi	Hadrian Dönemi
17	İzmir, Basmane Müzesi	M.S. 2. yy
18	Antalya Müzesi	M.S. 2. yy
19	Asklepieion	M.S. 2. yy
20	Asklepieion	M.S. 2. yy
21	Miletos	M.S. 2. yy
22	Pergamon	M.S. 2. yy

[98] Orhan Bingöl, *a.g.e.*, s. 31-33.

23	Side	M.S. 2. yy
24	Laodikeia	Severuslar Dönemi
25	Aydın Müzesi	M.S. 2./3. yy
26	Manisa Müzesi	M.S. 2./3. yy
27	Manisa Müzesi	M.S. 2./3. yy
28	Yalvaç Müzesi	M.S. 2./3. yy
29	Boğazköy Müzesi	M.S. 3. yy
30	Yalvaç Müzesi	M.S. 3. yy
31	Yalvaç Müzesi	M.S. 3. yy
32	Manisa Müzesi	
33	Side Müzesi	

b. Bezemeli Abakus, Astarsız Volüt, Sütun Tambursuz

No	**Buluntu Yeri**	**Tarih**
1	Perge	Hadrian Dönemi
2	Sardes, Kızıl Avlu	Severuslar Dönemi
3	Sardes, Kızıl Avlu	Severuslar Dönemi

c. Bezemesiz Abakus, Astarlı Volüt, Sütun Tamburlu

No	**Buluntu Yeri**	**Tarih**
1	Ephesos, Rodos Peristili	M.Ö. 1. yy
2	Ephesos, Rodos Peristili	M.Ö. 1. yy
3	Ephesos, Rodos Peristili	M.Ö. 1. yy
4	Ephesos, Rodos Peristili	M.Ö. 1. yy
5	Ephesos, Rodos Peristili	M.Ö. 1. yy
6	Ephesos, Rodos Peristili	M.Ö. 1. yy
7	Ephesos, Rodos Peristili	M.Ö. 1. yy
8	İzmir, Basmane Müzesi	M.S. 1. yy
9	Termessos	Antoninler Dönemi
10	Hierapolis, Tiyatro	Severuslar Dönemi

11	Burdur Müzesi	M.S. 3. yy
12	İzmir, Basmane Müzesi	M.S. 3. yy
13	Yalvaç Müzesi	M.S. 3. yy
14	Yalvaç Müzesi	M.S. 3. yy
15	Yalvaç Müzesi	M.S. 3. yy
16	Bergama Müzesi	
17	Selge	
18	Side, İonik Salon	

3.1.3.3. Bezemesiz Tip[99]

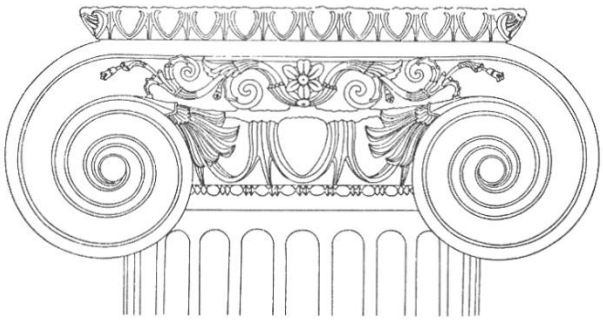
a. Bezemesiz Abakus, Astarsız Volüt, Sütun Tambursuz
b. Bezemesiz Abakus, Astarsız Volüt, Sütun Tamburlu; Manisa Müzesi

No	**Buluntu Yeri**	**Tarih**
1	Ephesos, Clivus Sacer	Augustus Dönemi
2	Milas	Hadrian Dönemi
3	Perge	Hadrian Dönemi
4	Perge	Hadrian Dönemi
5	Perge	Hadrian Dönemi
6	Asklepieion, Cadde	M.S. 2. yy
7	Asklepieion, Cadde	M.S. 2. yy
8	Asklepieion, Cadde	M.S. 2. yy
9	Asklepieion, Cadde	M.S. 2. yy
10	Asklepieion, Cadde	M.S. 2. Yy
11	Burdur Müzesi	M.S. 2. yy
12	İzmir, Kültür Park Müzesi	M.S. 2. yy
13	İzmir, Kültür Park Müzesi	M.S. 2. yy
14	Milet	M.S. 2. yy
15	Bergama Müzesi	M.S. 2. yy

[99] Orhan Bingöl, *a.g.e.*, s. 33-34.

16	Pergamon Kazı Evi	M.S. 2. yy
17	Pergamon Kazı Evi	M.S. 2. yy
18	Side	M.S. 2. yy
19	Laodikeia	Severuslar Dönemi
20	Hierapolis	M.S. 2. / 3. yy
21	Hierapolis	M.S. 2. / 3. yy
22	Hierapolis	M.S. 2. / 3. yy
23	Manisa Müzesi	M.S. 2. / 3. yy
24	Ankara Müzesi	M.S. 3. yy
25	Ankara Müzesi	M.S. 3. / 4. yy.
26	Efes Müzesi	M.S. 400
27	Manisa Müzesi	M.S. 2./3. yy
28	Manisa Müzesi	M.S. 2./3. yy

3.1.4. Mızrak Uçlu Yapraklarla Sınırlandırılmış Üç Yumurtalı Kymation[100]

Şekil 6: Mızrak Uçlu Yapraklarla Sınırlandırılmış, Üç Yapraklı Kymation, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 35.

3.1.4.1. Zengin Bezemeli Tip[101]

Bu tipte süslü abakuse astarlı volüt eşlik eder (Sardes Artemision). Sadece Sardes Artemisionu'nda bir parçası günümüze kadar ulaşmıştır. Abakus ion kymationu ile süslüdür. Volütlerin her ikisi de astarlı ve tam daire şeklinde yapılmıştır. Kanalis

[100] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 35-36.
[101] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 35.

bölümünde kıvrımlı dallar ve bu dalların ortasında bulunan bir rozet görülürken bu bezemeye üç yumurtalı ion kymationu eşlik etmektedir.

3.1.4.2. Yarım Bezemeli Tip[102]

a. Bezemeli Abakus, Astarsız Volüt, Sütun Tambursuz

Abakus ion kymationu ile bezenmiştir. Volütler astarsız olarak karşımıza çıkmaktadır. Kanalis bölümünde bulunan ion kymationuna üç yapraklı palmet motifi eşlik eder. Bu motifin altında ise astragal motifi bulunmaktadır (Sardes Kızılavlu).

b. Bezemesiz Abakus, Astarlı Volüt, Sütun Tambursuz

Bu sütun başlığının abakus bölümü bezemesiz, volütleri astarlıdır. Kanalis bölümünde bulunan ion kymationuna palmet motifi eşlik etmemektedir (İzmir Basmane Müzesi).

3.1.4.3. Bezemesiz Tip[103]

a. Bezemesiz Abakus, Astarsız Volüt, Sütun Tambursuz

Abakus bezemesiz olarak karşımıza çıkar ve volütlerde astarsızdır. Kanalis bölümlerinde bulunan üç yapraklı palmet motifi tamamında hâkim bezemedir. "Hierapolis'de görülen ionik başlıkta" kymationun altında astragal motifi bulunmaktadır (Herakleia Pontike, Hierapolis, Laodikeia, Yalvaç Müzesi).

b. Bezemesiz Abakus, Astarsız Volüt, Sütun Tamburlu

Bu tip bir önceki gurupla benzer özellikler sergilemektedir. "Side Müzesi'ndeki" sütun başlığının kymation altında bükülmüş bant motifi bulunmaktadır. Ayrıca yine aynı sütun başlığında kanalis bölümünde bulunan palmetlerin volüt çizgileriyle birlikte işlendiği görülmektedir (Olympos M. Aurelius, Side Müzesi).

No	**Buluntu Yeri**	**Tarih**
1	Sardes, Artemision	M.Ö. 2. yy başı

[102] Gös. Yer.
[103] Gös. Yer.

2	Olympos, M. Aurelius Tapınağı	Antoninler Dönemi
3	İzmir, Basmane Müzesi	M.S. 2. yy
4	Herakleia Pontike	Severuslar Dönemi
5	Herakleia Pontike	Severuslar Dönemi
6	Hierapolis	Severuslar Dönemi
7	Hierapolis	Severuslar Dönemi
8	Laodikeia	Severuslar Dönemi
9	Laodikeia	Severuslar Dönemi
10	Sardes, Kızıl Avlu	Severuslar Dönemi
11	Hierapolis	M.S. 2./3. yy
12	Side Müzesi	M.S. 3./4. yy
13	Yalvaç Müzesi	M.S. 4. yy

3.1.5. Üç Yumurtalı Başlık[104]

3.1.5.1. Yarım Bezemeli Tip[105]

a. Bezemesiz Abakus, Astarlı Volüt, Sütun Tambursuz

Bu tipte abakus bezemesiz bir şekilde karşımıza çıkmaktadır ve volütler astarlıdır. Ayrıca Denizlide bulunan sütun başlıklarında, ion kymationunun altında astragal motifi bulunmaktadır (Yalvaç Müz., Denizli, Afyon Müz.).

b. Bezemesiz Abakus, Astarlı Volüt, Sütun Tamburlu: Burdur Müzesi
c. Bezemeli Abakus, Astarsız Volüt, Sütun Tambursuz: Side Müzesi

Abakus lesbos kymationu ile bezenmiştir. Volüt astarsızdır ve volütlerden sarkan iki yapraklı palmet motifi görülmektedir.

No	**Buluntu Yeri**	**Tarih**
1	Denizli	Traian Dönemi
2	Denizli	Traian Dönemi

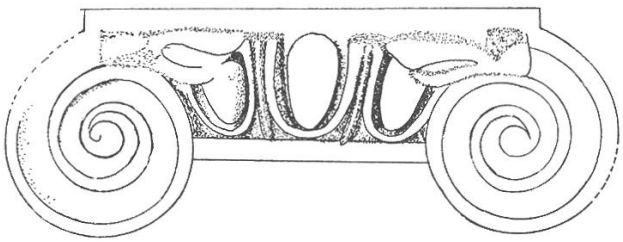
[104] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 36-39.
[105] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 36-37.

3	Side Müzesi	Antoninler Dönemi
4	Yalvaç Müzesi	M.S. 2. yy
5	Afyon Müzesi	Severuslar Dönemi
6	Afyon Müzesi	Severuslar Dönemi
7	Afyon Müzesi	Severuslar Dönemi
8	Yalvaç Müzesi	Severuslar Dönemi
9	Burdur Müzesi	M.S. 3. yy
10	Yalvaç Müzesi	M.S. 3. yy

3.1.5.2. Bezemesiz tip[106]

a. Bezemesiz Abakus, Astarsız Volüt, Sütun Tambursuz

Bu tipte abakus bezemesiz olarak karşımıza çıkmaktadır. Volütler astarsızdır ve başlık kolonsuzdur. İon kymationu geç dönem özelliği olarak uzar ve abakuse kadar yükselir. Bu tipteki bazı (Afyon Müzesi, Akhisar, Antalya Müzesi, Alanya Müzesi, Denizli - Traian Dönemi, Ephesos M.S.3.yy 2.yarısı, Herakleia Pontike, Hierapolis, Laodikeia) sütun başlıklarında üç yapraklı palmet, bazılarında ise (diğer başlıklar) iki yapraklı palmet kullanılmıştır.

Şekil 7: Üç Yumurtalı Başlık, Bezemesiz Tip a, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 37.

No	**Buluntu Yeri**	**Tarih**
1	Denizli	Traian Dönemi
2	Side Müzesi	Antoninler Dönemi
3	Akhisar	M.S. 2. yy
4	Akhisar	M.S. 2. yy
5	Akhisar	M.S. 2. yy

[106] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 37-39.

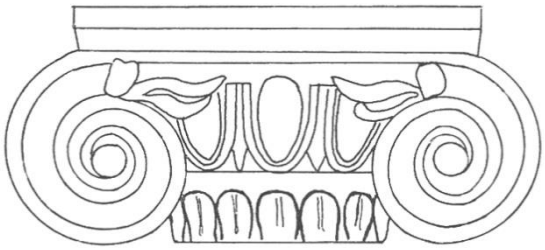
6	Akhisar	M.S. 2. yy
7	Akhisar	M.S. 2. yy
8	Akhisar	M.S. 2. yy
9	İzmir, Basmane Müzesi	M.S. 2. yy
10	İzmir, Kültür Parkı Müzesi	M.S. 2. yy
11	Afyon Müzesi	Severuslar Dönemi
12	Herakleia Pontike	Severuslar Dönemi
13	Laodikeia	Severuslar Dönemi
14	Laodikeia	Severuslar Dönemi
15	Laodikeia	Severuslar Dönemi
16	Laodikeia	Severuslar Dönemi
17	Laodikeia	Severuslar Dönemi
18	Laodikeia	Severuslar Dönemi
19	Laodikeia	Severuslar Dönemi
20	Laodikeia	Severuslar Dönemi
21	Yalvaç Müzesi	Severuslar Dönemi
22	Yalvaç Müzesi	Severuslar Dönemi
23	Antalya Müzesi	M.S. 2./3. yy
24	Denizli	M.S. 2./3. yy
25	Hierapolis	M.S. 2./3. yy
26	Alanya Müzesi	M.S. 3. yy
27	Ephesos	M.S. 3. yy
28	Bergama Müzesi	M.S. 3. yy
29	Pessinus Müzesi	M.S. 3. yy
30	Side Müzesi	M.S. 3. yy
31	Ephesos	M.S. 3. yüzyılın 2. yarısı
32	Ephesos	M.S. 3. yüzyılın 2. yarısı
33	Ephesos	M.S. 3. yüzyılın 2. yarısı
34	Ephesos	M.S. 3. yüzyılın 2. yarısı
35	Ephesos	M.S. 3. yüzyılın 2. yarısı

36	Ephesos	M.S. 3. yüzyılın 2. yarısı
37	Side Müzesi	M.S. 4. yy sonu
38	Ephesos	M.S. 5. yy

b. Bezemesiz Abakus, Astarsız Volüt, Sütun Tamburlu

Bu tipi oluşturan başlıkların tamamına yakını Ephesos'tan ele geçmiştir. M.Ö. 1. yüzyıldan beri görülen bezemesiz abakus tipi bu başlıkta da karşımıza çıkmaktadır ve volütler astarsızdır. İon kymationunda üç ya da beş yumurta görülebilmektedir. İon kymationundan sarkan palmet motifi iki yapraklıdır ve kymation geç dönem özelliği olarak uzun işlenmiştir. İon kymationu altında bulunan atragal motifi normalden daha büyüktür.

İskeleti Erken Helenistik Dönem özellikleri gösteren bu sütun başlığının tasarımı sadeleştirilmiştir.

Şekil 8: Üç Yumurtalı Başlık, Bezemesiz Tip b, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 39.

No	**Buluntu Yeri**	**Tarih**
1	İzmir, Basmane Müzesi	M.S. 3. yy
2	Ephesos	M.S. 3. yy
3	Ephesos	M.S. 3. yy
4	Ephesos	M.S. 3. yy
5	Ephesos	M.S. 4. yy sonu
6	Ephesos	M.S. 4. yy sonu
7	Ephesos	M.S. 4. yy sonu

3.1.6. Yalın Kymationlu Başlık[107]

(Üç yumurtadan az, sivri yapraksız veya çanaksız)

a. Bir Tam, İki Yarım Yumurta

Başlıkta bir tam, iki yarım yumurta bulunmaktadır. Abakus bölümü tamamında bezemesizdir. Laodikeia'da bulunan başlıklarda üç, Antalya Müzesi'nde bulunan başlıklarda 2 yapraklı palmet motifi görülmektedir. Side Müzesi'nde görülen bu tip başlıklarda ise palmet motifi bulunmamaktadır (Laodikeia, Antalya Müzesi, Side Müzesi – M.S. 3./4. yy.).

b. Üç Tam Yumurta, Kenarı Çanaksız

Ekhinus bölümünde üç yumurta bulunur ve merkezdeki yumurtanın dışındakiler kabuksuzdur. Abakus bezemesiz sade yapılmıştır. Volütlerde iki yapraklı palmet motifi görülmektedir (Side Müzesi – M.S. 5. yy).

c. Üç Tam Yumurta, Çanaksız Ve Mızrak Yapraksız

Başlıkta üç tam yumurta bulunmaktadır. Bunların mızrak yaprakları ve kabukları bulunmamaktadır. Abakus bezemesizdir. Volütlerden iki yapraklı palmet motifi uzanmaktadır (Burdur Müzesi).

d. İki Tam Yumurta, Mızrak Yapraklı

Kymation'da iki tam yumurta görülmektedir ve kabuklu olarak işlenmişlerdir. Ekhinus'un ortasında tek mızrak yaprağı vardır. Volütlerden üç yapraklı simetrik palmet yaprakları uzanmaktadır. İon kymationun altında ise astragal motifi bu başlıkta da karşımıza çıkmaktadır (Aphrodisias).

No	Buluntu Yeri	Tarih
1	Laodikeia	Severuslar Dönemi
2	Laodikeia	Severuslar Dönemi
3	Antalya Müzesi	M.S. 3./4. yy
4	Antalya Müzesi	M.S. 3./4. yy

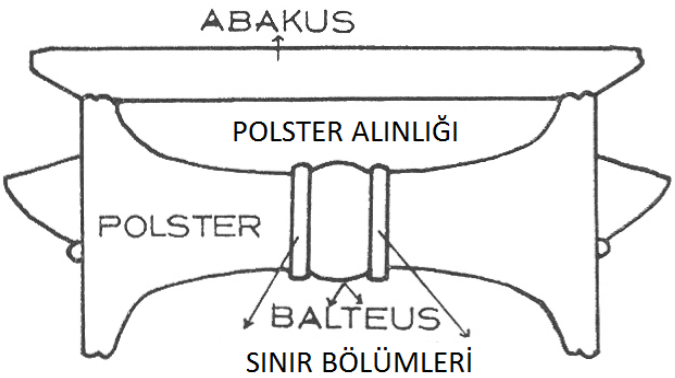
[107] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 39-40.

5	Aphrodisias	M.S. 3./4. yy
6	Side Müzesi	M.S. 3./4. yy
7	Side Müzesi	M.S. 3./4. yy
8	Burdur Müzesi	M.S. 4./5. yy
9	Side Müzesi	M.S. 5. yy
10	Side Müzesi	M.S. 5. yy

3.2. İon Tipi Sütun Başlıklarının Yan Bölümlerinin Gelişimi

İon sütun başlıklarının yan profil tiplerini incelemek için Roma ve Helenistik Dönem'in yanı sıra bu dönemlerin öncesini de araştırmak gerekir. Yan profil ön ve arka volütler arasındaki bağlantıyı kurarak bunların birbirine bağlanmasını sağlayan bir yastık görevi görmektedir. Coğrafi, kültürel ve yöresel faktörler göz önünde bulundurulmalıdır. Geçmişten geleceğe bütün tipler incelenmelidir. Antik Çağ'da karşımıza çıkan ion sütun başlıklarını incelediğimizde, yan profil olarak adlandırdığımız bölümde, çok sayıda bezeme tipi ile karşılaşmaktayız. Bununla birlikte değişik tipteki bezeme unsurlarının balteus ve polster bölümlerinde daha yaygın olarak karşımıza çıktığını görmekteyiz.[108]

İon sütun başlıklarının yan profil tipolojisini incelediğimizde; Sami Tipi, İonik Tip, Attika Tipi ve Attika – Küçük Asya Tipi gibi dört farklı tür karşımıza çıkmaktadır.[109]

Şekil 9: İonik Başlık Yan Bölüm, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 49.

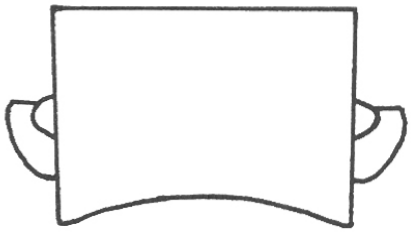
[108] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 49.
[109] Gös. Yer.

3.2.1. Formlar

3.2.1.1. Sami Tipi[110]

Bu tipte bir abakus bulunmamaktadır ve yan profil bezeli değildir. Ön ve arka volüt bir bükülmeyle birbirinden ayrılmaktadır. Alt kısımdaki dış bükey bir eğri oluşturur.

a. Samos B Tapınağı sütun başlığı. M.Ö. 5. yüzyılın başları.
b. Samos Polykrates Tapınağı'nın hazine binası. M.Ö. 480.

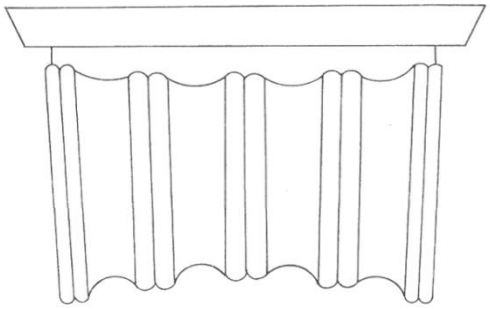
Şekil 10: Sami Tipi Form, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 50.

3.2.1.2. İonik Tip[111]

İonik Tip incelendiğinde yan profilin abakus ve polster olarak ikiye bölündüğünü görmekteyiz. Polster'de ortaya doğru daralma görülür ve bu tipte yan profil üç ya da dört boğumla bölünmüştür.

a. Ephesos Artemision Arkaik Dönem İonik Sütun Başlığı. M.Ö. 6. yüzyıl.
b. Myus'dan Tapınağa ait Arkaik Dönem İonik Sütun Başlığı. M.Ö. 6. yüzyıl.
c. Didymaion'a ait Arkaik Dönem Sütun Başlığı. M.Ö. 6. yüzyıl.
d. Larissa Antik Kenti'nden İon Tipi Sütun Başlığı. M.Ö. 510 – 500
e. Ephesos, Bizans Akuadükt'üne ait İon Tipi Sütun Başlığı. M.Ö. 500

[110] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 49-50.
[111] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 50-51.

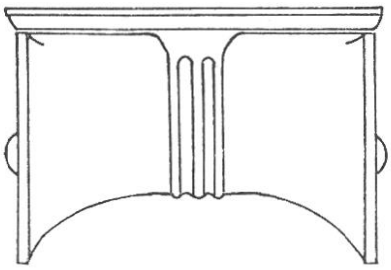
Şekil 11: İonik Tip Form, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 50.

f. Ephesos, İzleme Kapısı'dan İon Tipi Sütun Başlığı, M.Ö. 5. yüzyıl.
g. Ephesos, İzleme Kapısı'dan İon Tipi Sütun Başlığı, M.Ö. 480.
h. Miletos, Athena Tapınağı'na ait İonik Sütun Başlığı, M.Ö. 5. yüzyılın 2. çeyreği

3.2.1.3. Attika Tipi[112]

İonik Tip'in yeniden entegrasyonu ile ortaya çıktığı düşünülen Attika Tipi sütun başlığının yan profili incelendiğinde, orta kısmın sabit kaldığı ve diğer bölümlerin sadeleştirildiği görülmektedir.

a. Atina Asklepieion'dan sütun başlığı. M.Ö. 5. yüzyılın ikinci çeyreği.
b. Atina Hadrian Stoası'ndan sütun başlığı. M.Ö. 5. yüzyıl.

Şekil 12: Attika Tipi Form, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 51.

3.2.1.4. Attika – Küçük Asya Tipi[113]

M.Ö. 5. yüzyılın sonlarında yeni bir balteus tipi görülmektedir. Polsterler pürüzsüz bir şekilde orta bölüme kadar devam ederken balteus kısmı yaprak çizgiler

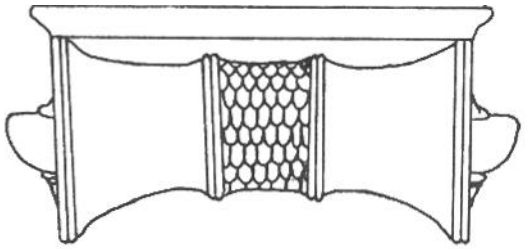
[112] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 51
[113] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 54

ve pullarla bezenmiştir. Bu tip Anadolu'da Priene Athena Tapınağı, Nereidler Anıtı ve Halikarnassos Mousoleumu'nda görülmektedir.

a. Nereidler Anıtı'ndan sütun başlığı. M.Ö. 410-400.

b. Priene Athena Tapınağı'ndan sütun başlığı. M.Ö. 350.

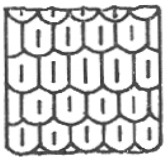
c. Mousoleum'dan sütun başlığı. M.Ö. 350.

Şekil 13: Attika – Küçük Asya Tipi Form, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 54.

3.2.2. Balteus Tipolojisi

3.2.2.1. Yaprak Çizgili Askılı Kanat Motifi[114]

Şekil 14: Yaprak Çizgili Askılı Kanat Motifi, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 58.

No	Buluntu Yeri	Tarih
1	Halikarnassos, Mousoleumu	M.Ö. 350
2	Priene, Epheb Salonu	M.Ö. 3. yy sonu
3	Magnesia, Agora	M.Ö. 3. yy sonu
4	Pergamon, Zeus Altarı	M.Ö. 197-159
5	Pergamon, Zeus Altarı	M.Ö. 197-159
6	Magnesia	M.Ö. 2. yy
7	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy
8	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy

[114] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 57-60.

9	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy
10	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy
11	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy
12	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy
13	Ephesos, Rodos Peristili	M.Ö. 1. yy
14	İzmir, Basmane Müzesi	Augustus Dönemi
15	Teos, Dionysos Tapınağı	Hadrian Dönemi
16	Boğazköy, Müze	M.S. 3. yy
17	Priene, Athena Tapınağı	M.Ö. 340
18	Priene, Athena Tapınağı	M.Ö. 340
19	Priene, Athena Tapınağı	M.Ö. 340
20	Priene, Athena Tapınağı	M.Ö. 3. yy
21	Priene, Zeus Tapınağı	M.Ö. 3. yy
22	Magnesia, Zeus Tapınağı	M.Ö. 2. yy başları
23	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
24	Pergamon, Gymnasion Tapınağı	M.Ö. 2. yy
25	Didymaion	M.Ö. 2. yy
26	Priene, Kuzey Salonu	M.Ö. 130
27	Ephesos, Rodos Peristili	M.Ö. 1. yy
28	Ephesos, Rodos Peristili	M.Ö. 1. yy
29	Ephesos, Rodos Peristili	M.Ö. 1. yy
30	Ephesos, Rodos Peristili	M.Ö. 1. yy
31	Ephesos, Rodos Peristili	M.Ö. 1. yy
32	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy
33	Ephesos	M.Ö. 1. yy
34	Priene, Propylon	Augustus Dönemi
35	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
36	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
37	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
38	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy

39	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
40	Pergamon, Eksedra	M.Ö. 2. yy
41	Ephesos	M.Ö. 1. yy
42	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy
43	Chryse, Apollon Tapınağı	M.Ö. 3. yy sonu
44	Didymaion	Hadrian Dönemi
45	Didymaion	Hadrian Dönemi
46	Termessos	Antoninler Dönemi
47	Termessos	Antoninler Dönemi
48	Klaros	Helenistik
49	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy
50	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy
51	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
52	Ephesos, Bazilika Salonu	Augustus Dönemi
53	Teos, Dionysos Tapınağı	Hadrian Dönemi
54	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
55	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
56	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
57	Aydın Müzesi	M.S. 2./3. yy
58	Burdur Müzesi	M.S. 2. yy
59	Ephesos, Arkadiane	
60	Ephesos, Batı Kapısı	M.Ö. 1. yy
61	Aphrodisias	Augustus Dönemi
62	Sagalassos, Apollon Tapınağı	M.S. 2. yy
63	Ephesos	M.S. 2./3. yy

3.2.2.2. Çift Kanat Motifi[115]

No	**Buluntu Yeri**	**Tarih**
1	Aigai	M.Ö. 3. yy sonu

[115] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 60.

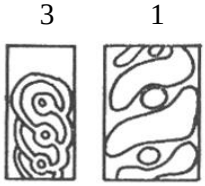
3.2.2.3. Sınırlandırma Bantları[116]

Şekil 15: Sınırlandırma Bantları, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 61.

No	Buluntu Yeri	Tarih
1	Pergamon, Zeus Altarı	M.Ö. 197-259
2	Aigai, Apollon Tapınağı	M.Ö. 48
3	Ankara Müzesi	M.Ö. 3. yy
4	Side, İonik Salon	
5	Ephesos	
6	Magnesia, Altar	M.Ö. 2. yy
7	Termessos	Antoninler Dönemi
8	Miletos	M.S. 2. yy
9	Alanya Müzesi	M.S. 3. yy
10	Burdur Müzesi	M.S. 3. yy
11	Yalvaç Müzesi	M.S. 3. yy
12	Yalvaç Müzesi	M.S. 3. yy
13	Yalvaç Müzesi	M.S. 3. yy
14	Burdur Müzesi	M.S. 3. yy
15	Side Müzesi	M.S. 5. yy
16	Side Müzesi	M.S. 5. yy

3.2.2.4. Örgü Bandı[117]

Şekil 16: Örgü Bandı, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 62.

[116] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 61.
[117] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 61-62.

No	Buluntu Yeri	Tarih
1	Manisa Müzesi	M.S. 2./3. yy
2	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
3	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi

3.2.2.5. Herakles Düğümü[118]

3 2 1

Şekil 17: Herakles Düğümü, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 62.

No	Buluntu Yeri	Tarih
1	Pergamon, Eksedra D	M.Ö. 127
2	Ephesos, Bazilika Salonu	Augustus Dönemi
3	Ephesos, Bazilika Salonu	Augustus Dönemi

3.2.2.6. Sade Balteus[119]

No	Buluntu Yeri	Tarih
1	Miletos, Devlet Binası	M.Ö. 175-164
2	Bergama Müzesi	

3.2.2.7. Çizgili Baklava Motifi[120]

Şekil 18: Çizgili Baklava Motifi, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 63.

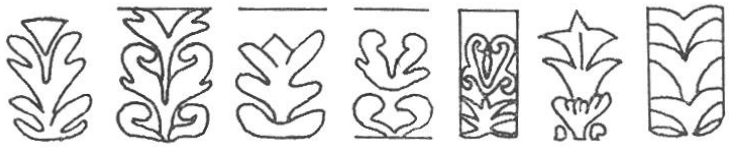
[118] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 62.
[119] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 62-63.
[120] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 63-64.

No	Buluntu Yeri	Tarih
1	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy
2	Perge	Hadrian Dönemi
3	Asklepieion	M.S. 2. yy
4	Asklepieion	M.S. 2. yy
5	İzmir, Basmane Müzesi	M.S. 2. yy
6	Letoon, Tapınak	M.Ö. 2. yy
7	Letoon, Tapınak	M.Ö. 2. yy
8	Aphrodisias, Agora	Hadrian Dönemi
9	Asklepieion, Kuzey Salon	Hadrian Dönemi
10	Asklepieion, Kuzey Salon	M.S. 2. yy
11	İzmir, Basmane Müzesi	M.S. 3. yy
12	Manisa Müzesi	M.S. 2./3. yy
13	Antalya Müzesi	M.S. 2./3. yy
14	Ephesos, Arkadiane	

3.2.2.8. Üst Üste Sıralanmış Yaprak Sıraları[121]

No	Buluntu Yeri	Tarih
1	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy

3.2.2.9. Çiçekler ve Tomurcuklar[122]

Şekil 19: Çiçekler ve Tomurcuklar, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 64.

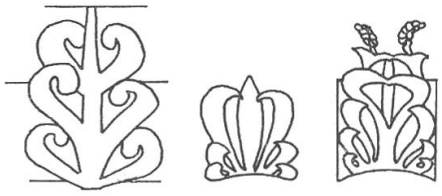
No	Buluntu Yeri	Tarih
1	Ephesos, Bazilika Salonu	M.Ö. 1. yy
2	Ephesos, Bazilika Salonu	M.Ö. 1. yy

[121] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 64.
[122] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 64-65.

3	Perge	Hadrian Dönemi
4	Perge	Hadrian Dönemi
5	Perge	Hadrian Dönemi
6	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
7	Perge	Hadrian Dönemi
8	Teos, Dionysos Tapınağı	Hadrian Dönemi
9	Asklepieion	M.S. 2. yy
10	Manisa Müzesi	M.S. 2./3. yy
11	Ephesos, Arkadiane	
12	Akhisar	M.S. 2. yy
13	Akhisar	M.S. 2. yy
14	Akhisar	M.S. 2. yy
15	Akhisar	M.S. 2. yy

3.2.2.10. Palmet Motifi[123]

3 1 2

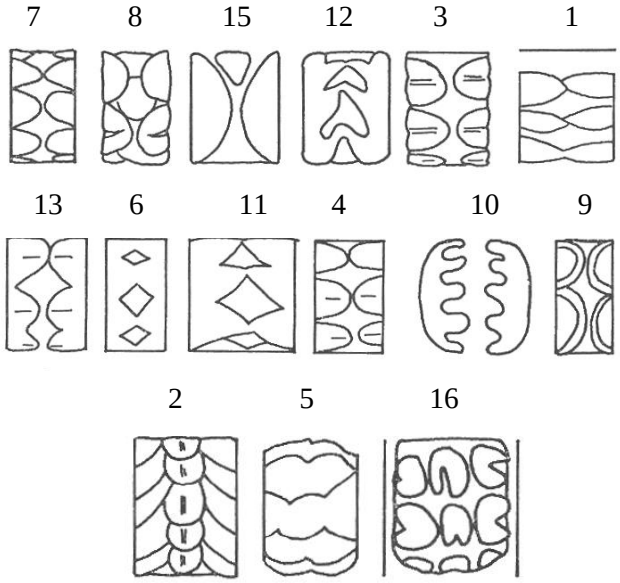

Şekil 20: Palmet Motifi, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 65.

No	**Buluntu Yeri**	**Tarih**
1	Magnesia, Artemision	M.S. 2. yy
2	Bergama Müzesi	M.S. 1. yy
3	Herakleia Pontike	Severuslar Dönemi

[123] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 65.

3.2.2.11. Üst Üste Sıralanmış Yatay Yaprak Sıraları[124]

Şekil 21: Üst Üste Sıralanmış Yatay Yaprak Sıraları, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 66.

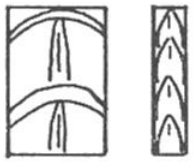
No	Buluntu Yeri	Tarih
1	İzmir, Kültür Parkı Müzesi	M.S. 2. yy
2	Aphrodisias	M.S. 2. yy
3	İzmir, Kültür Parkı Müzesi	M.S. 2. yy
4	Pergamon, Kazı Evi	M.S. 2. yy
5	Aphrodisias, Tiberius Salonu	M.S. 2. yy
6	Manisa Müzesi	M.S. 2./3. yy
7	Ephesos	M.S. 3. yy
8	Ephesos, Arkadiane	
9	Perge	Hadrian Dönemi
10	Pergamon, Caesar Salonu	Antoninler Dönemi
11	Manisa Müzesi	M.S. 2./3. yy
12	Hierapolis	M.S. 2./3. yy
13	Manisa Müzesi	M.S. 2./3. yy
14	Side Müzesi	M.S. 3. yy
15	Ephesos	M.S. 4. yy sonu

[124] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 66-67.

16	Ephesos, Arkadiane	

3.2.2.12. Bıçak Sırtı Motifi[125]

3 2

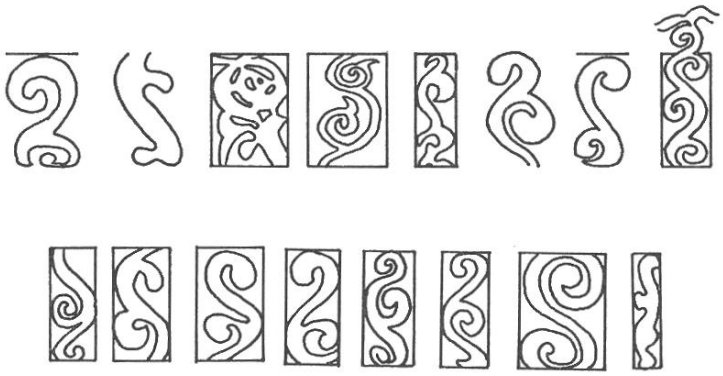

Şekil 22: Bıçak Sırtı Motifi, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 67.

No	Buluntu Yeri	Tarih
1	Aphrodisias, Tiberius Salonu	M.S. 2. yüzyılın 2. yarısı
2	Yalvaç Müzesi	M.S. 3. yy
3	Asklepieion	M.S. 2. yy

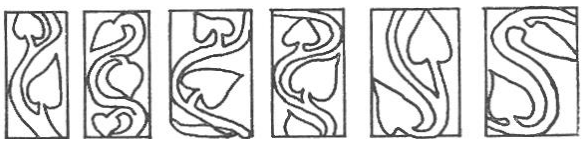
3.2.2.13. Sarmaşık Motifi[126]

a. Basit Sarmaşık

Şekil 23: Sarmaşık Motifi – Basit Sarmaşık, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 68.

b. Kıvrık Dal Sarmaşık

Şekil 24: Sarmaşık Motifi, Kıvrık Dal Sarmaşık, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 68.

[125] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 67.
[126] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 67-69.

c. Spiral Sarmaşık

30

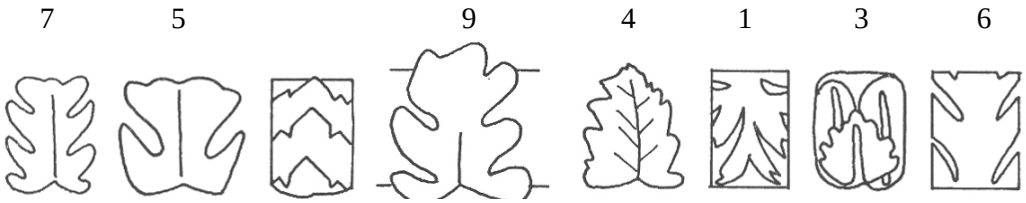

Şekil 25: Sarmaşık Motifi, Spiral Sarmaşık, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 69.

No	**Buluntu Yeri**	**Tarih**
1	Perge	Hadrian Dönemi
2	Perge	Hadrian Dönemi
3	Perge	Hadrian Dönemi
4	Perge	Hadrian Dönemi
5	Milas	Hadrian Dönemi
6	Side Müzesi	M.S. 5. yy
7	Aydın Müzesi	M.S. 2./3. yy
8	Aphrodisias, Tiberius Salonu	M.S. 2. yy
9	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
10	Hierapolis	M.S. 2./3. yy
11	Pergamon	M.S. 2. yy
12	Denizli	Traian Dönemi
13	Herakleia Pontike	Severuslar Dönemi
14	Ankara Müzesi	M.S. 3. yy
15	Perge	Hadrian Dönemi
16	Ephesos	M.S. 3. yy
17	Akhisar	M.S. 2. yy
18	Ephesos	M.S. 3. yy
19	Ephesos	M.S. 3. yy
20	Hierapolis	Severuslar Dönemi
21	İzmir, Basmane Müzesi	M.S. 2. yy
22	Perge	Hadrian Dönemi

23	Perge	Hadrian Dönemi
24	Perge	Hadrian Dönemi
25	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
26	Aphrodisias, Tiberius Salonu	M.S. 2. yy
27	Antalya Müzesi	M.S. 2. yy
28	Yalvaç Müzesi	M.S. 2./3. yy
29	Herakleai Pontike	Severuslar Dönemi
30	İzmir, Kültür Parkı Müzesi	Hadrian Dönemi
31	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
32	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
33	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
34	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi

3.2.2.14. Akanthus Yaprağı Motifi[127]

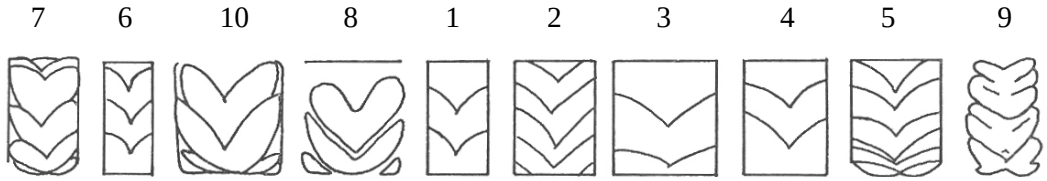
Şekil 26: Akanthus Yaprağı Motifi, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 70.

No	**Buluntu Yeri**	**Tarih**
1	İzmir, Basmane Müzesi	M.S. 1. yy
2	Ephesos, Bazilika Salonu	Augustus Dönemi
3	Miletos, İonik Salon	M.S. 1. yy
4	Hierapolis	M.S. 2./3. yy
5	Denizli	Traian Dönemi
6	Side Müzesi	Antoninler Dönemi
7	Afyon Müzesi	Severuslar Dönemi
8	Herakleia Pontike	Severuslar Dönemi
9	Hierapolis	M.S. 2./3. yy

[127] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 70.

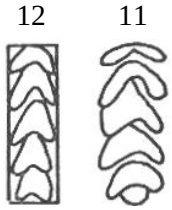
3.2.2.15. Sarmaşık Yaprakları[128]

a. Üst Üste Bindirilmiş, Ayakta Sarmaşık Motifi

Şekil 27: Sarmaşık Yapraklar, Üst Üste Bindirilmiş, Ayakta Sarmaşık Motifi, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 71.

b. Üst Üste Bindirilmiş, Asılı Sarmaşık Motifi

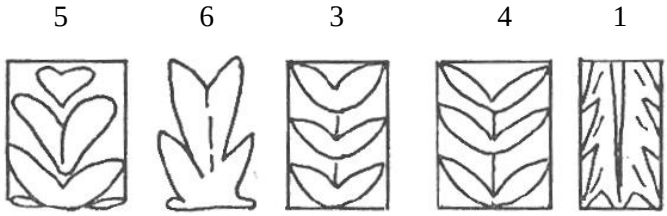

Şekil 28: Sarmaşık Yapraklar, Üst Üste Bindirilmiş, Asılı Sarmaşık Motifi, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 71.

No	Buluntu Yeri	Tarih
1	Perge	Hadrian Dönemi
2	Perge	Hadrian Dönemi
3	Perge	Hadrian Dönemi
4	Perge	Hadrian Dönemi
5	Perge	Hadrian Dönemi
6	Ephesos	M.S. 400
7	Denizli	Augustus Dönemi
8	İzmir, Kültür Parkı Müzesi	M.S. 2. yy
9	Yalvaç Müzesi	Severuslar Dönemi
10	Hierapolis	M.S. 2./3. yy
11	Aphrodisias	M.S. 3./4. yy
12	Antalya Müzesi	M.S. 3./4. yy

[128]Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 70-71.

3.2.2.16. Defne Dalları[129]

Şekil 29: Defne Dalları, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 72.

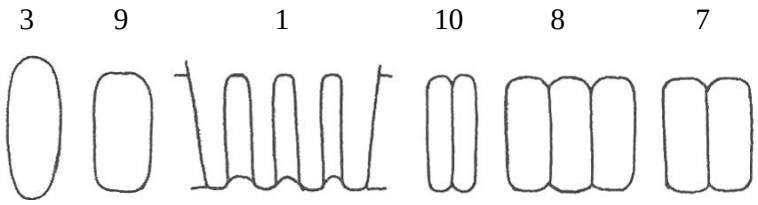
No	Buluntu Yeri	Tarih
1	Troia	Augustus Dönemi
2	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
3	Perge	Hadrian Dönemi
4	Perge	Hadrian Dönemi
5	Asklepieion	M.S. 2. yy
6	Laodikeia	Severuslar Dönemi

3.2.2.17. Gamalı Haç Motifi[130]

No	Buluntu Yeri	Tarih
1	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi

3.2.2.18. Bantlar[131]

a. Yuvarlak Bantlar (Attika Kökenli)

Şekil 30: Bantlar – Yuvarlak Bantlar, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 73.

[129] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 71-72.
[130] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 72.
[131] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 72-74.

b. Düz Bant (Attika Kökenki)

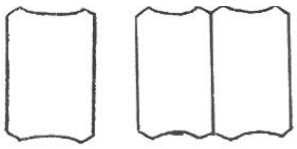
13

Şekil 31: Bantlar – Düz Bant, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 73.

c. Konkav Bant

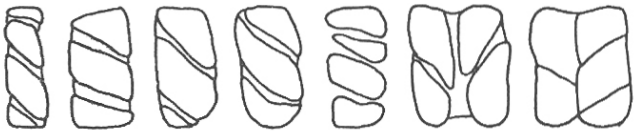
15 14

Şekil 32: Bantlar - Konkav Bant, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 73.

d. Dönmüş Bant

24 23 25 26 21 18 19

Şekil 33: Bantlar - Dönmüş Bant, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 73.

No	**Buluntu Yeri**	**Tarih**
1	Kaunos, Tholos	Augustus Dönemi
2	Side Müzesi	Antoninler Dönemi
3	Afyon Müzesi	Severuslar Dönemi
4	Herakleia Pontike	Severuslar Dönemi
5	Laodikeia	Severuslar Dönemi
6	Yalvaç Müzesi	Severuslar Dönemi
7	Yalvaç Müzesi	Severuslar Dönemi
8	Yalvaç Müzesi	M.S. 3. yy
9	Ankara Müzesi	M.S. 3./4. yy

10	Side Müzesi	M.S. 3./4. yy
11	Burdur Müzesi	M.S. 4./5. yy
12	Selge	
13	Bergama Müzesi	M.S. 3. yy
14	Asklepieion	M.S. 2. yy
15	Afyon Müzesi	Severuslar Dönemi
16	Laodikeia	Severuslar Dönemi
17	Yalvaç Müzesi	Severuslar Dönemi
18	Bergama Müzesi	M.S. 2. yy
19	Bergama, Kazı Evi	M.S. 2. yy
20	Herakleia Pontike	Severuslar Dönemi
21	Laodikeia	Severuslar Dönemi
22	Ephesos	M.S. 3. yy
23	Ephesos	M.S. 3. yy
24	Antalya Müzesi	M.S. 3./4. yy
25	Ephesos	M.S. 4. yy
26	Ephesos	M.S. 4. yy
27	Ephesos	M.S. 4. yy

3.2.2.19. Basit Düğüm Motifi[132]

1

Şekil 34: Basit Düğüm Motifi, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 74.

No	**Buluntu Yeri**	**Tarih**
1	Ephesos	M.S. 3. yy

[132] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 74.

3.2.3. Polster Tasarımları Ve Bezeme Tipolojisi

3.2.3.1. Sıralı Parçalar (İonik Tip)[133]

No	Buluntu Yeri	Tarih
1	Sardes, Artemision	M.Ö. 300 civarı
2	Sardes, Artemision	M.Ö. 300 civarı
3	Sardes, Artemision	M.Ö. 300 civarı
4	Pergamon, Zeus Altarı	M.Ö. 197-159
5	Ephesos, Liman Kapısı	Augustus Dönemi
6	Sardes, Artemision	Antoninler Dönemi

3.2.3.2. Attika - Küçük Asya Tipi[134]

No	Buluntu Yeri	Tarih
1	Halikarnassos, Mousuleum	M.Ö. 350
2	Priene, Athena Tapınağı	M.Ö. 340
3	Priene, Athena Tapınağı	M.Ö. 340
4	Priene, Athena Tapınağı	M.Ö. 340
5	Priene, Athena Tapınağı	M.Ö. 3. yy
6	Priene, Zeus Tapınağı	M.Ö. 3. yy
7	Didymaion	M.Ö. 2. yy
8	Pergamon, Gymnasion Tapınağı	M.Ö. 2. yy
9	Magnesia, Zeus Tapınağı	M.Ö. 2. yy
10	Priene, Kuzey Salonu	M.Ö. 130
11	Ephesos	M.Ö. 1. yy
12	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
13	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
14	Pergamon, Eksedra D	M.Ö. 2. yy
15	Termessos	Antoninler Dönemi

[133] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 78.
[134] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 78-79.

16	Termessos, Tapınak	Antoninler Dönemi
17	Klaros	Helenistik
18	Xanthos, Letoon, Tapınak	M.Ö. 2. yy
19	Xanthos, Letoon, Tapınak	M.Ö. 2. yy

3.2.3.3. Attika Tipi[135]

No	**Buluntu Yeri**	**Tarih**
1	Aigai, Apollon Tapınağı	M.Ö. 48
2	Side, İonik Salon	
3	Termessos	Antoninler Dönemi
4	Yalvaç Müzesi	M.S. 3. yy
5	Yalvaç Müzesi	M.S. 3. yy
6	Yalvaç Müzesi	M.S. 3. yy
7	Miletos	M.S. 2. yy
8	Miletos, Devlet Binası	M.Ö. 2.yy
9	Bergama Müzesi	
10	Perge	Hadrian Dönemi
11	İzmir, Basmane Müzesi	M.S. 1. yy
12	Miletos, İonik Salon	M.S. 1. yy
13	Kaunos, Tholos	Augustus Dönemi
14	Selge	
15	Burdur Müzesi	M.S. 4./5. yy
16	Bergama Müzesi	M.S. 3. yy
17	Yalvaç Müzesi	Severuslar Dönemi
18	Pessinus Stoa	M.S. 1. yy
19	Yalvaç Müzesi	M.S. 2./3. yy

[135] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 80-81.

3.2.3.4. Sami Tipi[136]

No	Buluntu Yeri	Tarih
1	Manisa Müzesi	
2	Side Müzesi	M.S. 3./4. yy

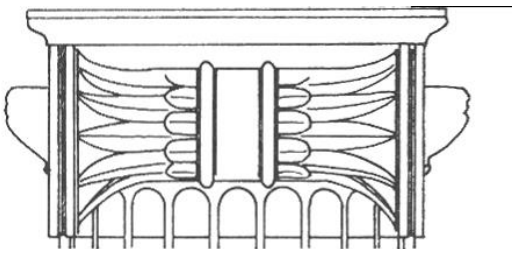
3.2.3.5. Yıldırım Demeti[137]

No	Buluntu Yeri	Tarih
1	Aigai	M.Ö. 3. yy sonu
2	Pergamon, Zeus Altarı	M.Ö. 197-159

3.2.3.6. Işın Motifi[138]

No	Buluntu Yeri	Tarih
1	Pergamon, Zeus Altarı	M.Ö. 197-159
2	Pergamon, Zeus Altarı	M.Ö. 197-159

3.2.3.7. Keskin, Sivri ve Kamış Yapraklı Çelenk[139]

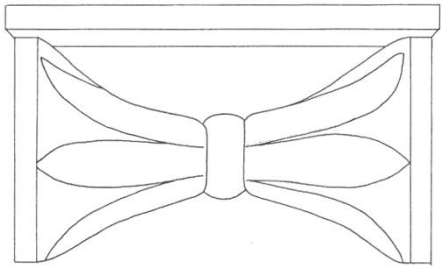
Şekil 35: Keskin, Sivri ve Kamış Yapraklı Çelenk, Orhan Bingöl, a.g.e., 83.

No	Buluntu Yeri	Tarih
1	Magnesia, Agora	M.Ö. 3. yy sonu
2	Magnesia	M.Ö. 2. yy
3	Ephesos, Rodos Peristili	M.Ö. 1. yy

[136] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 81.
[137] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 81-82.
[138] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 82.
[139] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 82-83.

4	İzmir, Basmane Müzesi	Augustus Dönemi
5	Teos, Dionysos Tapınağı	Hadrian Dönemi
6	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
7	Ephesos, Rodos Peristili	M.Ö. 1. yy
8	Ephesos, Rodos Peristili	M.Ö. 1. yy
9	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
10	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
11	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
12	Didymaion	Hadrian Dönemi
13	Didymaion	Hadrian Dönemi
14	Magnesia, Artemision Altarı	M.Ö. 2. yy
15	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy

3.2.3.8. Kamış Yaprakları[140]

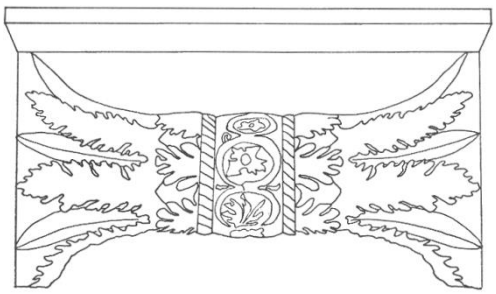
Şekil 36: Kamış Yaprakları, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 85.

No	**Buluntu Yeri**	**Tarih**
1	Priene, Ephep Salonu	M.Ö. 3. yy sonu
2	Ephesos, Rodos Peristili	M.Ö. 1. yy
3	Ephesos, Rodos Peristili	M.Ö. 1. yy
4	Ephesos, Rodos Peristili	M.Ö. 1. yy
5	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2.yy
6	Aydın Müzesi	M.S. 2./3. yy
7	Sagalassos, Apollon Tapınağı	M.S. 2. yy
8	Ephesos	M.S. 3. yy

[140] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 84-85.

9	Burdur Müzesi	M.S. 3. yy
10	Burdur Müzesi	M.S. 3. yy
11	Ephesos Bazilika Salonu	Augustus Dönemi
12	İzmir, Basmane Müzesi	M.S. 3. yy
13	Manisa Müzesi	M.S. 2./3. yy
14	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
15	Ephesos, Arkadiane	
16	Side Müzesi	M.S. 3. yy
17	Yalvaç Müzesi	M.S. 3. yy
18	Aydın Müzesi	M.S. 2./3. yy
19	Hierapolis	M.S. 2./3. yy
20	Hierapolis	M.S. 2./3. yy
21	Hierapolis	M.S. 2./3. yy
22	Pergamon	M.S. 2. yy
23	Laodikeia	Severuslar Dönemi
24	Laodikeia	Severuslar Dönemi
25	Akhisar	M.S. 2. yy

3.2.3.9. Akanthus ve Kamış Yapraklı Çelenk[141]

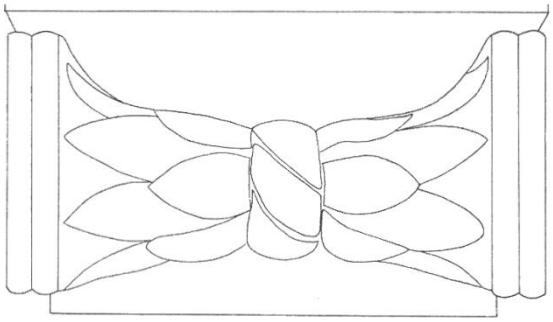
Şekil 37: Akanthus ve Kamış Yapraklı Çelenk, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 87.

No	**Buluntu Yeri**	**Tarih**
1	Chryse, Apollon Tapınağı	M.Ö. 3. yy sonu
2	Teos, Dionysos Tapınağı	Hadrian Dönemi

[141] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 86-87.

3	Magnesia, Artemision	M.Ö. 2. yy
4	Pergamon Eksedra D	M.Ö. 127
5	İzmir, Külür Park Müzesi	Hadrian Dönemi
6	Asklepieion	M.S. 2. yy

3.2.3.10. Pullu Yatay Yapraklar[142]

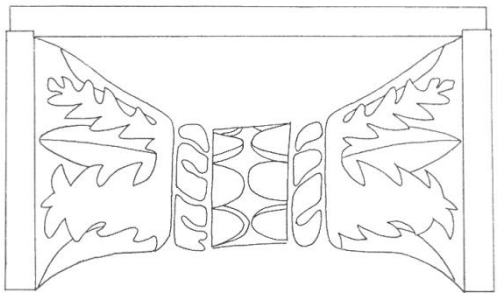
Şekil 38: Pullu Yatay Yapraklar, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 89.

No	**Buluntu Yeri**	**Tarih**
1	Boğazköy Müzesi	M.S. 3. yy
2	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy
3	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy
4	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy
5	Asklepieion	M.S. 2. yy
6	Antalya Müzesi	M.S. 2./3. yy
7	Akhisar	M.S. 2. yy
8	Akhisar	M.S. 2. yy
9	İzmir, Kültür Parkı Müzesi	M.S. 2. yy
10	Ephesos	M.S. 4. yy sonu
11	Manisa Müzesi	M.S. 2./3. yy
12	Akhisar	M.S. 2.yy
13	Ephesos	M.S. 3. yy
14	Hierapolis	Severuslar Dönemi
15	Herakleia Pontike	Severuslar Dönemi

[142] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 89-90.

16	Side Müzesi	Antoninler Dönemi
17	Akhisar	M.S. 2. yy
18	Aphrodisias	M.S. 3./4. yy
19	Ephesos	M.S. 4. yy sonu
20	Pessinus Müzesi	M.S. 3. yy
21	Troia	M.S. 4. yy
22	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1. yy
23	Miletos	M.S. 2.yy

3.2.3.11. Yatay Akanthus ve Kamış Yaprakları[143]

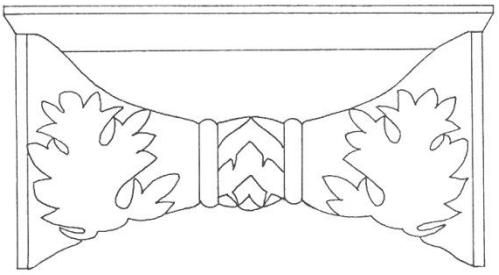
Şekil 39: Yatay Akanthus ve Kamış Yaprakları, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 91.

No	**Buluntu Yeri**	**Tarih**
1	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1.yy
2	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1.yy
3	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1.yy
4	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1.yy
5	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1.yy
6	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1.yy
7	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1.yy
8	Ephesos	M.Ö. 1. yy
9	Ephesos	M.Ö. 1. yy
10	Burdur Müzesi	M.S. 2. yy

[143] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 91-93.

11	Ephesos, Bazilika Salonu	Augustus Dönemi
12	Ephesos, Batı Kapısı	M.Ö. 1. yy
13	Aphrodisias	M.Ö. 1. yy
14	Aphrodisias, Agora	Hadrian Dönemi
15	Aphrodisias, Aphrodite Tapınağı	M.Ö. 1.yy
16	Ephesos, Bazilika Salonu	M.Ö. 1. yy
17	Perge	Hadrian Dönemi
18	Perge	Hadrian Dönemi
19	Akhisar	M.S. 2. yy
20	Ephesos	M.S. 3. yy
21	Aphrodisias	M.S. 2. yy
22	Aphrodisias, Tiberius Salonu	M.S. 2. yy
23	Manisa Müzesi	M.S. 2./3. yy
24	Pergamon, Caesar Salonu	Antoninler Dönemi
25	Aphrodisias, Tiberius Salonu	M.S. 2. yy
26	Aphrodisias, Tiberius Salonu	M.S. 2. yy
27	Denizli	Traian Dönemi
28	Hierapolis	M.S. 2./3. yy
29	Denizli	Augustus Dönemi
30	Laodikeia	Severuslar Dönemi
31	Perge	Hadrian Dönemi
32	Afyon Müzesi	Severuslar Dönemi
33	Side Müzesi	M.S. 5. yy
34	Side Müzesi	M.S. 5. yy
35	Pergamon	M.S. 2. yy
36	Denizli	M.S. 2./3. yy
37	Aphrodisias, Tiberius Salonu	M.S. 2. yy

3.2.3.12. Dikey Akanthus Yaprakları[144]

Şekil 40: Dikey Akanthus Yaprakları, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 97.

No	Buluntu Yeri	Tarih
1	Ankara Müzesi	M.S. 3. yy
2	Ephesos, Bazilika Salonu	Augustus Dönemi
3	Ephesos, Arkadiane	
4	Ephesos, Arkadiane	
5	Ephesos, Bazilika Salonu	Augustus Dönemi
6	Aphrodisias, Tiberius Salonu	M.S. 2. yy
7	Antalya Müzesi	M.S. 3./4. yy
8	Ephesos	M.Ö. 1.yy
9	Ephesos, Clivus Sacer	Augustus Dönemi
10	Denizli	Traian Dönemi
11	Manisa Müzesi	M.S. 2. yy
12	Hierapolis, Tiyatro	Severuslar Dönemi
13	Laodikeia	Severuslar Dönemi
14	Laodikeia	Severuslar Dönemi
15	Denizli	Traian Dönemi
16	Troia	Hadrian Dönemi
17	Laodikeia	Severuslar Dönemi

[144] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 97-98.

3.2.3.13. Yatay Akanthus Yaprakları[145]

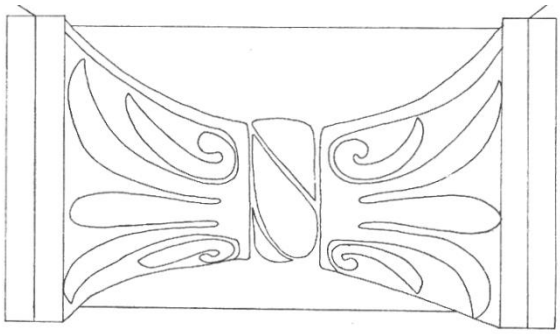
Şekil 41: Yatay Akanthus Yaprakları, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 100.

No	Buluntu Yeri	Tarih
1	Ephesos, Clivus Sacer	Augustus Dönemi
2	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
3	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
4	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
5	Manisa Müzesi	M.S. 2./3. yy
6	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
7	İzmir, Basmane Müzesi	M.S. 2. yy
8	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
9	Teos, Dionysos Tapınağı	Hadrian Dönemi
10	Hierapolis	Hadrian Dönemi
11	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
12	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
13	Yalvaç Müzesi	M.S. 2./3.yy
14	Herakleia Pontike	Severuslar Dönemi
15	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
16	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
17	Denizli	Traian Dönemi
18	Herakleia Pontike	Severuslar Dönemi
19	Troia	Augustus Dönemi

[145] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 100-101.

20	Afyon Müzesi	Severuslar Dönemi
21	Afyon Müzesi	Severuslar Dönemi

3.2.3.14. Yatay Palmet[146]

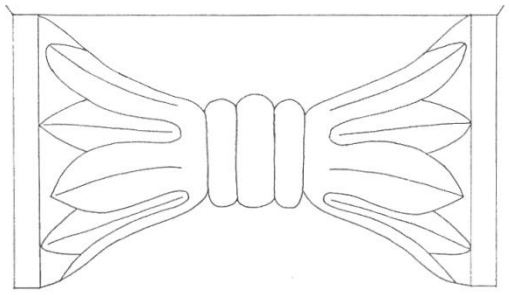
Şekil 42: Yatay Palmet, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 104.

No	**Buluntu Yeri**	**Tarih**
1	Ephesos, Arkadiane	
2	Asklepieion	M.S. 2. yy
3	Perge	Hadrian Dönemi
4	Ephesos, Bazilika Solonu	M.Ö. 1. yy
5	Manisa Müzesi	M.S. 2./3. yy
6	Herakleia Pontike	Severuslar Dönemi
7	Bergama Müzesi	M.Ö. 1. yy
8	İzmir, Kültür Parkı Müzesi	M.S. 2. yy
9	Pergamon	M.S. 2. yy
10	Ephesos, Arkadiane	
11	Asklepieion	M.S. 2. yy
12	Milas	Hadrian Dönemi
13	Perge	Hadrian Dönemi
14	Perge	Hadrian Dönemi
15	Pergamon	M.S. 2. yy
16	Perge	Hadrian Dönemi

[146] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 104,… 110-111.

17	Ephesos	M.S. 3. yy
18	İzmir, Basmane Müzesi	M.S. 2. yy
19	Perge	Hadrian Dönemi
20	Antalya Müzesi	M.S. 2. yy
21	Perge	Hadrian Dönemi
22	Ephesos Müzesi	M.S. 400
23	Perge	Hadrian Dönemi
24	İzmir, Kültür Parkı Müzesi	M.S. 2. yy
25	Asklepieion	M.S. 2. yy
26	Perge	Hadrian Dönemi
27	Ephesos	M.S. 3. yy
28	Ephesos	M.S. 4. yy
29	Ephesos	M.S. 4. yy
30	Perge	Hadrian Dönemi
31	Perge	Hadrian Dönemi
32	Perge	Hadrian Dönemi
33	Perge	Hadrian Dönemi
34	Side Müzesi	
35	Perge	Hadrian Dönemi
36	Ankara Müzesi	M.S. 3. yy
37	Perge	Hadrian Dönemi

3.2.3.15. Aşağıdan Birbirine Bağlı Yatay Yapraklar[147]

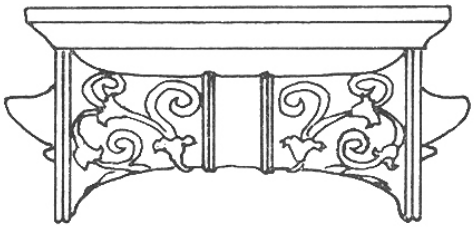
Şekil 43: Aşağıdan Birbirine Bağlı Yatay Yapraklar, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 111.

[147] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 111-112.

No	Buluntu Yeri	Tarih
1	Ephesos, Arkadiane	
2	Alanya Müzesi	M.S. 3. yy
3	Asklepieion	M.S. 2.yy
4	Perge	Hadrian Dönemi
5	Manisa Müzesi	M.S. 2./3. yy
6	Perge	Hadrian Dönemi
7	Perge	Hadrian Dönemi
8	Perge	Hadrian Dönemi
9	Ankara Müzesi	M.S. 3. yy
10	Ephesos	M.S. 3. yy
11	Perge	Hadrian Dönemi
12	Perge	Hadrian Dönemi
13	Perge	Hadrian Dönemi
14	Perge	Hadrian Dönemi
15	Perge	D Hadrian Dönemi
16	Yalvaç Müzesi	Severuslar Dönemi
17	Ankara Müzesi	M.S. 3./4. yy
18	Herakles Pontike	Severuslar Dönemi
19	Laodikeia	Severuslar Dönemi
20	Side Müzesi	M.S. 3./4. yy
21	Yalvaç Müzesi	M.S. 3. yy
22	Yalvaç Müzesi	Severuslar Dönemi
23	Yalvaç Müzesi	Severuslar Dönemi
24	Laodikeia	Severuslar Dönemi
25	Antalya Müzesi	M.S. 3./4. yy
26	Ephesos	M.S. 3. yy
27	Laodikeia	Severuslar Dönemi
28	Bergama Müzesi	M.S. 2. yy
29	Asklepieion	M.S. 2. yy

30	Ephesos	M.S. 3. yy
31	İzmir, Basmane Müzesi	M.S. 3. yy
32	Side Müzesi	M.S. 3./4. yy

3.2.3.16. Sarmaşık Motifi[148]

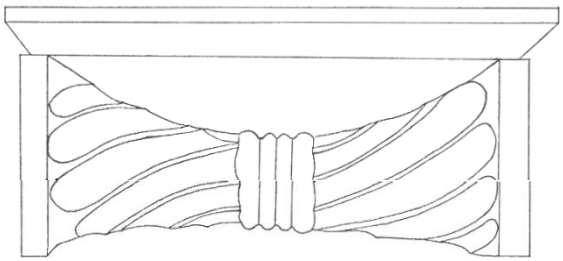
Şekil 44: Sarmaşık Motifi, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 113.

No	**Buluntu Yeri**	**Tarih**
1	Priene, Propylon	Augustus Dönemi
2	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
3	Side Müzesi	M.S. 5. yy
4	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
5	Afyon Müzesi	Severuslar Dönemi
6	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
7	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
8	Side	M.S. 2. yy
9	Aphrodisias, Tiberius Salonu	M.S. 2.yy
10	Aphrodisias, Tiberius Salonu	M.S. 2.yy
11	Aphrodisias, Tiberius Salonu	M.S. 2.yy
12	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
13	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
14	Bolu, Antinoos Tapınağı	Hadrian Dönemi
15	Bolu, Antinoos Tapınağı	Hadrian Dönemi
16	Ephesos	
17	Hierapolis	Severuslar Dönemi
18	Hierapolis	Severuslar Dönemi

[148] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 113-114.

19	Laodikeia	Severuslar Dönemi
20	Nysa, Bouleuterion	M.S. 2.yy
21	Olympos, M. Aurelius Tapınağı	Antoninler Dönemi
22	Pergamon, Caracalla Tapınağı	Severuslar Dönemi
23	Sardes, Kızıl Avlu	Severuslar Dönemi
24	Sardes, Kızıl Avlu	Severuslar Dönemi
25	Sardes, Kızıl Avlu	Severuslar Dönemi
26	Yalvaç Müzesi	M.S. 2. yy
27	Ankara Müzesi	M.S. 3. yy
28	Ankara Müzesi	M.S. 3. yy
29	Ankara Müzesi	M.S. 3. yy
30	Asklepieion, Kuzey Salonu	Hadrian Dönemi
31	Side	M.S. 2. yy
32	İzmir, Basmane Müzesi	M.S. 2. yy

3.2.3.17. Bükülmüş Yiv Motifi[149]

Şekil 45: Bükülmüş Yiv Motifi, Orhan Bingöl, a.g.e., s. 117.

No	**Buluntu Yeri**	**Tarih**
1	Side	

3.2.3.18. Bölünmüş Sarmaşık Yapraklar[150]

No	**Buluntu Yeri**	**Tarih**
1	Herakleia Pontike	

[149] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 117.
[150] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 118.

4. METROPOLİS ANTİK KENTİ'NDE GÖRÜLEN İON TİPİ SÜTUN BAŞLIKLARININ TİPOLOJİSİ VE BENZER ÖRNEKLER IŞIĞINDA İNCELENMESİ

Metropolis Antik Kenti'ne ait olan sütun başlıklarının inceleneceği bu bölümde sütun başlıkları alfabetik sırayla değerlendirilecektir. Başlıkların ölçümleri ve korunma durumlarına katalog bölümünde değinilmiş olup bu bölümde tekrara lüzum görülmemiştir. Sütun başlıklarının detaylı bir şekilde incelenebilmesi ve anlaşılabilmesi adına, her birinin (bouleuterion buluntusu hariç) altı açıdan çizimi gerçekleştirilmiştir (ön yüzler, yan yüzler, üst ve alt bölüm). Bu çizimler yine alfabetik sıraya göre levhalara yerleştirilmiştir.

4.1. Akropol

Tipoloji:

Ön Yüz / Katalog 1 - Fotoğraf 1 a / Levha 1 – Çizim 1 a-b: Bu ionik başlık Metropolis Antik Kenti'nde akropol alanında bulunmuş olan tek ionik formda sütun başlığı olma özelliğine sahiptir. Sütun başlığının ön yüzleri incelendiğinde tahribattan geriye pek bir şey kalmadığı görülmektedir. Abakus bölümünün bezemeli olup olmadığı tahribat nedeniyle anlaşılamamaktadır. Volütler üç kıvrımlı olarak karşımıza çıkmaktadır ve volüt yivleri astarsızdır. Sağ altta bir bölümü sağlam kalan ion kymationundan anlaşıldığı kadarıyla kanaliste asılı üç yumurta bezemesi vardır ve aralarında ok motifi bulunmaktadır. Yumurta uçları sivridir ve yumurta yatağı ile yumurta arasındaki oygu derinliği çizgisel bezeme tekniğiyle yapılmış olup derinlik kullanılmamıştır. Dil motifi düz bir hat formunda kanalis sınırından aşağı doğru uzanır ve uç bölümde sivri bir şekil alır. Ok motifinin ortasından aşağı doğru uzanan şerit "keskin sırt" olarak adlandırılmaktadır.[151] Bu sütun başlığının ön yüzlerinde palmet motifine dair bir bezeme günümüze sağlam olarak ulaşamamıştır.

Yan Yüz / Katalog 1 – Fotoğraf 1 b / Levha 1 – Çizim 1 c-d: Sütun başlığının yan bölümlerinde her ne kadar kısmi tahribatlar görülse de cephelere oranla daha

[151] Mehmet Karaosmanoğlu, *Anadolu Mimari Bezemeleri: Roma Çağı Yumurta Dizisi*, Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayını, Erzurum 1996, s. 24.

sağlam olduğu gözlemlenmektedir. Polsterlerin yastıkları bezemesizdir. Orta kısımda bulunan balteus bölümü incelendiğinde bant motifi dikkat çekmektedir. Polsteri ortadan ikiye bölen üç sıra bandın ortada bulunanı, sağdaki ve soldaki bantlara oranla daha kalındır ve aralarında boşluklar bulunmaktadır.

Bezeme Tipolojisi ve Tarihleme:

Sütun başlığının ön yüzlerinde en sağlam olarak gözlemlenen bezeme volüt kıvrımlarıdır. İon tipi sütun başlıklarının yivlerine eşlik eden astarlar (bantlar) daha yaygın olarak Helenistik Dönem ve öncesinde görülmektedir. Roma Dönemi'nde de volüt yivlerine astarın eşlik ettiği görülmektedir fakat kesin olan tespit astarsız volütlerin Roma Dönemi'nden önce görülmediğidir. Bu sebepten dolayı bu sütun başlığının Roma Dönemi'nin öncesine ait olma ihtimali bulunmamaktadır.

Sütun başlığının kısmen sağlam kalmış olan bölümlerinden bir diğeri de ion kymationudur. Sağ alt bölümde kısmen gözlemlenen yumurta, yumurta yatağı (çanak) ve ok bezemesine bakarak tarihleme yapmak çok zordur. Bu konuda söylenebilecek şeyler kesin olmamakla birlikte şu şekildedir; yumurta yatağı ile yumurta arasındaki oygu derinliği çizgisel bezeme tekniğiyle yapılmış olup derinlik kullanılmamıştır. Yumurtanın uç bölümünün sivri olduğu görülmektedir. Bu özellik de Roma Dönemi itibariyle tercih edilen bir bezeme yöntemidir.[152] Fakat yumurtaların uzun ya da oval olup olmadığı anlaşılmamaktadır. Yumurta çanaklarının arasını süsleyen ok motifi Anadolu'da ilk kez Claudiuslar Dönemi'nde kullanılmıştır.[153]

Sütun başlığının yan yüzlerinde yapılan inceleme sonucunda polsterlerin bezemesiz olduğuna değinilmişti. Poster yastıklarının ortasında bulunan balteus bölümü iki yanından sınırlandırılmış bant motifi ile bezenmiştir. Bu stilde bezenen ion tipi sütun başlıklarını "Attika tipi" adı altında toplamak doğru olacaktır.[154] Bu tip, daha önce yukarda listeler halinde sıralanmış olan bezeme tipolojisi açısından bölümlerine göre iki guruba ayrılır. Polsterlerin bezemesiz olduğu ve Attika tipi

[152] Mehmet Karaosmanoğlu, *a.g.e.,* s. 25.
[153] Mehmet Karaosmanoğlu, *a.g.e.,* s. 31.
[154] Orhan Bingöl, *Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien,* Verlag Ernst Wasmuth Tübingen, İstanbul 1980, s. 80.

olarak adlandırılan bu yan yüzler M.Ö. 48 (Aigai, Apollon Tapınağı) yılından M.S. 4. / 5. yüzyıllara kadar tarihlenebilmektedir.[155] Balteus bezemesine baktığımızda karşımıza çıkan sınırlandırılmış bant motifinin[156] M.Ö. 2. yüzyıldan (Pergamon, Zeus Altarı) M.S. 5. yüzyıla kadar tarihlenebildiği bilinmektedir. Bingöl'ün sınıflandırmasına göre bu tip "III. tip" polster ve "C tipi" balteus sınıflandırmasına dahil edilmektedir.[157]

Ön yüzlerin bu denli tahribatı tarihlemeyi zorlaştırsa da en azından Roma Dönemi özelliklerini ispatlar niteliktedir. Yan yüzlerdeki bezemelerin Roma Dönemi boyunca görülmesi de tarihleme yapmaktaki belirleyici özellikleri kısıtlamaktadır. Fakat incelenen diğer ionik tipteki sütun başlıkları ve yapılan araştırmalara göre Yalvaç Müzesinde bulunan iki ionik başlıkla Metropolis örneğinin yan yüzlerinin benzerliği dikkat çekmektedir.[158] Ayrıca Konya Müzesi'nde yine aynı bezeme tipolojisiyle karşımıza çıkan ion tipi başlık ile yapılan karşılaştırma sonrasında görülen benzerlikler çalışmalara yön vermiştir.[159] Bu benzerliklerin de yardımıyla akropol buluntusu olan bu sütun başlığını M.S. 2. / 3. yüzyıla tarihlemek en doğru ihtimal gibi gözükmektedir. Başlığın geçirdiği yoğun tahribat kesin bir tanı koymayı engellemektedir. Bu sebepten dolayı tahminde bulunmanın yanlışa sebep olma ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır.

4.2. Bouleuterion

Tipoloji:

Ön Yüz / Katalog 2 - Fotoğraf 2 a / Levha 2 – Çizim 2 a: Metropolis Bouleuterionu'ndan (Meclis Binası) çıkarılan tek ion tipi sütun başlığıdır. Ön yüzlerde volütün sadece bir bölümü sağlam olarak bulunmuştur (Katalog 2a). Bu volüt astarlı olarak görülmektedir ve yoğun tahribat izleri taşımaktadır. Volüt yivlerinin kıvrım sayısını kestirmek güçtür. Ön yüzde görülmesi gereken diğer

[155] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 80-81.
[156] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 61.
[157] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 80-81.
[158] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* Lev. 22, Kat. Nr. 308 ve Lev 23, Kat. Nr. 314
[159] Mehmet Karaosmanoğlu, *Anadolu Mimari Bezemeleri: Roma Çağı Yumurta Dizisi,* Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayını, Erzurum 1996, s. 258-260, Resim 1-4.

bezeme elemanları bulunmamaktadır. Okulusun tam ortasında bir delik görülmektedir.

Yan Yüz / Katalog 2 - Fotoğraf 2 b / Levha 2 – Çizim 2 b-c: İon stiliyle yapılmış olan bu sütun başlığının yan bölümlerinde polster bezemeli olarak karşımıza çıkmaktadır. Metropolis'de başka bir örneğine henüz rastlanmayan bu bezeme tipi, ionik sütun başlıklarının polster bezemelerinde nadir olarak karşılaşılan yıldırım motifine benzemektedir. Polster'in enine doğru açılan iki bant ve bu iki bandın ortasından çıkarak onlarla aynı yönde uzanan yıldırım motifi gözlemlenirken arkadan başka bir bantla da sınırlandırılmışlardır. Fakat bu sütun başlığı her ne kadar yıldırım motifine benzeyen bir motif içerse de, eksik bölümlerin fazla olması nedeniyle bezeme tipolojisinin kesinliğinden emin olmak zordur. Sütun başlığının balteus bölümü de eksik olan bölümlerden bir diğeridir.

Bezeme Tipolojisi ve Tarihleme:

Sütun başlığının ön bölümünde bulunan bir volütün dışında herhangi bir bezeme tipi ile karşılaşılmamaktadır. Volüt yivleri astarlı olarak görülmektedir. Helenistik Dönem ve öncesinde yaygın olarak görülebilen bu yöntem Roma Dönemi'nde etkisini yitirse de bazı sütun başlıklarında görülmeye devam etmektedir. Sütun başlığın volüt büyüklüğüne bakıldığında bu sütun başlığının erken dönemlerdeki gibi büyük ölçülere sahip bir sütun başlığı olmadığı tahmin edilmektedir.

İncelenen tek polster yastığından anlaşıldığı üzere bu bezeme tipi Helenistik Dönem'de Aigai ve Pergamon Zeus Altarı'nın ionik başlıklarında görülen "yıldırım demeti[160]" motifiyle benzerlik göstermektedir. M.Ö. 3. yüzyıl ve M.Ö. 2. yüzyıla tarihlenen bu bezeme Anadolu'da nadir görülen bezeme tipleri arasındadır. Her ne kadar bezeme tipleri arasında farklılıklar göze çarpsa da polsterde yatay uzanan bandın üzerindeki enine çizgiler yıldırım motifine özgü işlemelerdir.

Buna ek olarak Öz; "*Buluntular arasında ilginç bir nokta sütun başlıkları arasındadır. Dört adet sütun başlığının ikisi Dor, diğerleri İon ve Korinth*

[160] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 81-82.

düzenindedir. Korinth sütun başlığının başka bir yapıya ait olduğu kabul edilirse, İon başlığına ait parçalar İonik iç sütunların olduğunu destekler. Şimdiye kadar bu hipotez Miletos ve Herakleia bouleuterion'ları bağlamında değerlendirilmekteydi."[161] diyerek Metropolis bouleuterionu'nun iç mimarisinde ionik stilin kullanılmış olabileceğini söylemektedir.

Her ne kadar Metropolis bouleuterionu hakkında yapılmış olan yayınlar M.Ö. 2. yüzyılı işaret etse de, buluntu üzerindeki kısıtlı bezeme tipolojisinden dolayı bu ionik sütun başlığı parçasının tarihlemesine yönelik kesin bir ifade kullanmamakta fayda görülmektedir.

4.3. Kazı Dışı (1)

Tipoloji:

Ön Yüz / Katalog 3 - Fotoğraf 3 a / Levha 3 – Çizim 3 a-b: Ön yüzler incelendiğinde volüt yivlerinin astarsız olduğu görülmektedir (Katalog 3a). Abakus bezemesizdir ve tahribata uğramıştır. Palmet bezemesi üç yapraklı ve geniştir. İon kymationu çok derin olmamakla birlikte uzun ince formdadır. Yumurtalar üst bölümden kesiktir. Üç tam, iki yarım yumurta motifi olmak üzere toplam 5 yumurta bezemesi görülmektedir. Bu yumurtalar dört adet ok bezemesiyle[162] ayrılmıştır. Yumurta bezemeleri tam bir oval şeklini almadan sınırlandırılmıştır. Kanalis düzdür ve bazı bölümleri tahribata uğramıştır.

Yan Yüz / Katalog 3 - Fotoğraf 3 b / Levha 3 – Çizim 3 c-d: Sütun başlığının yan bölümleri incelendiğinde polster kenarlarının aşındığı ve kırıldığı görülmektedir. Polsterlere yatay palmet bezemesinin türlerinden biri hâkimdir. Kıvrımlı ve düz palmet yaprakları yatay olarak polsterleri kaplamıştır. Balteus'ta sarmaşık motifi[163]

[161] Ali Kazım Öz, *Antik Dönem Meclis Binalarının Metropolis Örneğinde Araştırılması ve Korunması*, (Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Restorasyon Anabilim Dalı, Mimarlık Bolümü, İzmir 2006, s. 209.
[162] Lutgarde Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor Sagalassos: a Case Study*, Brepols Publishers, Leuven 1997, s. 29.
[163] Orhan Bingöl, *Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien,* Verlag Ernst Wasmuth Tübingen, İstanbul 1980, s. 67.

görülmektedir. Sarmaşık motifleri içerisinde basit sarmaşık motifi[164] gurubuna dâhil olan bu tip her iki yandan birer bant sırasıyla sınırlandırılmıştır.

Bezeme Tipolojisi ve Tarihleme:

Ön yüzlerde astarsız volütler Helenistik Dönem sonrasını işaret etmektedir. Volütlerin yoğun tahribatı nedeniyle kıvrım sayısını söylemek güçtür fakat tahminen iki kıvrımlı olduğu söylenebilir. Palmetlerin bu denli kalın işlenmesi de erken dönemlerde görülmeyen bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. İon kymationunda yumurtalar uzun - ince işlenmiş, üst bölümden kesilmiştir. Ayrıca yumurta uçları sivri işlenmiştir. Roma Dönemi'nde Augustus ile birlikte yumurta bezemelerinde görülmeye başlanan bu özellik M.S. 3. yüzyıl sonlarına kadar değişik formlarda kullanılmıştır.[165] Yumurta çanakları (yatakları) geniş ve oval formda işlenmişken yumurtaların uzun ve ince formuyla zıtlık oluşturmaktadır. Buna benzer örnekler Denizli'de, Ephesos'da ve Pergamon'da karşımıza çıkmaktadır.[166] Karşılaşılan bu örneklerde verilen tarihler Augustus Dönemi'nden M.S. 2. yüzyıla kadar değişkenlik göstermektedir. Asklepion örneğindeki yumurta yatağı ve ok motifleri arasındaki benzerlik dikkat çekicidir. Bingöl'ün sınıflandırmasına göre bu sütun başlığı *"C-3.a"* sınıfına dahil edilebilir. Yani bezemesiz abakus, astarsız volüt ve sütun tambursuz.[167] Bu sütun başlığı sınıfı Augustus Dönemi'nden M.S. 400 yılına kadar gözlemlenmektedir.[168]

Yan bölümlerde polsterlerin bezemeli ve yatay palmet motifiyle bezendiği görülmektedir. Yatay palmet motifi M.Ö. 1. yüzyıl ile M.S. 3. yüzyıla kadar görülebilmektedir.[169] Roma Dönemi'ne özgü bu bezeme Metropolis'e ait olan sütun başlığının polster bölümünde kullanılmıştır. Yatay palmet bezemesinin çeşitli bezeme tipolojisi polsterlerde yaygın olarak karşılaşılan bir bezeme türüdür.

---

[164] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 68.
[165] Mehmet Karaosmanoğlu, *Anadolu Mimari Bezemeleri: Roma Çağı Yumurta Dizisi,* Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayını, Erzurum 1996, s. 24-25.
[166] Orhan Bingöl, *Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien,* Verlag Ernst Wasmuth Tübingen, İstanbul 1980, Lev. 8, Kat. Nr. 86., Lev 10, Kat. Nr. 127,131.,Lev. 12, Kat. Nr. 74.
[167] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 33.
[168] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 33-34.
[169] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s.105,…,110-111.

Asklepieion'dan M.S. 2. yüzyıla tarihlenen bir sütun başlığı[170] ve Milas'tan Hadrian Dönemi'ne verilen bir başka sütun başlığı[171], polster bezeme tipolojisi açısından Metropolis örneğiyle benzerlik içerisindedir.

Balteus bölümünü süsleyen basit sarmaşık motifi M.S. 2. yüzyıldan itibaren balteus bölümünde kullanılmaya başlanan bir bezeme çeşididir[172]. Metropolis balteusunda bulunan bu sarmaşık motifi sağından ve solundan birer bant motifiyle sınırlandırılmıştır.

Metropolis Antik Kenti'ne kazı dışı yollarla kazandırılan bu ionik başlığın üzerinde yapılan bezeme analizi ve inceleme sonucunda M.S. 2. yüzyıla tarihlendiği anlaşılmıştır. Ayrıca Pergamon Asklepieion'da görülen ve M.S. 2. yüzyıla tarihlenen sütun başlığı ile ön yüzler ve yan yüzler açısından görülen benzerlik dikkat çekmektedir.

4.4. Kazı Dışı (2)

Tipoloji:

Ön Yüz / Katalog 4 - Fotoğraf 4 a / Levha 4 – Çizim 4 a-b: Sütün başlığı yoğun tahribata uğramasının yanı sıra kaba bir işçiliğe sahiptir. Volütlerin bazı bölümlerde kırıklar mevcuttur. Sütun başlığının alt bölümü polsterlerin seviyesinden daha aşağıda olması nedeniyle sütun tamburlu ionik başlıklar sınıfına dahil edilebilir. Fakat ionik tipteki tamburlu sütun başlıklarının tipik özelliklerden olan yivler bu başlığın tambur bölümünde gözlemlenemediği için bu konuda kesin bir hüküm vermek doğru olmayabilir. Volüt yivleri astarsızdır. Kalın olarak işlenmiştir ve iki kıvrımlıdır. Palmet bezemesi kabaca işlenmiş tek sıra bant formunda karşımıza çıkmaktadır ve kenarda bulunan yumurta bezemelerinin bir bölümünü örtmektedir. Yumurta motifleri belirgin iki tam yumurta şeklindedir. Aralarında bulunan bir ok motifi ile birbirinden ayrılırlar. Abakus bezemesizdir.

Yan Yüz / Katalog 4 - Fotoğraf 4 b / Levha 4 – Çizim 4 c-d: Sütun başlığının yan bölümüne baktığımıza polsterler bezemeli olarak karşımıza çıkar. "Birbirine

[170] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* Lev. 34, Kat. Nr. 74.
[171] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* Lev. 35, Kat. Nr. 207.
[172] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 69.

bağlı yatay yapraklar" bezemesinin[173] kaba bir formu ile karşımıza çıkan posterler aşınmış ve bazı bölümleri tahribata uğramıştır. Balteus bezemesi yoktur fakat polster yastıkları aralarındaki derin boşluk nedeniyle bu sütun başlığında "pseudo balteus"[174] (yalancı balteus) bezemesinin kullanıldığı söylenebilmektedir. Boyutlarının bu kadar küçük olmasından ötürü bir yapının iç taşıyıcısına ait olduğu ya da dekoratif amaçlı kullanılan bir süs yapısına (iç mimari, süs havuzu vs.) ait olması kullanım alanıyla ilgili öne sürülebilecek fikirlerdendir.

Bezeme Tipolojisi ve Tarihleme:

Sütun başlığının ön yüzünde görülen volüt kıvrımları ve tek sıra bant şeklinde işlenmiş olan palmet motifi, bu sütun başlığında izlenen geç dönem özellikleridir. İonik stilin ortaya çıktığı tarihten M.S. 3. yüzyılın sonlarına kadar ortaya konulan yapılarda verilen örnekler son derece başarılı bezeme örgüsü ve işçilikle dikkat çeker. Bu tarihten sonra ise yapılarda göze çarpan özensiz tasarımlar ve bezeme işçiliği dönemin içinde bulunduğu gerilemeyle paraleldir.

İon tipi sütun başlıklarının ion kymationunda görülen yumurta bezemesinin 3 yumurtadan daha az olduğu örneklere ilk olarak Severuslar Dönemi'nde rastlanmaktadır.[175] Severuslar Dönemi'nden M.S. 5. yüzyıla kadar görülebilen bu örneklerde sütun başlıkları üzerinde kaba bezeme içliği dikkat çekmektedir. Metropolis örneğinde görülen bu ionik başlığın ion kymationu bölümünde bulunan iki tam yumurta bezemesi de bu savı destekler nitelikte kötü bir işçilikle üretilmiştir. Dönem özelliği olarak yumurtalarla çanakları arasındaki oygu bölümü çizgisel formlarla birbirinden ayrılmaktadır. Ortada bulunan ok motifi yumurta çanaklarıyla birleşiktir. Geç dönemlerde stilde yaşanan düzensizlik sonucunda ortaya değişik tipte bezeme teknikleri çıkmaya başlamaktadır.

Metropolis örneğinde 2 tam yumurtalı, çanak yapraklı ve ortalarından bir ok motifiyle ayrılmış olarak incelenen bu sütun başlığının bir benzerine Aphrodisias'ta

[173] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 111-112.
[174] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 56-57.
[175] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 39-40.

rastlanmaktadır[176]. M.S. 3. / 4. yüzyıla tarihlenen bu sütun başlığı Metropolis örneğine oranla daha iyi korunmuş durumdadır.

Sütun başlığının yan bölümleri incelendiğinde polster süslemesi olarak tespit edilen birbirine bağlı yatay yapraklar M.S. 2. yüzyılda ortaya çıkmış, M.S. 4. yüzyıl dahil olmak üzere yaklaşık 300 yıl boyunca tercih edilen bir bezeme tipi olmuştur.[177] Polsterlerde işlenen bu bezeme de tıpkı ön yüzlerdeki gibi kabaca ve derin çizgisel bezemelerle işlenmiştir. Yan bölümlerde bulunan balteus kısmında herhangi bir bezeme tipi bulunmamaktadır fakat polster yastıklarını birbirinden ayırmak için pseudo balteus (yalancı balteus) tekniği kullanılmıştır. Keza bu teknik M.S. 2. yüzyıl ve M.S. 4. yüzyılı kapsamaktadır.[178]

Böylesine küçük ölçülere sahip bir sütun başlığının hangi yapıda ve de hangi amaçla kullanıldığı bir soru işareti olsa da bezemesel değerlendirmesi ve işçilik kalitesinden anlaşıldığı kadarıyla bu ionik sütun başlığı M.S. 3. / 4. yüzyıla tarihlenmektedir.

4.5. Kazı Dışı (3)

Tipoloji:

Ön Yüz / Katalog 5 - Fotoğraf 5 a / Levha 5 – Çizim 5 a-b: Sütun başlığının ön yüzleri incelendiğinde, volüt yivlerinin astarsız ve üç kıvrımlı olduğu görülmektedir. Abakus bezemesizdir ve kanalis düz formdadır. Palmet motifleri iki yapraklıdır ve yaprak araları açıktır. Ayrıca kalın formda bezenmişlerdir ve yapraklar kenarlarda bulunan yumurta bezemelerini kısmen örtmektedir. İon kymationu üç tam yumurta formunda bezenmiştir. Yumurta çanakları ve yumurtalar arasındaki boşluk 1 cm.'den azdır ve derinlik bu mesafeyle orantılı olarak hafif biçimde işlenmiştir. Yumurta bezemeleri üst bölümde kanalisle kesiştiği noktada kesik olarak bezelidir. Üç tam yumurta ve yumurta çanakları iki ok motifi ile birbirinden ayrılmıştır. Diğer ön yüzde ise yoğun tahribat izleri göze çarpar. Volütlerin kısmen daha sağlam olduğu gözlemlense dahi diğer bezemelerin anlaşılması çok güçtür.

[176] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* Lev. 20, Kat. Nr. 45.
[177] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 111-112.
[178] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 56.

Yan Yüz / Katalog 5 - Fotoğraf 5 b / Levha 5 – Çizim 5 c-d: Başlığın yan bölümleri incelendiğinde polsterlerin bezemeli olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Polster kenarlarının bazı bölümleri tahribata uğramıştır. Polster'lerin üzerinde alttan birbirine bağlanmış yatay yapraklar motifi[179] görülmektedir. Bir önceki sütun başlığıyla aynı bezeme tipi olmasına rağmen kaliteli işçilik ve mermeriyle ondan ayrılmaktadır. Yaprak motifleri düz biçimde işlenmiştir. Balteus bezemesi bulunmamaktadır ve iki bezemeyi birbirinden ayırmak için yine pseudo balteus (yalancı balteus) tekniği kullanılmıştır.

Bezeme Tipolojisi ve Tarihleme:

Sütun başlığının ön yüzlerine bakıldığında volütler ve palmet motifleri sayesinde Roma Dönemi etkisini görmek mümkündür. Astarsız volüt kıvrımları ve iki yapraklı palmet Roma Dönemi'ne özgü bezeme tipleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Abakus bezemesizdir ve ekhinus bölümü dışa çıkıntılı olarak görülmektedir. Kanalisten aşağı uzanan üç tam yumurta motifi uzun - sivri işlenmiştir ve kanalisin üst bölümünde kesilmiş olarak karşımıza çıkmaktadır. Yumurtalar çanaklardan ayrıdır fakat oygu derinliği abartılı biçimde verilmemiştir. Çanaklar çember biçimini almış ve üst bölümlerde içe doğru kavis yapmıştır. Bu açıdan ele alındığında ion kymationunda M.S. 2. yüzyılın 2. yarısından M.S. 3. yüzyılın 2. yarısına kadar olan zaman diliminin özelliklerini görmek mümkündür. Nitekim uzun yumurta sivrilmeye, yanları şişkince çanaklar çember şekline dönüşmeye başlar.[180] Bu sütun başlığının benzeri Ephesos'da M.S. 3. yüzyılın 2. yarısına tarihlenen sütun başlığında izlenebilmektedir.[181] Bingöl'ün sınıflandırmasında bu ionik başlık *"E-2.a"* tipi başlıklardan sayılabilir.[182]

Sütun başlığının yan bölümünde gözlemlenen bezeme tipi polsterlerde bulunan birbirine bağlı yatay yaprak motifleridir. M.S. 2. yüzyıl ve M.S. 4. yüzyıl dahilinde görülebilmektedir. Bezeme gelişiminde değişik tiplerle

[179] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 111-112.
[180] Mehmet Karaosmanoğlu, *Anadolu Mimari Bezemeleri: Roma Çağı Yumurta Dizisi,* Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayını, Erzurum 1996, s. 60.
[181] Orhan Bingöl, *Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien,* Verlag Ernst Wasmuth Tübingen, İstanbul 1980, Lev. 17, Kat. Nr. 112.
[182] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 35.

karşılaşılabilinmektedir. Kullanılan bölgelere bağlı olarak değişkenlik görülebilir. Örneğin yaprak desenlerinde incelik veya kalınlık, plastik görünüm veya çizgisel bezeme gibi farklılıklar mevcuttur. Bunlar tarihlemede etken olan farklar değildir. Bu bezemede ayırt edici faktör ise işçilikten kaynaklanmaktadır. M.S. 2. yüzyılda ortaya çıktığı dönemden, M.S. 3. yüzyılın ortalarına kadar simetrik ve keskin hatlarla işlenen bu bezeme tipi, bu tarihten sonra daha vasat bir işçilikle karşımıza çıkmaktadır. Balteus kısmında bezeme görülmemesine rağmen polster yastıklarını ikiye bölen pseudo balteus tekniği sütun başlığının döneminin M.S. 2. yüzyıl ile M.S. 4. yüzyıl arasında olduğunu göstermektedir.

Yan yüzlerde benzer örneklere Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Herakleia Pontike'de ve M.S. 2. yüzyıla verilen Asklepieion'da rastlanmaktadır.[183] Özellikle Herakleia Pontike örneğindeki benzerlik dikkat çekicidir. Asklepieion örneğinde ise yaprakların işlenişinde kullanılan kıvrımlar farklılık göstermektedir. Tüm bu benzerlikler ve bezeme tipolojisinin incelenmesini sonucunda bu sütun başlığını M.S. 3. yüzyılda değerlendirmek doğru olacaktır.

4.6. Kazı Dışı (4)

Tipoloji:

Ön Yüz / Katalog 6 - Fotoğraf 6 a / Levha 6 – Çizim 6 a-b: Ön yüzlerden biri tamamen tahrip olmuştur ve bu bölüm üzerinde herhangi bir bezemeye ya da bezemeyi barındıran bölümlere rastlanmamaktadır. Sütun başlığı mevcut bezemeleri açısından incelendiğinde abakusun bezemesiz olup olmadığı tahribat nedeniyle anlaşılamamaktadır, volüt yivlerinin de astarsız olduğu söylenebilir. Volütlerin görmüş olduğu yoğun tahribat nedeniyle yiv kıvrımlarının son çemberi görülmemektedir. Fakat kırıklardan da anlaşıldığı üzere muhtemelen üç kıvrımlı volütler ekhinusa ulaşmaktadır. İon kymationunun çok küçük bir bölümünün görülmesi nedeniyle kesin bir şey söylemek doğru olmayabilir. Yine mevcut olan bölümden yapılabilecek çıkarım şu yöndedir; ion kymationunda beş yumurta bezemesi bulunmaktadır. En sağda ve en solda volütlerle temas eden yumurtalar yarım yumurta şeklindedir. Yumurta çanakları ve sivri uçlu ok motifinin varlığı

[183] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* Lev. 37, Kat. Nr. 76., Lev 37 Kat. Nr. 141.

kendini göstermektedir bu sebeple biçim ve tarzı için söylenebilecek pek bir şey bulunmamaktadır. Muhtemel palmet bezemeleri de bu yoğun tahribattan nasibini almıştır ve herhangi bir kalıntısı mevcut değildir.

Yan Yüz / Katalog 6 - Fotoğraf 6 b / Levha 6 – Çizim 6 c-d: Sütun Başlığının yan bölümlerini incelediğimizde mevcut polster yataklarının yatay yaprak sıraları ile bezendiği görülmektedir. Yaprak motiflerine ortadan yatay bir çizgi sırasıyla derinlik verilmeye çalışılmıştır. Bezemedeki kaba işçilik ve birbirini tutmayan yaprak şekilleri dikkat çekmektedir. Balteus bezemesine bakıldığında polsterlerde kullanılan yatay yaprak dizilerinin balteus bölümünde tek sıra ve dikey pozisyonda bezendiği görülmektedir. Üst üste dört yaprak dizisinin arka arkaya sıralanmasıyla oluşturulmuş bu balteus bezemesinde sınırlandırma bantları[184] bulunmamaktadır. Ayrıca balteus bölümünde gözlemlenen bezeme Metropolis Antik Kenti'nde özgün bir bezeme şeklidir.

Bezeme Tipolojisi ve Tarihleme:

Sütun başlığının sağlam kalan ön yüzünde volüt yivlerinin astarsız işlenmesi erken dönemlerde görülmeyen bir özelliktir. Mevcut ion kymationundan yola çıkmak çok zordur. Beş yumurtalı kymation ion stilinin her döneminde karşılaşılabilecek bir özelliktir. Anadolu'da çanak yapraklarının arasında ok motifinin kullanılmaya başlanması her ne kadar Cladiuslar Dönemi'ne denk gelse de[185] buradan yola çıkarak bir kanıya varmak oldukça zordur.

Sütun başlığının yan bölümündeki yatay yaprak sıraları (pullu yatay yapraklar) M.Ö. 1. yüzyıldan M.S. 4. yüzyılın sonuna kadar tarihlenmektedir.[186] Bu alanda belirleyici olan özellik ise yaprakların işleniş biçimi ve işçilikteki kalitedir. İon tipi sütun başlıklarında yaygın olarak kabartmalı bir biçimde işlenen bu bezeme tipi, imparatorluğun geç dönemlerine doğru değişken bir yapı içine girmiştir. Yaprakların küçülerek sivrileştirilmesi ya da ortada derin yatay bir çizgi ile

[184] Orhan Bingöl, *a.g.e.*, s. 61.
[185] Mehmet Karaosmanoğlu, *Anadolu Mimari Bezemeleri: Roma Çağı Yumurta Dizisi,* Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayını, Erzurum 1996, s. 31.
[186] Orhan Bingöl, *Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien,* Verlag Ernst Wasmuth Tübingen, İstanbul 1980, s. 89-90.

yapraklara derinlik verilmeye çalışılması bu bezemenin geç dönem özelliklerindendir. Balteus bezemesinde karşımıza çıkan üst üste dizili dikey yaprak sıraları[187] M.S. 2. yüzyıl itibariyle başlayıp, M.S. 4. yüzyılın sonuna dek görülebilmektedir.[188]

Polsterler açısından bakıldığında Side Müzesi'nde bulunan ve Antoninler Dönemi'ne tarihlenen ionik başlık ile Boğazköy Müzesi'nde bulunan ve M.S. 3. yüzyıla tarihlenen sütun başlığıyla olan benzerlik dikkat çekmektedir.[189]

İncelenen bu sütun başlığın ön yüzüne yönelik herhangi bir tarihleme yapmanın yanlış olacağı düşünülmektedir. Başlığın yan bölümünden yola çıkarak sütun başlığını tarihlemek her ne kadar tarih aralığını genişletse de, bezemelerinden ve işçilik kalitesinden anlaşıldığı kadarıyla bu ionik başlık örneğini M.S. 3. / 4. yüzyıla tarihlemek mümkündür.

4.7. Sondaj 2011

Tipoloji:

Ön Yüz / Katalog 7 - Fotoğraf 7 a / Levha 7 – Çizim 7 a-b: Sütun başlığının ön yüzlerine bakıldığında abakusun bezemesiz olduğu anlaşılmaktadır. Volüt yivleri astarsızdır ve üç kıvrımlıdır. Polsterlerden bir tanesinin tamamının eksik olması nedeniyle ön yüzlerde birer volüt bulunmaktadır. Üç yapraklı palmet kenar yumurtalarının bir bölümünü örtmektedir. Palmetler uzun ve kalın formdadır. İon kymationu üç tam yumurta biçiminde bezenmiştir ve yumurta uçlarının sivri işlendiği görülmektedir. Yumurta bezemeleri çizgisel bezeme tekniğinde işlenmiş ve yumurta çanaklarında derinlik kullanılmamıştır. Ayrıca yumurta motifleri oval formda değildir ve kanalisle sınırlandırılmışlardır. Yumurta çanakları iki adet ok motifiyle birbirlerinden ayrılmaktadır. Kanalis düz formdadır ve ion kymationunun üst kısmı kanalisde öne doğru eğimli biçimde bezenmiştir.

---

[187] İbrahim Hakan Mert, "Konya Arkeoloji Müzesindeki İon Başlıkları", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 8, 2003, s. 250.
[188] Orhan Bingöl, *Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien,* Verlag Ernst Wasmuth Tübingen, İstanbul 1980, s. 66-67.
[189] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* Lev. 27 Kat. Nr. 79., Lev. 28, Kat. Nr. 291.

Yan Yüz / Katalog 7 - Fotoğraf 7 b / Levha 7 – Çizim 7 c-d: Sütun başlığının yan bölümü incelendiğinde polsterin bezemesiz olduğu görülmektedir. Sadece bir polsterin bulunması ve bu polsterin de balteus bölümünün eksik olması nedeniyle, balteusun bezemeli olup olmadığının bilinmesi güçtür. Fakat benzer örneklerden ve sütun başlığının formundan anlaşıldığı üzere Attika tipi bir başlık olduğu düşünülmektedir. Attika tipi sütun başlıklarının yan yüzlerinde bezemesiz polster üzerine balteus bölümü eklenmektedir.[190]

Bezeme Tipolojisi ve Tarihleme:

Sütun başlığının incelenen ön bölüm bezemeleri değerlendirildiğinde, astarsız volüt ve ion kymationunda görülen sivri uçlu yumurtalar Roma Dönemi özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Üç yapraklı palmet bezemesi dönemsel bir özellik göstermez fakat yaprakların işlenişindeki kalın hatlar erken dönemlerde kullanılmayan özelliklerdendir. İon kymationunda karşılaşılan üç tam yumurta çizgisel bezemesinin yanı sıra sivri uçlu yumurtalarıyla Roma Dönemi'ne özgü bir biçim ortaya koymaktadır.[191] Yumurta çanaklarını bölen sivri uçlu ok motifi yine Roma Dönemi özellikleri gösteren bezemelerdendir.

Sütun başlığının mevcut yan bölümünde karşılaşılan bezemesiz polster yastıkları ionik sütun başlıklarında sıkça rastlanan bir tiptir. Metropolis örneğinde sütun başlığının formu incelendiğinde bu bezemesiz polsterleri Attika tipiyle bağdaştırmak gerekmektedir. M.Ö. 1. yüzyıl itibariyle başlayan ve M.S. 5. yüzyıla kadar sütun başlıklarının yan yüzlerinde tercih edilebilen bir tip olarak karşımıza çıkmaktadır. Sütun başlığının orta bölümündeki kırık, balteus varlığını şüpheye düşürse de Attika tipi polsterlerde tercih edilen sınırlandırma bantlarının bu başlığın yan yüzlerinde var olduğu tahmin edilmektedir.

Sütun başlığının ön yüzlerindeki bezeme tipolojisi ele alındığında, Isparta Yalvaç Müzesinde bulunan iki ionik sütun başlığı örnek teşkil edebilir. Severuslar Dönemi'ne tarihlenen ve M.S. 3. yüzyılın 2. yarısına tarihlenen bu iki sütun başlığı

[190] Orhan Bingöl, *a.g.e.*, 80-81.
[191] Mehmet Karaosmanoğlu, *Anadolu Mimari Bezemeleri: Roma Çağı Yumurta Dizisi,* Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayını, Erzurum 1996, s. 60.

Metropolis örneğiyle benzerlik göstermektedir.[192] Sütun başlığının yan bölümünde bulunan bezemesiz polsterin görüldüğü geniş tarih aralığını daraltmak için olmazsa olmaz denilebilecek kadar önemli olan balteus bölümü eksik olduğundan polsterden yola çıkarak herhangi bir tarihleme yapmak mümkün değildir. Bu konuda söylenecek en kesin yargı Attika tipinin görüldüğü tarih olan M.Ö. 1. yüzyıl ve M.S. 4. / 5. yüzyıldır ki bu da çok geniş bir zaman aralığıdır. Bu aşamada balteus bölümünde görülen bezemenin tarih aralığı yön göstericidir.

Sütun başlığının bulunduğu 2011 yılı 7. Sondajı'nda gerçekleştirilen çalışmalarda ele geçen bronz sikke buluntusu Geç Roma Dönemi İmparator I. Constantinus Dönemi'ne (M.S. 330 – 333) tarihlenmiştir.

Elde edilen tüm veriler ışığında Metropolis'de 2011 yılı kazı sezonunda ortaya çıkarılan bu sütun başlığını M.S. 2. / 3. yüzyıla tarihlemek gerekmektedir.

4.8. Tİ 07-114 (Yamaç Evler)

Tipoloji:

Ön Yüz / Katalog 8 - Fotoğraf 8 a / Levha 8 – Çizim 8 a-b: Sütun başlığı analiz edildiğinde abakusun bezemesiz olduğu görülür. Volüt yivleri astarsızdır ve iki kıvrımlıdır. Palmet bezemesi 3 yapraklıdır, kalın hatlarla işlenmiştir ve ion kymationunun kenar yumurtalarını kısmen örter. İon kymationu üç tam yumurta şeklindedir. Yumurta bezemeleri dört sivri yapraklı ok motifi ile birbirinden ayrılmaktadır ve kenarlarda sınırlandırılmaktadır. Yumurta bezemesi çizgisel bezeme tekniğinde yapılmış ve yumurta yatağınada oygulara derinlik verilmemiştir. Yumurtalar uzun ve uçları sivridir. Yumurta çanakları üst kısımda içe doğru eğimli, alt bölümde geniş işlenmiştir ve ion kymationu kanalisle sınırlandırılmışlardır. Tıpkı "Sondaj 11-07" kazı buluntu numaralı sütun başlığında olduğu gibi yumurta bezemelerinin üst bölümü öne doğru eğimli biçimde bezenmiştir.

Yan Yüz / Katalog 8 - Fotoğraf 8 b / Levha 8 – Çizim 8 c-d: Sütun başlığının yan bölümlerine bakıldığında sağlam olan polsterden yola çıkılarak polsterlerin

[192] Orhan Bingöl, *Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien,* Verlag Ernst Wasmuth Tübingen, İstanbul 1980, Lev. 16, Kat. Nr. 317., Lev. 19, Kat. Nr. 315.

bezemesiz olduğu söylenebilmektedir. Polster'in orta bölümündeki balteusta sınırlandırma bantları bezemesi[193] kullanılmıştır. Ortada kalın bant ve kenarlarında onu sınırlandıran ince bant sıraları karşımıza çıkmaktadır. Yan yüzlerin tipoloji ve form olarak incelenmesi sonucunda Attika tipi bezemeye sahip olduğu söylenebilir.

Bezeme Tipolojisi ve Tarihleme:

Sütun başlığının ön yüzünde karşılaşılan volüt yivlerinin astarsız olması neticesinde palmetlerin bezemelerinin de uzun ve kalın hatları Roma Dönemi'ne özgüdür. İon kymationunda yumurtaların uzun ve sivri işlenmesi yumurta çanaklarının altta geniş ve yukarı bölümlerde içe doğru kavis alması M.S. 2. yüzyıl ortalarının etkisidir. Karaosmanoğlu Antoninler Dönemi için; *"Düz kenarlı çanakların altta ince silmeyle bütünleşmeleri ve yumurtaların uzayarak sivrilmesi yanında, özellikle bunlardan genişçe ve derin bir oyguyla soyutlanan çanağın üstte içe doğru bükülüşü yenidir"*[194] diyerek dönem özelliklerini vurgulamıştır. Sütun başlığının tipolojik incelenmesinin ardından bu başlığı Bingöl'ün sınıflandırmasına göre *"D-3.a"* tipi başlıklardan sayabiliriz.[195]

Sütun başlığının yan bölümüne bakıldığında tipolojik olarak sınıflandırdığımız Attika tipinin tüm özelliklerini görmek mümkündür. Bezemesiz polster yastıkları üzerine sınırlandırma bantları ile bezenmiş balteus tam da bu tipe göre bezenmiştir. M.Ö. 1. yüzyıldan, M.S. 4. / 5. yüzyıllar arasında görülen Attika tipinde belirleyici olarak balteus bölümündeki sınırlandırma bantları önem arz etmektedir. Balteus kısmında görülen ortadaki geniş bant bezemesini sağda ve solda sınırlandıran ince bant bezemeleri Attika tipinde M.S. 2. / 3. yüzyıllarda gözlemlenebilmektedir.[196]

Metropolis örneğinin yan yüzlerine benzerlik gösteren bir sütun başlığı Miletos'ta karşımıza çıkmaktadır.[197] M.S. 2. yüzyıla tarihlenen başlık Metropolis

[193] Orhan Bingöl, *a.g.e., 61.*
[194] Mehmet Karaosmanoğlu, *Anadolu Mimari Bezemeleri: Roma Çağı Yumurta Dizisi,* Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayını, Erzurum 1996, s. 48.
[195] Orhan Bingöl, *Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien,* Verlag Ernst Wasmuth Tübingen, İstanbul 1980, s. 35-36.
[196] Orhan Bingöl, *a.g.e.*, Lev. 22. Kat. Nr. 209, 284, 301, 308, 313, Lev. 23, Kat. Nr. 314.
[197] Orhan Bingöl, *a.g.e.*, Lev. 22. Kat. Nr. 209.

örneğinde olduğu gibi Attika tipindedir ve balteus bölümü sınırlandırma bantlarıyla bezenmiştir.

Bezeme ve form açısından yapılan bu inceleme sonucunda Metropolis örneğindeki bu sütun başlığı Antoninler Dönemi ile M.S. 3. yüzyıl arasına tarihlenmektedir.

4.9. Tİ 08-51 (Yamaç Evler)

Tipoloji:

Ön Yüz / Katalog 9 - Fotoğraf 9 a / Levha 9 – Çizim 9 a-b: Sütun başlığının ön yüzleri bezemeleri açısından analiz edildiğinde abakusun bezemesiz olduğu görülmektedir. Volüt yivleri astarsızdır ve üç kıvrımlı olarak işlenmiştir. Kanalis düz formdadır. Palmet bezemesi iki yapraklıdır, kalın hatlara sahiptir ve ion kymationunun kenar yumurtalarının bir bölümünü örter. İon kymationu üç tam yumurta şeklindedir. Yumurtalar çanaklardan bağımsız işlenmiş ve derin oyguyla plastik bir etki yaratılmıştır. Yumurta bezemeleri uzun formdadır ve uçları sivrileştirilmiştir. Yumurta çanakları alt bölümde genişlemiş, uçları inceltilmiş ve ince silmeyle bütünleşmiştir, üst bölümde ise içe doğru kıvrılmışlardır. Çanakları birbirinden ayıran iki sivri yapraklı ok motifi bulunmaktadır.

Yan Yüz / Katalog 9 - Fotoğraf 9 b / Levha 9 – Çizim 9 c-d: Sütun başlığının yan bölümleri ele alındığında polsterlerin pullu yatay yapraklarla[198] bezeli olduğu görülmektedir. Polster'in iki yastığı boyunca yatay şekilde uzanan bu yaprakların ortasında balteus bulunmaz bu yaprak motiflerini birbirinden ayırmak için pseudo balteus tekniği kullanılmıştır.

Bezeme Tipolojisi ve Tarihleme:

Sütun başlığını bezemeleri açısından ele aldığımızda ön yüzlerdeki bezeme tipolojisinde yine volüt yivleri astarsız olarak görülmektedir. Palmet bezemesinin iki yapraklı işlenmesi de bununla birleşince ortaya Roma Dönemi'nin bezeme özellikleri çıkmaktadır. Ayrıca volüt göz merkezlerinin ekhinusun dibini hizalaması Roma

[198] Orhan Bingöl, *a.g.e.*, 89.

İmparatorluk Dönemi'ne işaret edebilmektedir.[199] İon kymationunda yumurtanın uzun ve sivri işlenmesinin yanı sıra yumurta çanaklarının altta genişleyerek silmeyle temas etmesi ve yukarda içe doğru kavis alması M.S. 2. yüzyıl özellikleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Çanakları birbirinden ayıran sivri yapraklı ok motifleri de yine Roma Dönemi'ne özgü bir bezeme tipidir. Tıpkı bir önceki sütun başlığında (Tİ 07-114) olduğu gibi bu sütun başlığı da Karaosmanoğlu'nun belirttiği Antoninler Dönemi özellikleri taşımaktadır.[200] Fakat bir önceki sütun başlığından farklı olarak çanak yapraklarıyla yumurta arasındaki oygu derinliğinin bu örnekte derin işlendiği gözlemlenmektedir. Bingöl'ün sınıflandırmasına göre *"E-2.a"* grubuna dahil edilebilir.[201]

Sütun başlığının yan bölümlerinde bulunan pullu yatay yapraklar bezemesi M.Ö. 1. yüzyıl ile M.S. 4. yüzyılın sonuna kadar tarihlenebilen bir bezeme tipidir.[202] Sütun başlığın orta kısmında derin bir hatla belirtilmeye çalışılan pseudo balteus tekniği de Roma Dönemi'nde M.S. 2. – M.S. 4. yüzyıllar arasında gözlemlenen bir bezeme tipidir.

Sütun başlığının ön yüzleri ele alındığında bezeme tipolojisi açısından benzer örneklere Akhisar'da ve Side Müzesi'nde rastlanmaktadır.[203] Akhisar örneğinde M.S. 2. yüzyıla tarihlenen sütun başlıkları ve Side Müzesi'nde M.S. 3. yüzyıla tarihlenen ionik başlık Metropolis örneğiyle benzerlik göstermektedir. Sütun başlıklarının yan bölümleri ele alındığında ise benzer bir şekilde Akhisar'da bulunan aynı sütun başlıklarının yan bölümleri ile olan çarpıcı benzerlik dikkat çekmektedir.[204] M.S. 2. yüzyıla tarihlenen bu sütun başlıkları tıpkı ön yüzlerde olduğu gibi yan yüzlerde de pullu yatay yaprak bezemesiyle Metropolis örneğiyle aynı bezeme tipolojisine sahiptir.

---

[199] Müren Beykan*, Prokonnesos'ta Bulunan İon Sütun Başlıkları: Yerel Mermer Ocaklarında Biçimlendirilmesi ve İhracatı,* (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, İstanbul 2004, s.35-36.
[200] Mehmet Karaosmanoğlu, *Anadolu Mimari Bezemeleri: Roma Çağı Yumurta Dizisi*, Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayını, Erzurum 1996, s. 48.
[201] Orhan Bingöl, *Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien,* Verlag Ernst Wasmuth Tübingen, İstanbul 1980, s. 37-38.
[202] Orhan Bingöl, *a.g.e.*, s. 89-90.
[203] Orhan Bingöl, *a.g.e.*, Lev. 17, Kat. Nr. 8, 10., Lev. 19, Kat. Nr. 288.
[204] Orhan Bingöl, *a.g.e.*, Lev. 27, Kat. Nr. 8.

Metropolis örneğinde, gözlemlenen bezemeler ışığında bu sütun başlığını M.S. 2. yüzyıla, Antoninler Dönemi'ne tarihlemek mümkündür.

4.10. Tİ 08-55 (Yamaç Evler)

Tipoloji:

Ön Yüz / Katalog 10 - Fotoğraf 10 a / Levha 10 – Çizim 10 a-b: Bu ionik tipteki başlığın ön yüzlerini bezemeleri açısından analiz ettiğimizde, abakus kısmında bezeme ile karşılaşılmaz. Kanalis düz formdadır. Volüt yivleri astarsız işlenmiştir ve üç kıvrımlıdır. Palmet bezemesi iki yapraklıdır, kalın hatlardadır ve ion kymationunun kenar yumurtalarının bir bölümünü örter. İon kymationu üç tam yumurta formundadır. Yumurtalar çanaklardan bağımsız işlenmiş ve derin oyguyla plastik bir etki yaratılmıştır. Yumurta bezemeleri uzun formdadır ve uçları sivrileştirilmiştir. Yumurta çanakları alt bölümde genişleyerek ve uçları inceltilerek ince silmeyle bütünleşmiştir, üst bölümde ise içe doğru kıvrılmışlardır. Çanakları birbirinden ayıran iki sivri yapraklı ok motifi bulunmaktadır. Bezeme tipolojisi, form ve ölçüleri bakımından bir önceki sütun başlığıyla (Tİ 08-51) aynı özellikleri barındırmaktadır.

Yan Yüz / Katalog 10 - Fotoğraf 10 b / Levha 10 – Çizim 10 c-d: Sütun başlığının yan bölümleri ele alındığında polsterlerin pullu yatay yapraklarla[205] bezeli olduğu görülmektedir. Polster'in iki yastığı boyunca yatay biçimde uzanan bu yaprakların ortasında balteus bulunmaz bu yaprak motiflerini birbirinden ayırmak için pseudo balteus tekniği kullanılmıştır. Tıpkı ön yüzler gibi yan yüzler de Tİ 08-51 kazı buluntu numaralı sütun başlığı ile aynı özellikleri barındırmaktadır.

Bezeme Tipolojisi ve Tarihleme:

Sütun başlığını bezemeleri açısından ele aldığımızda ön yüzlerdeki bezeme tipolojisinde volüt yivleri astarsız olarak görülmektedir. Palmet bezemesi iki yapraklı işlenmiştir ve kalın hatlara sahiptir. Bu iki özellik yine Roma Dönemi'nin bezeme özelliklerini işaret etmektedir. Tıpkı bir önceki sütun başlığında olduğu gibi bu örnekte de volüt göz merkezlerinin ekhinusun dibini hizalaması Roma İmparatorluk

[205] Orhan Bingöl, *a.g.e.*, 89.

Dönemi'ne işaret edebilecek bir özelliktir. İon kymationunda yumurtanın uzun ve sivri işlenmesinin yanı sıra yumurta çanaklarının altta genişleyerek silmeyle temas etmesi ve yukarda içe doğru kapanması M.S. 2. yüzyıl özellikleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Çanakları birbirinden ayıran sivri yapraklı ok motifleri de yine Roma Dönemi'ne özgü bir bezeme tipidir. İşlenen son iki sütun başlığında (Tİ 07-114, Tİ 08-51) olduğu gibi bu sütun başlığı da Karaosmanoğlu'nun belirttiği Antoninler Dönemi özelliklerini taşımaktadır.[206] Hatta Tİ 08-51 kazı buluntu numaralı sütun başlığıyla aynı olması tarihleme açısından da bu iki sütun başlığını aynı sınıfta değerlendirmemizi gerektirmektedir ve aynı şekilde Bingöl'ün sınıflandırmasına göre *"E-2.a"* grubuna dahil edilmelidir.[207]

Sütun başlığının yan bölümlerinde bulunan pullu yatay yapraklar bezemesi M.Ö. 1. yüzyıl ile M.S. 4. yüzyılın sonuna kadar tarihlenebilen bir bezeme tipidir.[208] Sütun başlığın orta kısmında derin bir hatla belirtilmeye çalışılan pseudo balteus tekniği de Roma Dönemi'nde M.S. 2. – M.S. 4. yüzyıllar arasında gözlemlenen bir bezeme tipidir.

Sütun başlığının ön yüzleri ele alındığında bezeme tipolojisi açısından benzer örneklere Akhisar'da ve Side Müzesi'nde rastlanmaktadır.[209] Akhisar örneğinde M.S. 2. yüzyıla tarihlenen sütun başlıkları ve Side Müzesi'nde M.S. 3. yüzyıla tarihlenen ionik başlık Metropolis örneğiyle benzerlik göstermektedir. Sütun başlıklarının yan bölümleri ele alındığında ise benzer bir şekilde Akhisar'da bulunan aynı sütun başlıklarının yan bölümleri ile olan çarpıcı benzerlik dikkat çekmektedir.[210] M.S. 2. yüzyıla tarihlenen bu sütun başlıkları tıpkı ön yüzlerde olduğu gibi yan yüzlerde de pullu yatay yaprak bezemesiyle Metropolis örneğiyle aynı bezeme tipolojisine sahiptir.

---

[206] Mehmet Karaosmanoğlu, *Anadolu Mimari Bezemeleri: Roma Çağı Yumurta Dizisi,* Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayını, Erzurum 1996, s. 48.
[207] Orhan Bingöl, *Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien,* Verlag Ernst Wasmuth Tübingen, İstanbul 1980, s. 37-38.
[208] Orhan Bingöl, *a.g.e.*, s. 89-90.
[209] Orhan Bingöl, *a.g.e.*, Lev. 17, Kat. Nr. 8, 10., Lev. 19, Kat. Nr. 288.
[210] Orhan Bingöl, *a.g.e.*, Lev. 27, Kat. Nr. 8.

Tıpkı Tİ 08-51 numaralı sütun başlığında olduğu gibi bu sütun başlığı da aynı bezemeler ışığında M.S. 2. yüzyıla, Antoninler Dönemi'ne tarihlenmektedir.

4.11. Tİ 08-62 (Yamaç Evler)

Tipoloji:

Ön Yüz / Katalog 11 - Fotoğraf 11 a / Levha 11 – Çizim 11 a-b: Bu ionik tipteki başlığı ön yüzlerinin bezemeleri açısından analiz ettiğimizde abakus kısmında bezeme ile karşılaşılmaz. Kanalis düz formdadır. Sütun başlığını mevcut bezemeleri açısından ele aldığımızada değerlendirmede öncelik verdiğimiz volüt yivleri ve palmet bezemesinin son birkaç başlıkta değişmediği görülmektedir. Volütler astarsız ve üç kıvrımlıdır. Palmet bezemesi iki yapraklıdır ve kenar yumurtalarını kısmen örtmektedir. İon kymationu üç yumurta şeklindedir. Yumurtalar tam formdadır. Yumurta motifleri derinlik kazanması için derin oygularla işlenmişlerdir. Ayrıca yumurtaların uçları sivri gövdeleri ovadir ve kanaliste sınırlandırılmamışlardır. Yumurta çanağı yumurtadan ayrı işlenmiştir. Altta ince, üstte içe kıvrıktır. Çanakları birbirinden ayıran iki ok bezemesi kullanılmıştır. Bingöl'ün *"E-2.a"* sınıflandırması bu başlığın ön yüzlerinde de geçerlidir.[211]

Yan Yüz / Katalog 11 - Fotoğraf 11 b / Levha 11 – Çizim 11 c-d: Sütun başlığının yan bölümleri ele alındığında polsterlerin pullu yatay yapraklarla bezeli olduğu görülmektedir. Bu bezemeyi önceki iki pullu yatay yaprak bezemelerinden ayıran özellik yapraklarının daha iri ve derinlik verilerek bezenmiş olmasıdır. İki geniş yatay pullu yaprağın altından bir dar yatay pullu yaprak çıkartılarak derinlik oluşturulmuştur. Polster'in iki yastığı boyunca uzanan bu yatay yaprakların ortasında balteus bulunmazken bu yaprak motiflerini birbirinden ayırmak için pseudo balteus tekniği kullanılmıştır.

Bezeme Tipolojisi ve Tarihleme:

Sütun başlığının astarsız volütleri ve iki yapraklı palmet bezemesi diğer başlıklarda olduğu gibi Roma Dönemi etkileri göstermektedir. İon kymationunda yumurtanın uzun ve sivri işlenmesinin yanı sıra yumurta çanaklarının altta

[211] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 37-38.

genişleyerek silmeyle temas etmesi ve yukarda içe doğru kapanması M.S. 2. yüzyıl özellikleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Çanakları birbirinden ayıran sivri yapraklı ok motifleri de yine Roma Dönemi'ne özgü bir bezeme tipidir. Metropolis Yamaç Evler tipinde karşımıza çıkan ön yüz bezeme tipolojisi açısından bu sütun başlığı da Karaosmanoğlu'nun belirttiği Antoninler Dönemi özelliklerini barındırmaktadır.[212]

Sütun başlığının yan bölümlerine bakılacak olursa, polster yastıklarında pullu yatay yapraklarının değişik bir örneği karşımıza çıkmaktadır. M.Ö. 1. yüzyıl ile M.S. 4. yüzyılın sonuna kadar görülebilmektedir. Pullu yatay yaprak bezemesinin temelinde, eşit boyutlarda yaprakların yanyana ve öne doğru dizilmesi esas alınmıştır. Fakat Metropolis örneğinde polster bezemesinde sabit bir yaprak büyüklüğü yoktur ve küçük boyutlu işlenmiş yaprak motifleri büyüklerin altından çıkar vaziyette işlenmiştir. Bu durum göz önüne alındığında Metropolis örneğinin diğer örneklerden farklı olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Balteus bölümünde önceki iki başlıkta olduğu iki pseudo balteus tekniği kullanılmıştır.

Sütun başlığının ön yüzüne örnek teşkil edebilecek çok sayıda benzer sütun başlığı bulunmaktadır. Örneğin Akhisar'da ve Ephesos'da görülen benzer örnekler M.S. 2. yüzyıla ve M.S. 3. yüzyıla tarihlenmektedir.[213] Yan yüzlerde gözlemlenen polster bezemesine benzer bir örneğe rastlanamamıştır. Pseudo balteus tekniğinin kullanıldığı M.S. 2. yüzyıl ile M.S 4. yüzyıl aralığı bu aşamada yol gösterici niteliktedir.

Sütun başlığını bu kapsamda değerlendirdiğimizde varabileceğimiz en iyi sonuç M.S. 2. / 3. yüzyıla tarihlenmesidir.

---

[212] Mehmet Karaosmanoğlu, *Anadolu Mimari Bezemeleri: Roma Çağı Yumurta Dizisi,* Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayını, Erzurum 1996, s. 48.

[213] Orhan Bingöl, *Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien,* Verlag Ernst Wasmuth Tübingen, İstanbul 1980, Lev. 17, Kat. Nr. 8, 97., Lev. 18, Kat. Nr. 116.

4.12. YE 08-91 (Yamaç Evler)

Tipoloji:

Ön Yüz / Katalog 12 - Fotoğraf 12 a / Levha 12 – Çizim 12 a-b: Bu ionik tipteki başlığı bezemeleri açısından analiz ettiğimizde ön yüzlerde abakus bölümünde bezeme ile karşılaşılmaz. Kanalis düz formdadır. Volüt yivleri astarsız işlenmiştir ve üç kıvrımlıdır. Palmet bezemesi iki yapraklıdır ve ion kymationunun kenar yumurtalarının bir bölümünü örter. İon kymationu üç tam yumurta şeklindedir. Yumurta bezemeleri stil açısından Yamaç Evler'e ait diğer ionik sütun başlıklarının bezeme tipolojisiyle benzerlik göstermektedir. Uçları sivri yumurtalar, yumurta çanağından derin oygularla ayrılmıştır. Yumurta çanakları altta silme ile bütünleşirken yukarı bölümde çanak uçları içe doğru kavis yaparak M.S. 2. yüzyılın Antoninler Dönemi yeniliklerini vurgulamaktadır.[214] Bu yumurta çanaklarını birbirinden sivri uçlu iki ok motifi ayırmaktadır. Bingöl'ün sınıflandırmasına göre *"E-2.a"* grubu bu başlık için de uygun olacaktır.[215]

Yan Yüz / Katalog 12 - Fotoğraf 12 b / Levha 12 – Çizim 12 c-d: Sütun başlığının yan bölümleri ele alındığında polsterlerin pullu yatay yapraklarla[216] bezeli olduğu görülmektedir. Polster boyunca yatay uzanan bu yaprakların ortasında bulunan balteus sınırlandırma bantları[217] ile bezenmiştir. Ortada kalın bir bant ve kenarlarında bu bandı sınırlandıran birer ince dikey bant sırası görülmektedir.

Bezeme Tipolojisi ve Tarihleme:

Sütun başlığının üç kıvrımlı volütleri astarsız işlenmiştir. Kenar palmetleri iki yapraklı ve kalın hatlarla işlenmiştir. Daha önce de söylendiği gibi, astarsız volütler ve özellikle de iki yapraklı palmet motifi Roma Dönemi'nin belirleyici özelliklerindendir. Diğer bezemelere bakıldığında ion kymationunda görülen üç yumurta bezemesi uzun, oval ve uçları sivridir. Yumurta çanaklarından ayrı

[214] Mehmet Karaosmanoğlu, *Anadolu Mimari Bezemeleri: Roma Çağı Yumurta Dizisi,* Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayını, Erzurum 1996, s. 48.
[215] Orhan Bingöl, *Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien,* Verlag Ernst Wasmuth Tübingen, İstanbul 1980, s. 37-38.
[216] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 89-90.
[217] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 61.

işlenmiştir fakat alt kısımda yumurtadan derin bir genişlikle ayrılmamaktadır. Oygu derinliği ve sivri ok motiflerinin bezemesi de diğer Yamaç Evler örnekleriyle büyük farklar göstermemektedir. Başlığın ön yüzündeki bu etkiler bizleri M.S. 2. yüzyıla götürmektedir.

Sütun başlığının yan yüzlerinde bulunan polster yastıklarında karşımıza çıkan pullu yatay yapraklar bezemesi M.Ö 1. yüzyıl ve M.S. 4. yüzyıl sonu arasındaki tarihlerde görülen bir bezeme şeklidir. Metropolis örneklerinde sıklıkla karşılaştığımız bu bezeme tipi, sütun başlıkları üzerinde değişken bir bezeme tipolojisi sergilemektedir. Tiyatro sektör numaralı olan Tİ 08-51 ve Tİ 08-55 kazı buluntu numaralı sütun başlıkları üzerinde düz ve üç sıra yatay yaprak şeklinde karşımıza çıkan bu bezeme tipi, Tİ 08-62 numaralı sütun başlığında büyük boyutlu yatay yapraklar ve iki sıra şeklinde karşımıza çıkmıştı. Şimdi incelenen bu sütun başlığında ise pullu yatay yapraklar üç sıra şeklinde ve yaprak uçları sivriltilmiş biçimde karşımıza çıkmaktadır. Diğer örneklere göre daha plastik bir bezeme tipi oluşturulmaya çalışılmıştır. Balteus bölümünde karşılaşılan sınırlandırma bantları M.Ö. 2. yüzyılda Pergamon Zeus Altarı'nda ilk olarak karşımıza çıkar. Son olarak ise M.S. 5. yüzyılda görülmektedir.

Metropolis örneğinde karşılaşılan bu sütun başlığının bezemelerine örnek teşkil edebilecek birkaç sütun başlığı bulunmaktadır. Ön yüzlerde Akhisar M.S. 2. yüzyıl ve Ephesos'da M.S. 3. yüzyılda görülen örnekler Metropolis'de bulunan sütun başlığıyla benzerlik göstermektedir.[218] Yan yüzlerde ise İzmir Kültür Park Müzesinde bulunan ve M.S. 2. yüzyıla tarihlenen sütun başlığının yan yüzlerinde kullanılan pullu yatay yapraklar bezemesi, sivri uçlu yapraklar ve plastik görünüm açısından Metropolis örneğiyle benzerlik göstermektedir. Balteus bölümünde görülen sınırlandırma bantlarına benzer örnekler Miletos'da, Burdur Müzesi'nde ve Yalvaç Müzesi'nde karşımıza çıkmaktadır.[219] M.S. 2. yüzyıl ve M.S. 3. yüzyıla tarihlenen bu örnekler, bizlere tarihleme açısından yol göstermektedir.

---

[218] Orhan Bingöl, *Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien,* Verlag Ernst Wasmuth Tübingen, İstanbul 1980, Lev. 17, Kat. Nr. 8., Lev. 18, Kat. Nr. 116.
[219] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* Lev. 22, Kat. Nr. 209, 313., Lev. 25, Kat. Nr. 82.

Tüm incelemeler ve benzer örneklerle yapılan karşılaştırmalar sonucunda, bu başlığı M.S. 2. / 3. yüzyıla tarihlemek doğru olacaktır.

4.13. YE 08-96 (Yamaç Evler)

Tipoloji:

Ön Yüz / Katalog 13 - Fotoğraf 13 a / Levha 13 – Çizim 13 a-b: Bu ionik tipteki başlık bezemeleri açısından analiz edildiğinde sütun başlığının dört tarafındaki abakusun de ion kymationuyla bezeli olduğu görülmektedir. Yer yer yoğun tahribat izleri ve eksik bölümler görülse de abakusdeki ion kymationunun, aralarında birer sivri uçlu ok motifi ile dizili biçimde sütun başlığın dört tarafını çevrelediği anlaşılmaktadır. Kanalis düz formdadır. Volüt yivleri astarsız işlenmiştir ve üç kıvrım yaparak abakus altında, ekhinus boyunca yatay uzanarak diğer volüt yivinin kıvrımıyla birleşmektedir. Palmet bezemesi üç yapraklıdır ve ion kymationunun kenar yumurtalarının bir bölümünü örter. İon kymationu üç tam yumurta şeklindedir. Yumurtalar oval, uçları sivri ve uzun formdadır. Yumurta çanakları yumurtadan derin oyguyla ayrılmaktadır. Bu derinlik sayesinde yumurta plastik bir bezeme kıvamına gelmektedir. Alt bölümde açılarak yumurtadan uzaklaşan yumurta çanağı üst bölümde içe kıvrık bir formda karşımıza çıkmaktadır. Antoninler Dönemi'nin yeniliklerinden olan bu özellik bu sütun başlığının ön yüzünde net bir biçimde görülmektedir. Yumurta çanaklar iki sivri uçlu ok motifiyle birbirlerinden ayrılmaktadır.

Yan Yüz / Katalog 13 - Fotoğraf 13 b / Levha 13 – Çizim 13 c-d: Başlığın yan bölümleri incelendiğinde polsterlerin bezemeli olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Polster kenarlarının bazı bölümleri tahribata uğramıştır. Polsterlerin üzerinde alttan birbirine bağlanmış yatay yapraklar motifi[220] görülmektedir. Yaprak kıvrımları düz biçimde değil dalgalı işlenmiştir. Balteus bezemesinde bıçak sırtı motifi dikkat çekmektedir ve bu motif iki tarafındaki birer bant sırasıyla sınırlandırılmıştır.

[220] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 111-112.

Bezeme Tipolojisi ve Tarihleme:

Sütun başlığının ön yüzünde gözlemlenen süslü abakus bezemesi Roma Dönem ve öncesinde yaygın olarak kullanılan bir bezeme şeklidir. Bu bezemeyi herhangi bir tarihe vermek doğru olmaz. Astarsız volüt Roma Dönemi etkisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Palmet bezemeleri üç yapraklıdır ve kalın hatlara sahiptir. palmet bezemesinin üç ve daha fazla yapraklı olduğu örnekler sütun başlıklarını her dönemde süslemektedir. İon kymationunda gözlemlenen bezeme tipolojisi açık bir şekilde Antoninler Dönemi'nde ortaya çıkan ve 3. yüzyılın sonlarına kadar değişerek varlığını sürdüren bir bezeme şeklinin örneğidir.[221] Yumurtaların oygularından derince ayrılması, yumurta çanağının altta geniş, üstte içe doğru olması, yumurtaların sivri uçlu, tam ve çanaktan bağımsız olması gibi özelliklerin hepsi bu sürecin özellikleridir. Bingöl'ün sınıflandırmasında görülen *"E-1.c"* grubuna uyduğu görülen bu sütun başlığının, bu grubun nadir örneklerinden biri olduğu anlaşılmaktadır.[222]

Sütun başlığın yan bölümlerinde gözlemlenen alttan birbirine bağlanmış yatay yapraklar bezemesi M.S. 2. yüzyıldan M.S. 4. yüzyıl dahiline kadar görülebilmektedir.[223] Metropolis örneğinde karşılaşılan yaprak desenleri kaba hatlar yerine daha dalgalı ve yumuşak yaprak desenleriyle gösterilmektedir. Balteus bölümünde görülen bıçak sırtı bezemesi M.S. 2. yüzyıl ile 3. yüzyıla özgü bir bezeme tipidir.[224]

Sütun başlığının ön yüzündeki bezeme tipolojisine en iyi uyan örnek Side Müzesi'nde bulunan ionik başlıktır.[225] Antoninler Dönemi'ne tarihlenen bu başlık bezeme tipolojisi açısından Metropolis örneğine benzese de boyutları Metropolis örneğinden büyüktür. Yan yüzlerde yapılan inceleme sonucunda Manisa'da bulunan ve M.S. 2. / 3. yüzyıla tarihlenen ionik başlığın yanı sıra Ephesos'da M.S. 3. yüzyıla

[221] Mehmet Karaosmanoğlu, *Anadolu Mimari Bezemeleri: Roma Çağı Yumurta Dizisi,* Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayını, Erzurum 1996, s. 48.
[222] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 36-37.
[223] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 111-112.
[224] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 67.
[225] Orhan Bingöl, *a.g.e,* Lev. 16, Kat. Nr. 290.

tarihlenen sütun başlığı Metropolis örneğine benzerlik göstermektedir.[226] Balteus bölümünde gözlemlenen bıçak sırtı motifinin benzer örneğine ise Yalvaç Müzesi'ne rastlanmaktadır.[227] M.S. 3. yüzyıla tarihlenen bu başlıkta da Metropolis örneğinde olduğu gibi tek sıra halinde arka arkaya dizilmiş çıkıntılı nokta motifleri gözlemlenmektedir.

Tüm incelemeler sonucunda varılan kanaat, bu sütun başlığının M.S. 3. yüzyıla tarihlenmesi yönündedir.

Bu sütun başlığı üzerinde barındırdığı abakus ve balteus bezemelerinin yanı sıra volüt yivlerinin ekhinustan yatay geçmesi gibi özellikleriyle Metropolis Antik Kenti'nde özgün bir ionik tiptir.

4.14. YE 08-152 (Yamaç Evler)

Tipoloji:

Ön Yüz / Katalog 14 - Fotoğraf 14 a / Levha 14 – Çizim 14 a-b: Bu ionik tipteki başlığı bezemeleri açısından analiz ettiğimizde ön yüzlerde abakus kısmında bezeme ile karşılaşılmaz. Kanalis düz formdadır. Volüt yivleri astarsız işlenmiştir ve üç kıvrımlı olarak görülmektedir. Kıvrılan volüt yivleri ekhinusta abakusun altında birleşir. Palmet bezemesi iki yapraklıdır ve ion kymationunun kenar yumurtalarının bir bölümünü örter. İon kymationu üç tam yumurta şeklindedir. Merkezdeki yumurta bezemeleri hiç olmadığı kadar oval ve plastik işlenmiştir. Uçları sivridir ve yuvarlak formdadır. Yumurta çanakları yumurtadan fazlasıyla geniş (7 cm.) ve derin bir oyguyla ayrılmıştır. Alt kısımda iyice genişlemiş olan yumurta çanağı silmeyle bütünleşirken incelmektedir. Yukarı kısımlar içe doğru bükülmüştür. Yumurta çanaklarını iki sivri yapraklı ok bezemesi birbirinden ayırmaktadır. Bingöl'ün sınıflandırmasına göre bu sütun başlığının ön yüzleri *"E-2.a"* grubuna dahildir.[228]

[226] Orhan Bingöl, *a.g.e,* Lev. 37, Kat. Nr. 118, 203.
[227] Orhan Bingöl, *a.g.e,* Lev. 26, Kat. Nr. 310.
[228] Orhan Bingöl, *a.g.e.,* s. 37-38.

Yan Yüz / Katalog 14 - Fotoğraf 14 b / Levha 14 – Çizim 14 c-d: Sütun başlığının yan bölümleri ele alındığında polsterlerin pullu yatay yapraklarla[229] bezeli olduğu görülmektedir. Polster yastıkları boyunca yatay uzanan bu yaprakların ortasında bulunan balteus sarmaşık motifi[230] ile bezenmiştir. Balteus'da bulunan sarmaşık motifinin iki yanında bu motifi sınırlayan birer sıra bant bezemesi bulunmaktadır.

Bezeme Tipolojisi ve Tarihleme:

Sütun başlığının ön yüzlerinde görülen astarsız volüt yivleri ve iki yapraklı palmet bezemesi Roma Dönemi özellikleri olarak karşımıza çıkmaktadır. İon kymationu Metropolis örnekleri arasında en plastik özelliklere sahip olan tiptir. Bu bölümde gözlemlenen merkezdeki yumurta bezemesinin bu denli derin işlenmesi Roma Dönemi'nde 2. yüzyıl ve sonrasında görülen bir özelliktir. Yumurta çanaklarının altta genişçe ayrılarak ve incelerek silmeyle buluşması, üstte kıvrık bir şekilde içe dönük olması da yine M.S. 2. yüzyıl Antoninler Dönemi'nde başlayan ve devam eden bir özellik olarak bilinmektedir. Yumurta bezemesi öylesine derin ve oval işlenmiştir ki sanki merkeze sonradan eklenmiş gibidir. Sivri uçlu ok bezemeleri de Roma Dönemi'nin tipik bezemesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Sütun başlığının ön yüzünü vermiş olduğumuz Bingöl'ün *"E-2.a"* grubu M.S. 2. yüzyıl ile M.S. 5. yüzyıl arasındaki sütun başlıkları kapsayan bir gruptur.[231]

Sütun başlığının yan yüzlerinde karşılaşılan bezemelerden polster yastıklarını süsleyen pullu yatay yapraklar M.Ö. 1. yüzyıl ile M.S. 4. yüzyıl sonlarına kadar karşılaşılabilen bir bezeme tipidir.[232] YE 08-91 kazı buluntu numaralı sütun başlığın yan yüzlerindeki polster yastıklarını süsleyen pullu yatay yapraklarla olan benzerlik dikkat çekicidir. Fakat bu örnekte yapraklar daha oval ve daha plastik bir formda işlenmiştir. Balteus bölümünde görülen basit sarmaşık bezemesi de M.S. 2. yüzyıl ile

[229] Orhan Bingöl, *a.g.e.*, s. 89-90.
[230] Orhan Bingöl, *a.g.e.*, s. 67-68.
[231] Orhan Bingöl, *a.g.e.*, s. 37-38
[232] Orhan Bingöl, *a.g.e.*, s. 89-90.

M.S. 5. yüzyıl arasında sütun başlıklarının balteus bölümünü süsleyen bezemeler arasındadır.[233]

Metropolis Antik Kenti'nde karşılaşılan bu ionik başlığa en yakın örneklere Akhisar'da ve Herakleia Pontike'de rastlanmaktadır.[234] M.S. 2. yüzyıla tarihlenen Akhisar örneğinde, üç yumurtalı sütun başlığının merkezdeki yumurta bezemesi geniş ve derin oyguyla çanaktan ayrılmaktadır. Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Herakleia Pontike örneğinde de aynı şekilde altta geniş çanak üstte içe doğru bükülür ve yumurta geniş ve derin oyguyla çanaktan ayrılır. Sütun başlığının yan bölümlerine bakıldığında kabartmalı yapraklara benzer örnekler İzmir Kültür Park Müzesi'nde ve Antalya Müzesinde karşımıza çıkmaktadır.[235] M.S. 2. yüzyıla tarihlenen İzmir örneğinde yapraklar kabartmalı işlenmiştir fakat boyut olarak Metropolis örneğinden daha küçük ve sık yapraklar polsterlerde görülmektedir. Antalya örneğinde ise M.S. 2. / 3. yüzyıla tarihlenen sütun başlığındaki polster bezemeleri kabartmalı olarak karşımıza çıkarken, yapraklar üzerindeki çizgisel bezemeleri Metropolis başlığından farklıdır. Balteus bölümünde karşılaşılan basit sarmaşık bezemesinin bir benzeri Hierapolis'de karşımıza çıkmaktadır.[236] M.S. 2. / 3. yüzyıla tarihlenen Hierapolis örneğinde olduğu gibi Metropolis'deki bu ionik tipin balteus bölümünde de basit sarmaşık bezemesi sağdan ve soldan birer bant ile sınırlandırılmıştır.

Bezeme tipolojisinin incelenmesi sonucunda benzer örneklerden de faydalanarak bu sütun başlığını M.S. 2. / 3.yüzyıla tarihlemek mümkündür.

[233] Orhan Bingöl, *a.g.e.*, s. 67-68.
[234] Orhan Bingöl, *a.g.e.*, Lev. 17, Kat. Nr. 7, Lev. 18, Kat. Nr. 141.
[235] Orhan Bingöl, *a.g.e.*, Lev. 27, Kat. Nr. 24., Lev. 28, Kat. Nr. 161.
[236] Orhan Bingöl, *a.g.e.*, Lev. 25, Kat. Nr. 152.

5. SONUÇ

Metropolis Antik Kenti'nde tespit edilmiş 14 ionik tipteki sütun başlığının korunma durumu, bezeme tipolojisi, formları ve tarihlenmesine yönelik bu çalışmada gerçekleştirilen incelemeler ve varılan sonuçlar bahsedildiği gibidir. Ağırlıklı olarak Roma Dönemi'ne tarihlenen sütun başlıkları zengin bezeme çeşitliliği ve kullanım alanları ile Metropolis'in kentleşme sürecine ışık tutmuş durumdadır.

Sütun başlıklarının yorumlanmasında ve benzer örneklerin araştırılmasında temel kaynak olarak kullanılan Orhan Bingöl'ün *Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien*, isimli kitabı bu konuda en yetkin ve geniş kapsamlı ele alınan kaynak niteliğindedir.

Metropolis Antik Kenti'nin tarihsel dokusu ve kentin gördüğü çeşitli dönemlerle paralel olarak söylenebilecek en doğru şey, kentte kullanılan ionik stildeki sütun başlıklarında ve yapılarda Pergamon ve Ephesos'un etkisinin büyük olduğudur. Özellikle bu kentlere olan yakınlık ve bu kentlerin kendilerine has bezeme stillerine ve okullarına sahip olmaları Metropolis Antik Kenti'nde de kabul görmüş ve bu etkide eserler ortaya konmuştur.

İonik stilin ortaya çıktığı dönemden gelişimini sürdürdüğü ve tamamladığı döneme kadar yaygın bir şekilde kullanılması şüphesiz estetik özelliklerinden de kaynaklanmaktaydı. Dor stiline göre daha süslü, göze daha çok hitabeden bir düzen olması bu stilin gelişmesine, değişmesine ve bu stilde sayısız yapının ortaya çıkarılmasına vesile olmuştur. İşte Metropolis Antik Kenti de tıpkı bu stilin gelişimi gibi kendi şehirleşme planlamasındaki gelişim sürecinde ionik stili defalarca kullanmıştır. Her ne kadar sütun başlıkları henüz bulunamasa da kentte başka ionik stilde yapıların varlığı bilinmektedir. Örneğin tiyatro yapısının skene binası da bunlardan biridir. Roma Dönemi'ne tarihlenen üç katlı skene binasının en üst katının sütun sisteminin ion stilinde yapıldığı yapılan araştırmalarda ortaya çıkarılmıştır.[237]

[237] Ali Kazım Öz, *Batı Anadolu Hellenistik Dönem Tiyatroları Restitüsyon Önerileri ve Koruma Sorunları*, (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Restorasyon Anabilim Dalı, Mimarlık Bölümü, İzmir 2000, s. 123.

Metropolis Antik Kenti'nde ionik stilde sütun başlıklarına en çok örnek veren yapı konumundaki Peristil Avlulu Roma Villası, kentin ionik stile bezemesel yaklaşımını, kullanılan teknikleri ve alanlarını bizlere gösteren en temel yapıdır. Tiyatro'nun Güney yamacında bulunması nedeniyle, bu alanda kazıların başladığı 2007 yılı kazı sezonunda ortaya çıkarılan ilk buluntular tiyatro sektörüyle bağdaştırılmasına neden olmuştur. Bu sebeple aslında Yamaç Evler sektörü adı altındaki Peristil Avlulu Roma Villası'na ait olan ionik stildeki sütun başlıkları Tiyatro sektörü adı altında kayıtlara geçmiştir. Kazı buluntu numarası "Tİ" ile başlayan sütun başlıklarının yanına "Yamaç Evler" yazılmasının da sebebi tam olarak bu yüzdendir.

Yapıda tespit edilen ionik tarzdaki sütun başlıkları genel olarak Roma Dönemi'ne M.S. 2. ve 3. yüzyıla tarihlenmişlerdir. Peristil avlulu villada yapılan sikke, seramik vb. materyallerin incelenmesi sonucunda da yapının ağırlıklı olarak Roma Dönemi M.S. 1. yüzyıl ile M.S. 3. yüzyıl tarihleri arasında aktif bir biçimde kullanıldığı anlaşılmıştır.[238]

Yamaç Evler sektöründe ortaya çıkarılan Peristil Avlulu Roma Villası, yamaca inşa edilmiş bir yapıdır. Bina içinde ele geçen toplam 7 adet ionik tipte sütun başlığı bulunmaktadır. Sütun başlıklarının yapının peristil avlusunu çevreleyen 12 adet postamente ait olduğu düşünülse de yapılan incelemeler sonucunda sütun başlıklarının postament için küçük boyutta olduğu anlaşılmıştır. Çalışmalar esnasında ortaya çıkarılan dor tipi başlıkların peristil avlu postamentlerine uyum sağladığı da yapılan incelemeler sonucunda kesinlik kazanmıştır. Peki ortaya çıkarılan 7 ionik sütun başlığı nereye ait olabilirdi? Buna cevap olarak incelenen Ephesos Yamaç Evler bize bu konuda fikirler sunmaktadır. Ladstätter bununla ilgili olarak; *"Yapı kompleksi ilk halinde, Erken İmparatorluk Dönemi'nde üç teras üzerinde kendi içinde kapalı, 400 ila 600 m² arasında değişen ve her biri en az ikinci bir kata sahip konut birimlerinden meydana gelmekteydi."*[239] diyerek, Roma villalarının Erken İmparatorluk Dönemi'nde dahi ikinci bir kata sahip olduğunu vurgulamaktadır.

[238] Serdar Aybek, Aygün Ekin Meriç, Ali Kazım Öz*, İonia'da Bir Ana Tanrıça Kenti: Metropolis*, 1. Baskı, Homer Kitabevi ve Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 86.
[239] Sabine Ladstätter, *Ephesos: Yamaç Ev 2'de Bir Gezinti*, 1. Baskı, Homer Kitabevi, İstanbul 2013, s. 9

Kuvvetle muhtemel olarak Metropolis Antik Kenti'nde görülen peristil avlulu evin ikinci hatta belki de üçüncü bir katı olabilirdi. Bu da ele geçen ionik stildeki sütun başlıklarının, daha küçük boyutlu sütunlardan oluşan ikinci belki de üçüncü katına ait olabileceğini göstermektedir. Ayrıca Ladstätter; *"Evler genellikle iki veya daha fazla katlı olup üst katlar yaşam alanı olarak kullanılıyordu. Üst katlardaki odalar özel ve resmi odalar olarak kullanılabiliyor veya kiralanabiliyordu."*[240] cümleleriyle üst katların yaşam alanı olan odalardan oluştuğunu söylemektedir. Bu da üst kattaki odaların, alt katta ki büyük salonlardan, toplu zaman geçirilen geniş ölçülü odalardan daha küçük boyutlu odalar olduğu anlamına gelmektedir.

Metropolis ile ilgili kaynaklardan elde edilen en yaygın bilgilerden birisi, Metropolis tiyatrosunun güneye bakan muhteşem Cellat Gölü (Pegasos Bataklığı) manzarasıdır.[241] Peristil avlulu evin de tiyatronun güney yamacında olması ve Cellat Gölü manzarasına bakması üst katların konumsal varlığını destekler niteliktedir. Nitekim Ladstätter, Ephesos 4. Platform ile ilgili; *"Duvarları kırmızı çerçeveler içine alınmış mermer kesme taş taklidi alçı dekorasyona sahip antik bir merdiven sahanlığıyla üst kata ulaşılır. Burada ziyaretçiler, 6 no'lu konut birimine hakim nefes kesici bir manzara ile karşı karşıya gelirler."*[242] diyerek, üst katların yapı için manzara açısından önem arz ettiğini vurgulamaktadır.

Peristil avlulu Roma villasına ait olabileceğini düşündüğümüz 7 ion tipi sütun başlığının, özellikle yan yüzlerindeki bezeme farklılıkları aynı yapı içinde kullanımının normal olup olmadığı konusunda kafalarda soru işareti oluşturabilir. Bununla ilgili olarak söylenebilecek en önemli şey, böyle örneklerin Antik Çağ'da görülebildiğidir. Kökdemir bununla ilgili olarak*; "Başlıkların yan yüzlerinde farklı bezek türlerinin kullanımının tercih edilmesinden dolayı – bu kullanım yapıda belli bir başlıklarda değişmektir – yan yüzlerine bağlı olarak başlıklar farklı tipolojik*

[240] Sabine Ladstätter, *a.g.e.,* s. 11
[241] Serdar Aybek, *Metropolis (İonia), Hellenistik ve Roma Dönemi Heykeltıraşlık Eserleri*, 1. Baskı, Homer Kitabevi ve Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 19.; Recep Meriç, *Metropolis: Ana Tanrıça Kenti*, İstanbul 2003, s. 20
[242] Sabine Ladstätter, *Ephesos: Yamaç Ev 2'de Bir Gezinti*, 1. Baskı, Homer Kitabevi, İstanbul 2013, s. 29

özelliklere sahiptir.''[243] diyerek, yapı içinde bezemesel farklılıkların görülebildiğini vurgulamaktadır.

Metropolis Antik Kenti'nin ionik dokusuna yönelik gerçekleştirilmiş olan bu çalışma neticesinde, kentin tarihsel sürecine katkıda bulunulduğu ve çevresindeki kentlerle olan etkileşim ağının daha net bir şekilde görüldüğü düşünülmektedir. Kentte sürdürülecek kazı çalışmaların devamında ionik biçimin, kentin hangi bölümlerinde ve hangi yapılarla yeniden kendini göstereceği merak konusudur.

[243] Görkem Kökdemir, "Menderes Magnesiası – Propylon: Mimari Bezemeler", *Anadolu Dergisi*, Sayı 37, 2011, s. 100-101

KAYNAKÇA

Aybek, S., Metropolis (İonia), Hellenistik ve Roma Dönemi Heykeltıraşlık Eserleri, Homer Kitabevi, İstanbul 2009.

Aybek , S., Meriç, A. E., Öz, A. K., Metropolis, İonia'da Bir Ana Tanrıça Kenti, Homer Kitabevi, İstanbul 2009.

Bakker, K. A., A *Corpus* of Early Ionic Capitals, University of Pretoria, 1999.

Bingöl, O., Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien, Verlag Ernst Wasmuth Tübingen, İstanbul 1980.

Carstoıu, M. M., The Evolution of the Ionic Capitals From the Hellenistic Age to the Roman Age. A Standstill in Geometry?, 2002.

Herrmann, J. J., The Ionic Capital in Late Antique Rome, Giorgio Bretschneider Editore, Roma 1988.

Karaosmanoğlu, M., Anadolu Mimari Bezemeleri: Roma Çağı Yumurta Dizisi, Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayını, Erzurum 1996.

Kökdemir, G., "Menderes Magnesiası – Propylon: Mimari Bezemeler", Anadolu Dergisi, Sayı 37, 2011.

Köymen, C., Metropolis Ares Tapınağı'nın Buluntular Işığında Mimari Açıdan Değerlendirilmesi, (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, İzmir 2006.

Ladstätter, S., Ephesos: Yamaç Ev 2'de Bir Gezinti, Homer Kitabevi, İstanbul 2013.

Lawrence, A. W., Greek Architecture, 4. Baskı, Penguen Grup tarafından yayımlanmıştır, 1983 Londra.

McGovan, E. P., The Origins of the Athenian Ionic Capital, Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens, 1997.

Meriç, R., Metropolis: Ana Tanrıça Kenti, İstanbul 2003.

Meriç, R., Metropolis Ionien:Ergebnisse Einer Survey-Unternehmung in der Jahren 1972-1975, Königstein, Hain 1982.

Mert, İ. H., "Konya Arkeoloji Müzesindeki İon Başlıkları", Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 8, 2003.

Müren, B., Prokonnesos'ta Bulunan İon Sütun Başlıkları : Yerel Mermer Ocaklarında Biçimlendirilmesi ve İhracatı, (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, İstanbul 2004.

Müren, B., Ionische Kapitelle Auf Prokonnesos, Produktion und Export Römischer Bauteile, Ernst Wasmuth Verlag Tübingen, İstanbul 2013.

Öz, A. K., Batı Anadolu Hellenistik Dönem Tiyatroları Restitüsyon Önerileri ve Koruma Sorunları, (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Restorasyon Anabilim Dalı, Mimarlık Bolümü, İzmir 2000.

Öz, A. K., Antik Dönem Meclis Binalarının Metropolis Örneğinde Araştırılması ve Korunması, (Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Restorasyon Anabilim Dalı, Mimarlık Bolümü, İzmir 2006.

Puchstein, O., Das Ionische Capitell Zum Winckelmannsfeste, Reimer, Berlin 1987.

Söğüt, B., "Hierapolis Arkeoloji Müzesi Bahçesi'nde Ve Güney Roma Hamamı'nda Bulunan İonik Mimari Elemanlar İle İlgili Bir Değerlendirme",Anadolu Dergisi, Sayı 28, 2005.

Şimşek, C., "VII. Müze Kurtarma Kazıları Semineri", 8-10 Nisan 1996.

Tomlinson, R. A., Yunan Mimarlığı, Homer Kitabevi, İstanbul 2003.

Vandeput, L., The Architectural Decoration in Roman Asia Minor Sagalassos: a Case Study, Brepols Publishers, Leuven 1997.

Yazarı Olmayan Eserler:

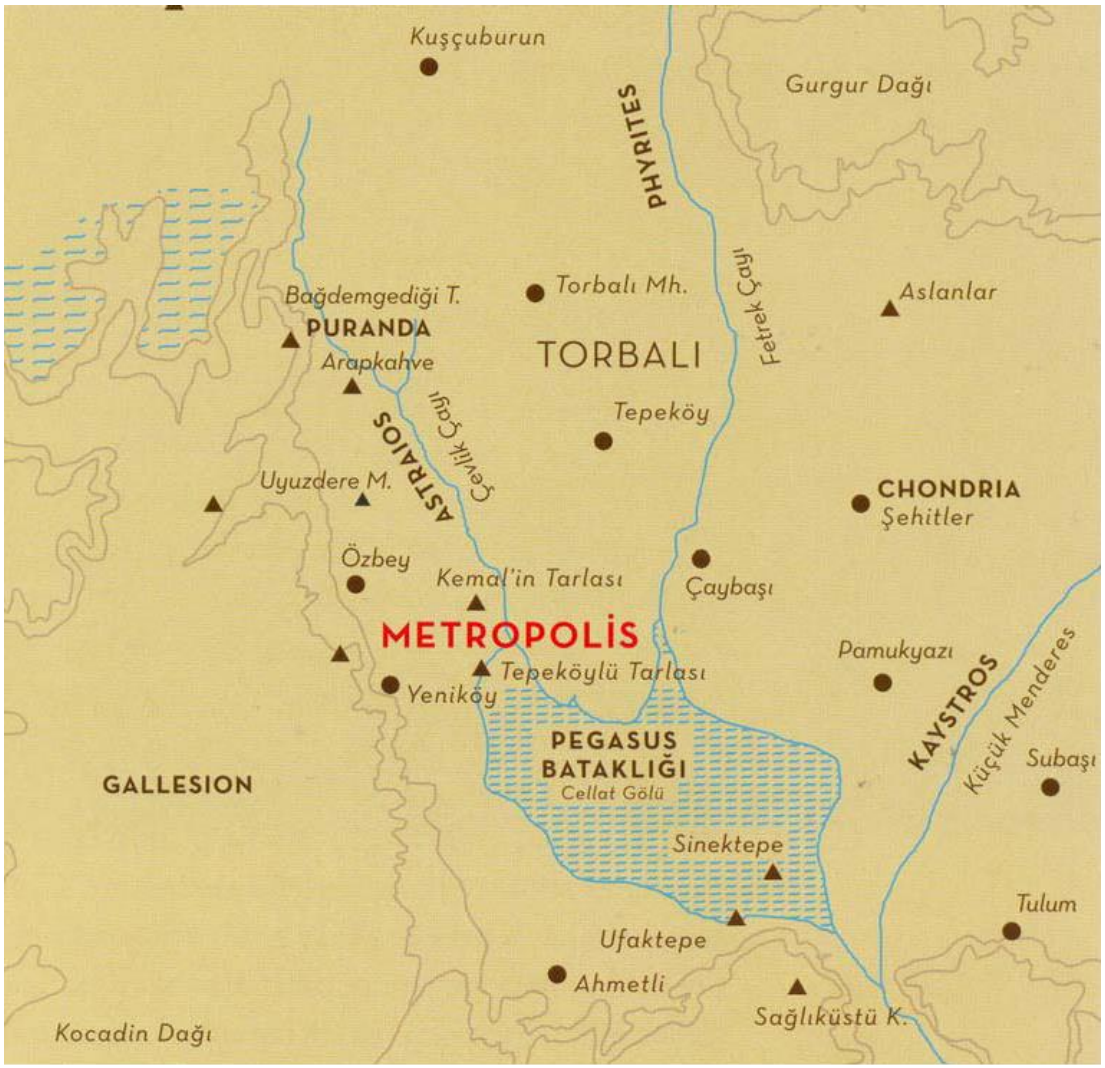
Sanat ve Tasarım Sütun Başlığı Heykel Sanatı, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 2013.

İnternet Kaynakları:

http://tr.wikipedia.org/wiki/Vitruvius

http://tr.wikipedia.org/wiki/Gaius_Plinius_Secundus

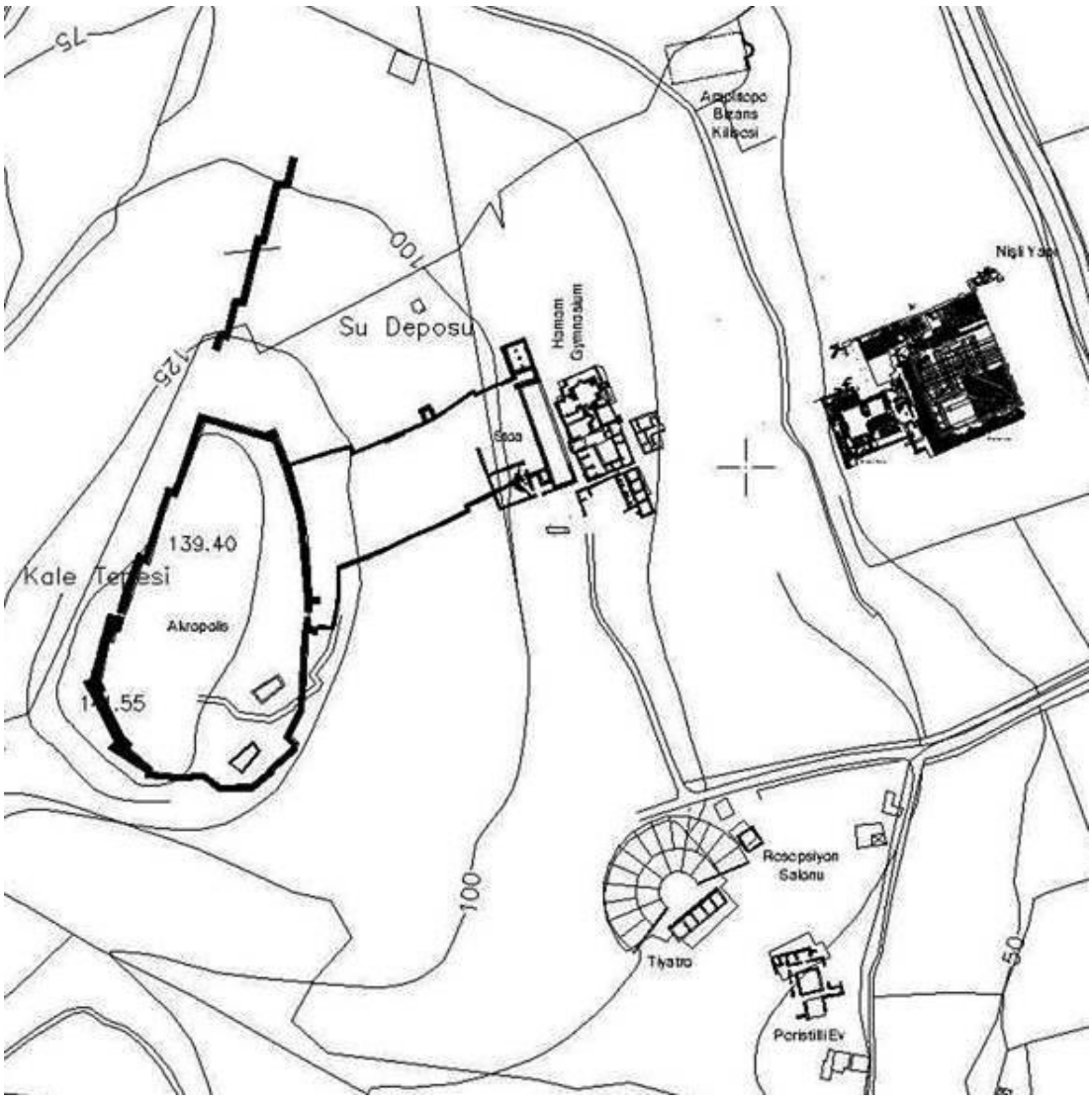
HARİTALAR, PLANLAR VE RESİMLER

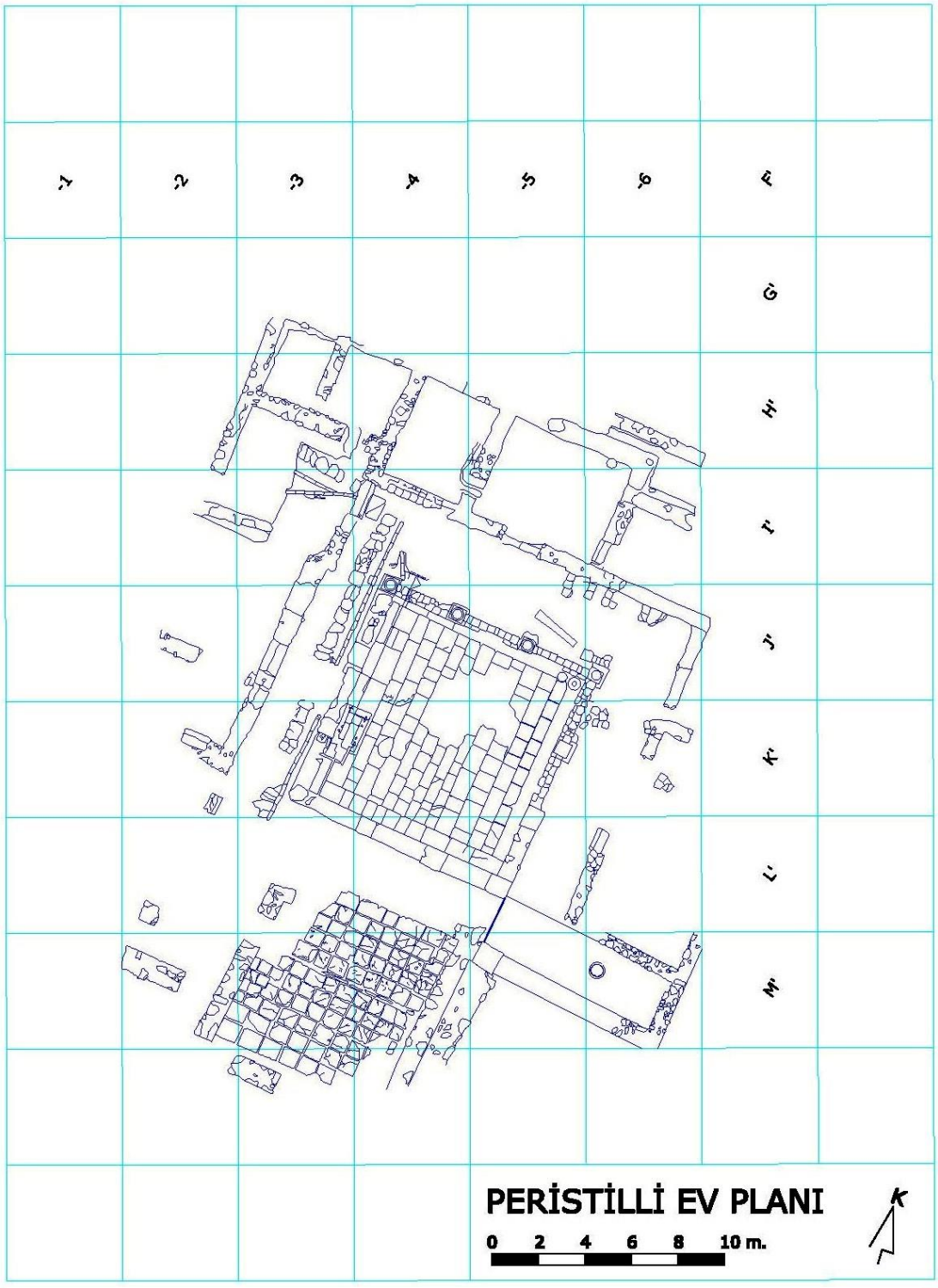
Harita 1: Metropolis Antik Kenti ve Yakın Çevresi, Recep Meriç, Metropolis Ana Tanrıça Kenti, s. 46.

Harita 2: Metropolis Antik Kenti ve Ege Bölgesi Yerleşimleri, Recep Meriç, Metropolis Ana Tanrıça Kenti, s. 24.

Plan 1: Metropolis Antik Kenti Planı, 2014 Kazı Arşivi

Plan 2: Metropolis Peristil Avlulu Roma Villası, 2010 Kazı Arşivi

Resim 1: Metropolis Antik Kenti Genel Görünüm, 2012 Kazı Arşivi

Resim 2: Metropolis Akropolis'i, 2012 Kazı Arşivi

Resim 3: Metropolis Bouleuterion'u ve Ortasından Geçen Bizans Dönemi Sur Duvarı, Metropolis 2012 Kazı Arşivi

Resim 4: Sondaj 2011 -7, 2011 Kazı Arşivi

Resim 5: Metropolis Tiyatrosu, Metropolis Kazı Arşivi

Resim 6: Metropolis Tiyatrosu ve Skene Binası Alanı, 2012 Kazı Arşivi

Resim 7: Peristil Avlulu Ev ve Kaide – Sütun Eşleşmesi, 2008 Kazı Arşivi

Resim 8: Peristil Avlulu Evin Havuz Bloğunun Altında Bulunan Metropolis Basımı Antoninus Pius Sikkesi, Serdar Aybek, Aygün Ekin Meriç, Ali Kazım Öz, Metropolis İonia'da Bir Tanrıça Kenti, s. 86

KATALOG

Katalog No	Tanım	Kazı / Env. No	Buluntu Tarihi
1	İon Tipi Sütun Başlığı	- / -	-

Buluntu Yeri	Bugünkü Konumu
Akropol	Arazi Taş Deposu

Buluntu Seviyesi	Materyal	Dönem
-	Mermer	Roma Dönemi - M.S. 2. / 3. Yüzyıl (?)

Korunma Durumu	Restorasyon
Kötü – Ön yüzlerde ağır tahribat izleri	Yapılmadı.

Ön Bölüm Genişlik	Yan Bölüm Genişlik	Yükseklik
60 cm.	44 cm.	20 cm.

Açıklama:

Akropol'de gerçekleştirilen çalışmalar esnasında tespit edilen bu ionik sütun başlığının büyük bir bölümü kırık olarak günümüze ulaşmıştır. Üst çapı 44 cm. x 44 cm., alt çapı 36 x 39 cm.'dir. Sütun başlığının zeminden yüksekliği 20 cm'dir. Sütun başlığının ön yüzü ölçümlerinde volütler yaklaşık olarak 18 cm.'dir ve yoğun tahribata uğradığı gözlemlenmektedir. Yan bölümlere gelindiğinde Polsterlerin genişliği 37 cm.'dir ve iki polsterin dış bükeylerinde bölgesel kırıklar görülmektedir. Balteus eni 8 cm. olarak karşımıza çıkar ve yer yer küçük çaplı kırıklar görülse de sağlam olarak görülmektedir.

Fotoğraf 1 a

Fotoğraf 1 b

Katalog No	Tanım	Kazı / Env. No	Buluntu Tarihi
2	İon Tipi Sütun Başlığı	BUL.K.-99-7 / 4641	26.07.1999

Buluntu Yeri	Bugünkü Konumu
Bouleuterion Güneyi	Kazı Evi Taş Deposu

Buluntu Seviyesi	Materyal	Dönem
+4,50 / +5,19	Mermer	Helenistik Dönem – M.Ö. 2. Yüzyıl (?)

Korunma Durumu	Restorasyon
Çok Kötü – Volüt ve bir polster yastığı mevcut	Yapılmadı.

Ön Bölüm Genişlik	Yan Bölüm Genişlik	Yükseklik
16 cm.	27 cm.	11 cm.

Açıklama:

Bouleuterion'da gerçkeleştirilen 1999 yılı kazı çalışmaları esnasında, bouleuterionun kuzeyinde H+4 plankaesinde tespit edilen ionik tipteki bu başlığın polster ve volüt kısmı ortaya çıkarılmıştır.

Volüt genişliği 16 cm. olarak ölçülmektedir ve büyük bir çoğunluğunun tahrip olduğu görülmektedir. Yan tarafındaki polster incelendiğinde dış uzunluğu 23 cm. iç uzunluğu ise 27 cm olarak ölçülmektedir. Yüksekliği ise 11 cm'dir.

Fotoğraf 2 a

Fotoğraf 2 b

Katalog No	Tanım	Kazı / Env. No	Buluntu Tarihi
3	İon Tipi Sütun Başlığı	- / -	-

Buluntu Yeri	Bugünkü Konumu
Kazı Dışı (1)	Kazı Evi Taş Deposu

Buluntu Seviyesi	Materyal	Dönem
-	Mermer	Roma Dönemi – M.S. 2. Yüzyıl

Korunma Durumu	Restorasyon
Orta – Bölgesel kırıklar ve tahribat mevcut	Yapılmadı.

Ön Bölüm Genişlik	Yan Bölüm Genişlik	Yükseklik
51 cm. x 54 cm.	40 cm.	17 cm.

Açıklama:

Kazı dışı yoluyla elde edilen bu sütun başlığının alt çapı 35,5 cm x 37,5 cm. üst çapı ise 40 cm. x 40 cm. ölçülerindedir. Zeminde yüksekliği 17 cm'dir. Genişliği ön yüzde 51 cm. arka yüzde ise 54 cm.'dir. Volütler ve abakusun bazı bölümlerinde kırık ve çatlaklar gözlemlenmektedir. Volüt genişlikleri 12,5 cm. ve yumurta çanaklarının genişliği 5 cm. olarak karşımıza çıkmaktadır. Palmet bezemesi incelendiğinde 7 cm. uzunluğunda ve sağlam olduğu görülmektedir. Sütun başlığının yan bölümü ölçümlerinde polsterlerin 34 cm. uzunluğunda ve kısmen kırıklıklar olduğu görülmektedir. Balteus 8 cm. genişliğindedir.

Fotoğraf 3 a

Fotoğraf 3 b

Katalog No	Tanım	Kazı / Env. No	Buluntu Tarihi
4	İon Tipi Sütun Başlığı	- / -	-

Buluntu Yeri	Bugünkü Konumu
Kazı Dışı (2)	Kazı Evi Taş Deposu

Buluntu Seviyesi	Materyal	Dönem
-	Mermer	Roma Dönemi – M.S. 3. / 4. Yüzyıl

Korunma Durumu	Restorasyon
Orta – Bölgesel kırıklar ve tahribat mevcut	Yapılmadı.

Ön Bölüm Genişlik	Yan Bölüm Genişlik	Yükseklik
23 cm.	17 cm.	8 cm.

Açıklama:

Kazı dışı olarak kayıt altına alınan bu sütun başlığı boyutları açısından incelendiğinde Metropolis Antik Kenti'nin en küçük ionik tipteki sütun başlığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sütun başlığının üst yüzeyi 17 cm. x 17 cm. ölçülerinde bir kare formundadır ve alt çapı da 16,5 cm. olarak karşımıza çıkmaktadır. Yükseklik ölçüsü ise 8 cm.'dir. Ön ve arka yüz ölçümlerinde genişliğin 16,5 cm. olduğu görülürken volütlerin genişliği 6,5 cm. ve yumurta çanaklarının genişliği 4,5 cm. olarak ölçülmektedir. Yan bölümlerde bulunan polsterlerin genişliği ise 15 cm'dir.

Fotoğraf 4 a

Fotoğraf 4 b

Katalog No	Tanım	Kazı / Env. No	Buluntu Tarihi
5	İon Tipi Sütun Başlığı	- / -	-

Buluntu Yeri	Bugünkü Konumu
Kazı Dışı (3)	Kazı Evi Taş Deposu

Buluntu Seviyesi	Materyal	Dönem
-	Mermer	Roma Dönemi – M.S. 3. Yüzyıl

Korunma Durumu	Restorasyon
Orta – Ön yüzlerden birinde yoğun tahribat	Yapılmadı.

Ön Bölüm Genişlik	Yan Bölüm Genişlik	Yükseklik
47 cm.	34 cm.	18 cm.

Açıklama:

Metropolis Antik Kenti'ne kazı dışı olarak gelen bu ionik sütun başlığı incelendiğinde üst çapın 34 cm. x 34 cm. ölçülerinde alt çapın ise 33,5 cm. olduğu görülmektedir. Başlığın yüksekliği 18 cm. olarak ölçülmektedir. Başlığın ön yüz genişliğinin 47 cm. olduğu görülmektedir. Volütlerin çapı 15 cm. olarak karşımıza çıkmaktadır ve hafif çapta tahribata uğradıkları görülmektedir. Abakus sağlamdır. Palmetlerin uzunluğu 5 cm.'dir ve günümüze sağlam ulaşmıştır. Yumurta çanaklarının genişliği 4,5 cm'dir. Yan bölümlerin genişliği ise 34 cm'dir ve polster genişliği 32,5 cm. olarak karşımıza çıkmaktadır.

Fotoğraf 5 a

Fotoğraf 5 b

Katalog No	Tanım	Kazı / Env. No	Buluntu Tarihi
6	İon Tipi Sütun Başlığı	- / -	-

Buluntu Yeri	Bugünkü Konumu
Kazı Dışı (4)	Kazı Evi Taş Deposu

Buluntu Seviyesi	Materyal	Dönem
-	Mermer	Roma Dönemi - M.S. 3. / 4. yüzyıl

Korunma Durumu	Restorasyon
Çok Kötü – Ön yüzlerden biri eksik, Yan yüzlerde ağır tahribat izleri	Yapılmadı.

Ön Bölüm Genişlik	Yan Bölüm Genişlik	Yükseklik
50 cm.	34 cm.	18 cm.

Açıklama:

Metropolis Antik Kenti'ne kazı dışı olarak gelen bu ionik sütun başlığı incelendiğinde üst çapın 39 cm. x 34 cm. ölçülerinde alt çapın ise 21 cm. (kırık) olduğu görülmektedir. Başlığın yüksekliği 18 cm. olarak ölçülmektedir. Başlığın ön ve arka yüz genişliğinin yaklaşık 50 cm. olduğu görülmektedir. Abakus yoğun kırıklar içermektedir. Volütlerin genişliği 14 cm. olarak karşımıza çıkmaktadır. Sütun başlığının diğer bezemelerini ölçmek mümkün değildir. Çünkü bu sütun başlığının ön ve arka yüzünde bulunan yoğun tahribat izleri bu konuda bir gözlem yapmayı imkânsız hale getirmektedir. Sütun başlığının ön ve arka yüzünde tanımlanabilecek tek şey sadece ön yüzdeki volüt yivleridir. Zaten arka bölümün tamamı kırıktır ve volütleri bulunmamaktadır. Yan bölümlerin genişliği ise 34 cm. x 8 cm.'dir. Polsterlerden her ikisi de kırıktır ve yoğun tahribata uğramıştır polsterlerin genişliği 21 cm. x 8 cm. olarak karşımıza çıkmaktadır. Balteus bezemesi 4 cm. genişliğindedir.

Fotoğraf 6 a

Fotoğraf 6 b

Katalog No	Tanım	Kazı / Env. No	Buluntu Tarihi
7	İon Tipi Sütun Başlığı	Sondaj 11-7 -1, 2 / 10407 – 10408	15.08.2011

Buluntu Yeri	Bugünkü Konumu
Metropolis 1388. Parsel Sondajı	Arazi Taş Deposu

Buluntu Seviyesi	Materyal	Dönem
56,12 m.	Mermer	Roma Dönemi – M.S. 2. / 3. Yüzyıl

Korunma Durumu	Restorasyon
Kötü – Yan yüzlerden birisi eksik, bazı bölümlerde eksiklik ve tahribat izleri	Yapıldı.

Ön Bölüm Genişlik	Yan Bölüm Genişlik	Yükseklik
45 cm.	43 cm.	23 cm.

Açıklama:

Metropolis Antik Kenti'nde 2011 yılı kazı sezonun gerçekleştirilen kazı çalışmaları esnasında, 1388. parselde bulunan bu ion tipi sütun başlığı toprak altından iki ayrı parça şeklinde çıkartılmış ve gerçekleştirilen restorasyon çalışması ile birleştirilmiştir. Sütun başlığının bir polsterinin tamamı eksiktir ve kazılar esnasında da bulunamamıştır.

Sütun başlığı ölçüleri açısından ele alındığında üst bölümün 45 cm. x 43 cm. alt çapının ise 38,5 cm. olduğu görülmektedir. Yüksekliği 23 cm'dir. Sütun başlığı eğer tam olarak ortaya çıkarılsaydı ölçüleri bakımından Metropolis Antik Kenti'nde görülen en büyük ölçekli sütun başlığı olacaktı. Eksik olan polsterin olduğu varsayılırsa bu başlığın ön yüzünün genişliği 60 cm.'nin üzerinde olmalıdır. Volüt çapı 18 cm'dir, palmetler ise 13 cm. ölçülerindedir. Yumurta yatağının genişliği 7 cm'dir. Yan bölümleri gelindiğinde genişliğin 43 cm. olduğu gözlemlenmektedir. Polster yoğun tahribata uğramış ve balteus bölümünün eksik olduğu görülmektedir.

Fotoğraf 7 a

Fotoğraf 7 b

Katalog No	Tanım	Kazı / Env. No	Buluntu Tarihi
8	İon Tipi Sütun Başlığı	Tİ-07-114 / 9114	12.09.2007

Buluntu Yeri	Bugünkü Konumu
H'4 Plan Karesi – 2007 – 2 mekanı	Kazı Evi Taş Deposu

Buluntu Seviyesi	Materyal	Dönem
58,59 m.	Mermer	Roma Dönemi – Antoninler Hanedanlığı / M.S. 3.Yüzyıl

Korunma Durumu	Restorasyon
Orta – Bölgesel eksiklikler ve tahribat izleri mevcut	Yapılmadı.

Ön Bölüm Genişlik	Yan Bölüm Genişlik	Yükseklik
45 cm.	33,5 cm.	17 cm.

Açıklama:

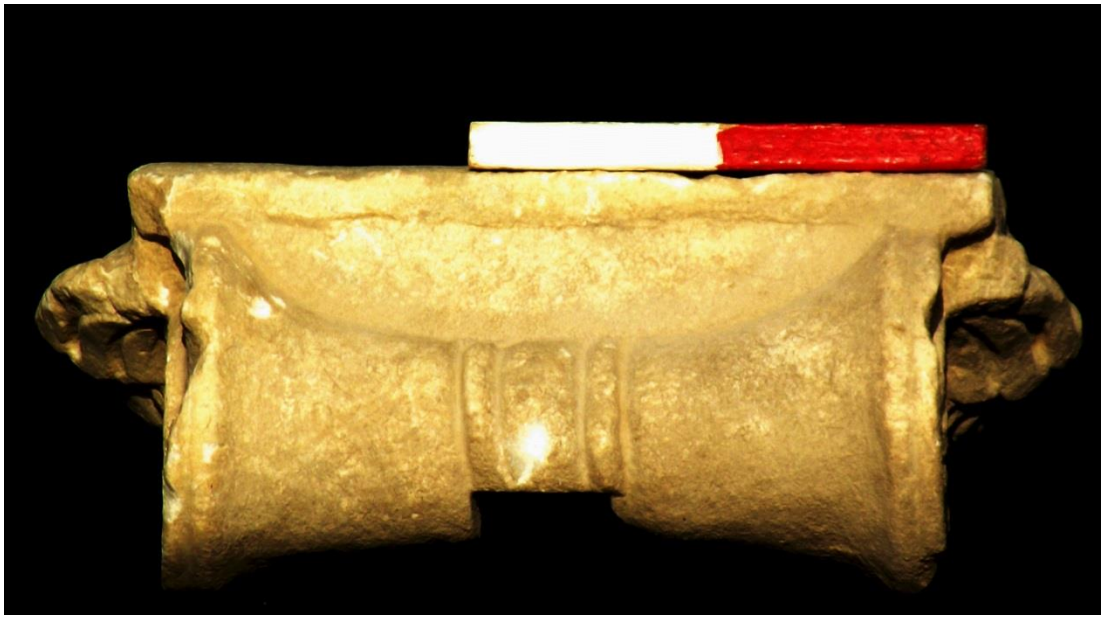
Metropolis Antik Kenti'nde, 2007 yılında Tiyatro sektöründe gerçekleştirilen kazı çalışmaları esnasında, H'4 plan karesinde, 58,59 m. seviyesinde ortaya çıkarılan bu ionik başlık 9114 envanter numarasıyla kayıtlara geçmiştir.

Bu sütun başlığının üst bölümü 33,5 cm. x 33,5 cm. ölçülerindedir. Alt bölümün çapı ise 31 cm.'dir. Yükseklik 17 cm olarak karşımıza çıkmaktadır. Ön ve arka bölüm incelendiğinde genişliğin önde 45 cm. olduğu görülürken arka yüzde 39 cm olduğu gözlemlenmektedir. Bu farkın ortaya çıkmasındaki etken arka yüzdeki volütlerden birinin kırık olmasından kaynaklanmaktadır. Volütlerin 12 cm. genişliğinde, kırık olan volütün ise 6 cm. genişliğinde olduğu ölçümlenmektedir. Palmet motifinin uzunluğu 10 cm.'dir. Abakus bölümünde yer yer kırıklar göze çarpar. İon kymationu incelendiğinde yumurta yatağının genişliği 6 cm.'dir. Sütun başlığının yan bölümlerine bakıldığında genişliğin 33,5 cm. olduğu görülürken polster genişliğinin 30 cm.'e ulaştığı görülmektedir. Polster kenarlarında yer yer kırıklar dikkat çeker. Polsterlerden bir tanesi yoğun bir biçimde tahribata uğramıştır ve neredeyse tamamı kırıktır. Balteus genişliği 6 cm.'dir ve alt bölümü eksiktir.

Fotoğraf 8 a

Fotoğraf 8 b

Katalog No	Tanım	Kazı / Env. No	Buluntu Tarihi
9	İon Tipi Sütun Başlığı	Tİ-08-51 / 9227	04.08.2008

Buluntu Yeri	Bugünkü Konumu
I – 4 Plan Karesi	Kazı Evi Taş Deposu

Buluntu Seviyesi	Materyal	Dönem
57,41 m.	Mermer	Roma Dönemi – Antoninler Hanedanlığı

Korunma Durumu	Restorasyon
İyi – Kısmi kırıklar mevcut	Yapılmadı.

Ön Bölüm Genişlik	Yan Bölüm Genişlik	Yükseklik
45 cm.	36 cm.	17 cm.

Açıklama:

Metropolis Antik Kenti'nde yürütülen 2008 yılı kazı sezonunda, Tiyatro sektöründe, I- 4 plan karesinde, 57,41 m. kodunda ortaya çıkarılan bu ionik tipteki sütun başlığı 9227 numarasıyla envanter kayıtlarına girmiştir.

Ölçüleri açısında ele alındığında, ionik stildeki bu sütun başlığının üst bölümünün 36 cm. x 36 cm. ölçülerinde kare formunda olduğu görülür. Alt bölümün 30 cm çapında olduğu görülürken yükseklik 17 cm. olarak karşımıza çıkmaktadır. Sütun başlığının ön ve arka yüz ölçümlerinde genişliğin 45 cm. olduğu görülmektedir. Volütler 12,5 cm genişliğindedir. Palmet bezemesi 10 cm. uzunluğunda işlenmiştir. İon kymationuna bakıldığında yumurta yatağının 6,5 cm. genişliğinde olduğu görülmektedir. Ön yüzdeki ion kymationunun ortadaki ve sağdaki yumurtaların yastık kıvrımlarının tahribata uğradığı görülmektedir. Sütun başlığının yan bölümleri incelendiğinde genişliğin 36 cm. olduğu ölçümlenmektedir. Polster uzunluğu 30 cm. olarak ölçülürken balteus bezemesinin olmadığı görülmektedir.

Fotoğraf 9 a

Fotoğraf 9 b

Katalog No	Tanım	Kazı / Env. No	Buluntu Tarihi
10	İon Tipi Sütun Başlığı	Tİ-08-55 / 9231	05.08.2008

Buluntu Yeri	Bugünkü Konumu
I – 5 Plan Karesi	Kazı Evi Taş Deposu

Buluntu Seviyesi	Materyal	Dönem
57,64 m.	Mermer	Roma Dönemi – Antoninler Hanedanlığı

Korunma Durumu	Restorasyon
İyi – Kısmi kırıklar mevcut	Yapılmadı.

Ön Bölüm Genişlik	Yan Bölüm Genişlik	Yükseklik
44 cm.	32 cm.	17 cm.

Açıklama:

Metropolis Antik Kenti'nde yürütülen 2008 yılı kazı sezonunda, Tiyatro sektöründe, I- 5 plan karesinde, 57,64 m. kodunda ortaya çıkarılan bu ionik tipteki sütun başlığı 9231 numarasıyla envanter kayıtlarına girmiştir.

Bu sütun başlığı ölçüleri bakımından incelendiğinde 32 cm. x 32 cm. ölçülerinde kare formda üst bölüm görülmektedir. Alt çapı ise 30 cm. olarak ölçümlenmektedir. Yükseklik 17 cm.'dir. Ön ve arka yüz incelendiğinde genişliğin 44 cm. olduğu görülürken volütlerin genişliği 13,2 cm olarak ölçülmektedir ve Volütlerden bir tanesinin yiv bölümünde kısmi kırıklar mevcuttur. Palmet bezemesinin uzunluğu 11 cm.'dir. İon kymationunda yumurta yatağının genişliği 5,3 cm. olarak görülürken küçük çapta hasarlar göze çarpmaktadır. Sütun başlığının yan bölümlerine bakıldığında genişliğin 32 cm. ölçüldüğü, polster kısmının ise uzunluğunun 30 cm. olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Herhangi bir hasara uğramamıştır.

Fotoğraf 10 a

Fotoğraf 10 b

Katalog No	Tanım	Kazı / Env. No	Buluntu Tarihi
11	İon Tipi Sütun Başlığı	Tİ-08-62 / 9238	06.08.2008

Buluntu Yeri	Bugünkü Konumu
J – 6 Plan Karesi	Kazı Evi Taş Deposu

Buluntu Seviyesi	Materyal	Dönem
58,25 m.	Mermer	Roma Dönemi – M.S. 2. / 3. Yüzyıl

Korunma Durumu	Restorasyon
Çok İyi – Herhangi bir zarar mevcut değil.	Yapılmadı.

Ön Bölüm Genişlik	Yan Bölüm Genişlik	Yükseklik
43,5 cm.	34 cm.	16 cm.

Açıklama:

Metropolis Antik Kenti'nde yürütülen 2008 yılı kazı sezonunda, Tiyatro sektöründe, J - 6 plan karesinde, 58,25 m. kodunda ortaya çıkarılan bu ionik tipteki sütun başlığı 9238 numarasıyla envanter kayıtlarına girmiştir.

Ölçüleri açısında ele alındığında, ionik stildeki bu sütun başlığının üst bölümünün 34 cm. x 34 cm. ölçülerinde kare formunda olduğu görülür. Alt bölümün 30 cm çapında olduğu görülürken yükseklik 16 cm. olarak karşımıza çıkmaktadır. Sütun başlığının ön ve arka yüz ölçümlerinde genişliğin 43,5 cm. olduğu görülmektedir. Volütler 13 cm genişliğindedir. Palmet bezemesi 7 cm. uzunluğunda işlenmiştir. İon kymationuna bakıldığında yumurta yatağının 6,5 cm. genişliğinde olduğu görülmektedir. Sütun başlığının yan bölümlerine bakıldığında genişliğin 34 cm. ölçüldüğü, polster kısmının ise uzunluğunun 30 cm. olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Herhangi bir hasara uğramamıştır.

Fotoğraf 11 a

Fotoğraf 11 b

Katalog No	Tanım	Kazı / Env. No	Buluntu Tarihi
12	İon Tipi Sütun Başlığı	YE-08-91 / 9312	15.08.2008

Buluntu Yeri	Bugünkü Konumu
J – 6 Plan Karesi, Atrium Dışı, Doğu Duvarı Önü	Kazı Evi Taş Deposu

Buluntu Seviyesi	Materyal	Dönem
57,25 m.	Mermer	Roma Dönemi – M.S. 2. / 3. Yüzyıl

Korunma Durumu	Restorasyon
İyi – Kısmen küçük kırıklar mevcut	Yapılmadı.

Ön Bölüm Genişlik	Yan Bölüm Genişlik	Yükseklik
45 cm.	33 cm.	16 cm.

Açıklama:

Metropolis Antik Kenti'nde yürütülen 2008 yılı kazı sezonunda, Yamaç Evler sektöründe, J - 6 plan karesinde, Atrium dışında ve doğu duvarının önünde, 57,25 m. kodunda ortaya çıkarılan bu ionik tipteki sütun başlığı 9312 numarasıyla envanter kayıtlarına girmiştir.

Ölçüleri açısında ele alındığında, ionik stildeki bu sütun başlığının üst bölümünün 33 cm. x 33 cm. ölçülerinde kare formunda olduğu görülür. Alt bölümün 30 cm çapında olduğu görülürken yükseklik 16 cm. olarak karşımıza çıkmaktadır. Sütun başlığının ön ve arka yüz ölçümlerinde genişliğin 45 cm. olduğu görülmektedir. Volütler 13,5 cm genişliğindedir. Palmet bezemesi 10 cm. uzunluğunda işlenmiştir. İon kymationuna bakıldığında yumurta yatağının 6 cm. genişliğinde olduğu görülmektedir. Sütun başlığının yan bölümlerine bakıldığında genişliğin 33 cm. ölçüldüğü, polster kısmının ise uzunluğunun 30 cm. olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Balteus genişliği ise 5 cm. olarak ölçümlenmektedir. Sütun başlığı bazı köşe bölümündeki ufak tefek döküntüler dışında herhangi bir hasara uğramamıştır.

Fotoğraf 12 a

Fotoğraf 12 b

Katalog No	Tanım	Kazı / Env. No	Buluntu Tarihi
13	İon Tipi Sütun Başlığı	YE-08-96 / 9317	15.08.2008

Buluntu Yeri	Bugünkü Konumu
J – 6 Plan Karesi, Atrium İçi	Kazı Evi Taş Deposu

Buluntu Seviyesi	Materyal	Dönem
56,92 m.	Mermer	Roma Dönemi – M.S. 3. Yüzyıl

Korunma Durumu	Restorasyon
Orta – Volüt ve Polsterde kırıklar mevcut	Yapılmadı.

Ön Bölüm Genişlik	Yan Bölüm Genişlik	Yükseklik
44 cm.	32 cm.	17,5 cm.

Açıklama:

Metropolis Antik Kenti'nde yürütülen 2008 yılı kazı sezonunda, Yamaç Evler sektöründe, J - 6 plan karesinde, Atrium içinde, 56,92 m. seviyesinde ortaya çıkarılan bu ionik tipteki sütun başlığı 9317 numarasıyla envanter kayıtlarına girmiştir.

Ölçüleri açısında ele alındığında, ionik stildeki bu sütun başlığının üst bölümünün 32 cm. x 32 cm. ölçülerinde kare formunda olduğu görülür. Alt bölümün 30 cm çapında olduğu görülürken yükseklik 17,5 cm. olarak karşımıza çıkmaktadır. Sütun başlığının ön ve arka yüz ölçümlerinde genişliğin ön yüzde 44 cm. arka yüzde 39 cm. olduğu görülmektedir. Volütler 12 cm genişliğindedir ve arka sol volütün neredeyse yarısının kırık olduğu görülmektedir. Ön yüzdeki sol volütün ise dış kenardan başlayarak alt kenara kadar kırık olduğu ve dış volüt yivinin olmadığı görülür. Palmet bezemesi 11 cm. uzunluğunda işlenmiştir. İon kymationuna bakıldığında yumurta yatağının 5 cm. genişliğinde olduğu görülmektedir. Sütun başlığının yan bölümlerine bakıldığında genişliğin 32 cm. ölçüldüğü, polster kısmının ise uzunluğunun 29 cm. olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Polsterlerden bir tanesinin kenar ucunda tahribat görülürken bir diğer polsterin sağ yastığının tamamına yakınının kırık olduğu gözlemlenmektedir. Balteus genişliği ise

6 cm. olarak ölçümlenmektedir ve balteusun kenar bantlarında kısmi zedelenmeler bulunmaktadır.

Fotoğraf 13 a

Fotoğraf 13 b

Katalog No	Tanım	Kazı / Env. No	Buluntu Tarihi
14	İon Tipi Sütun Başlığı	YE-08-152 / 9380	28.08.2008

Buluntu Yeri	Bugünkü Konumu
K – 4 Plan Karesi, Peristil içi	Kazı Evi Taş Deposu

Buluntu Seviyesi	Materyal	Dönem
57,03 m.	Mermer	Roma Dönemi – M.S. 2. / 3. Yüzyıl

Korunma Durumu	Restorasyon
Orta – Ön yüzlerde Volütlerde, yan yüzlerde Polsterlerde kırıklar mevcut.	Yapılmadı.

Ön Bölüm Genişlik	Yan Bölüm Genişlik	Yükseklik
44.5 cm.	33.8 cm.	17 cm.

Açıklama:

Metropolis Antik Kenti'nde yürütülen 2008 yılı kazı sezonunda, Yamaç Evler sektöründe, K - 4 plan karesinde, Peristil içinde, 57,03 m. seviyesinde ortaya çıkarılan bu ionik tipteki sütun başlığı 9380 numarasıyla envanter kayıtlarına girmiştir.

Ölçüleri açısında ele alındığında, ionik stildeki bu sütun başlığının üst bölümünün 33,8 cm. x 33,8 cm. ölçülerinde kare formunda olduğu görülür. Alt bölümün 30 cm çapında olduğu görülürken yükseklik 17 cm. olarak karşımıza çıkmaktadır. Sütun başlığının ön ve arka yüz ölçümlerinde genişliğin 44,5 cm. olduğu görülmektedir. Abakus'de kırıklar göze çarpmaktadır. Volütler 13,5 cm genişliğindedir ve bir volüt dışında volütlerin tamamı kırık olarak bulunmuştur. Palmet bezemesi 11 cm. uzunluğunda işlenmiştir. İon kymationuna bakıldığında yumurta yatağının 7 cm. genişliğinde olduğu görülmektedir. Sütun başlığının yan bölümlerine bakıldığında genişliğin 33,8 cm. ölçüldüğü, polster kısmının ise uzunluğunun 30 cm. olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Volütlerle bağlantılı olarak polster yastıklarından bir tanesi dışında tamamı tahribata uğramıştır. Balteus genişliği 5,5 cm. olarak ölçümlenmektedir.

Fotoraf 14 a

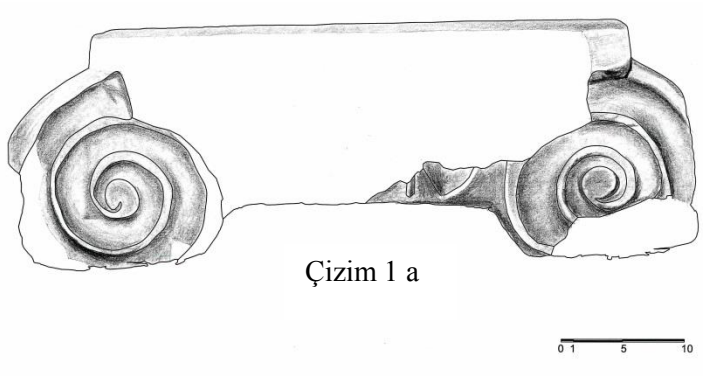

Fotoğraf 14 b

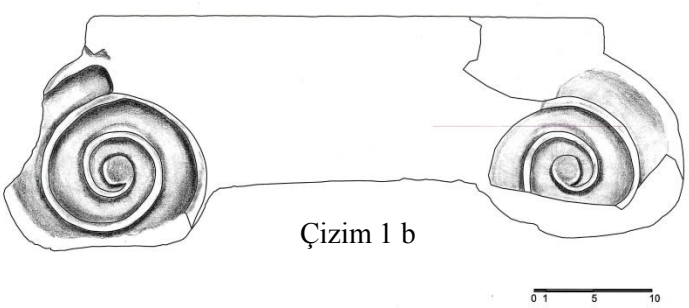

LEVHALAR

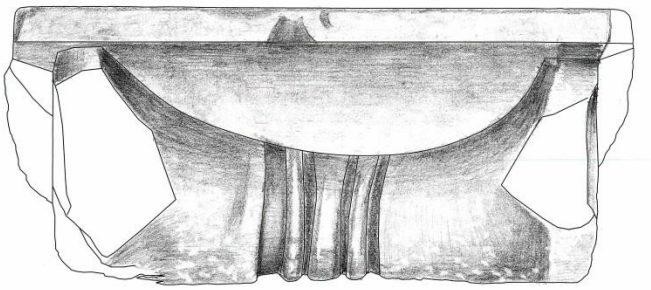
Levha 1

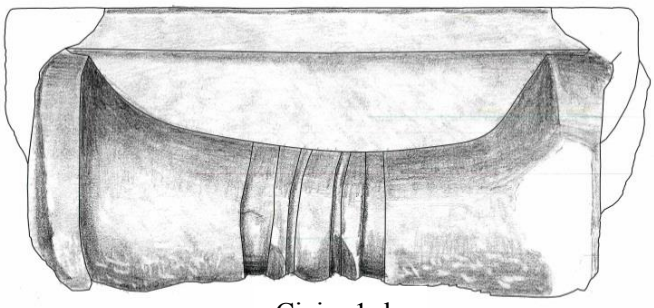
Çizim 1 a

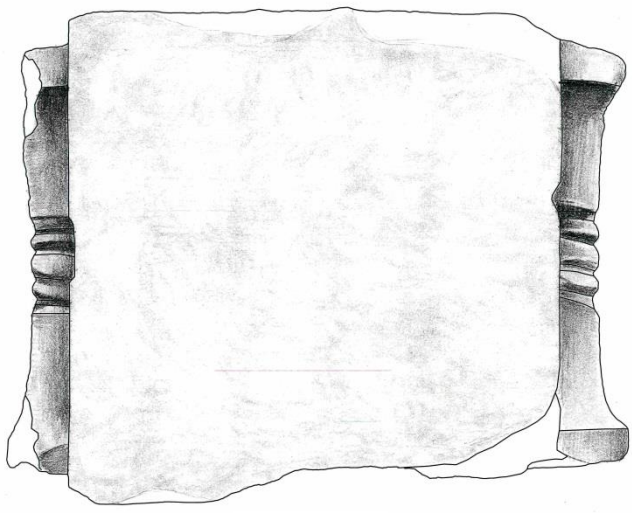
Çizim 1 b

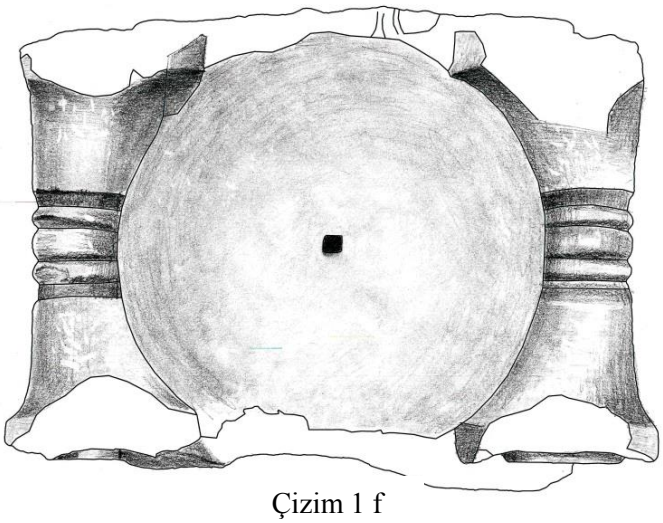
Çizim 1 c

Çizim 1 d

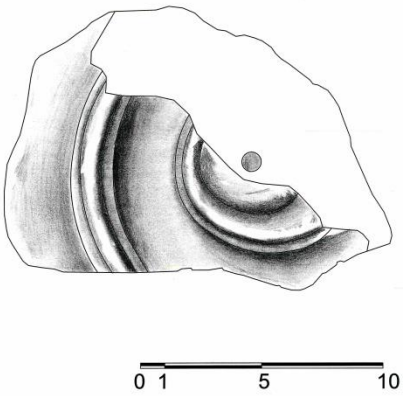
Çizim 1

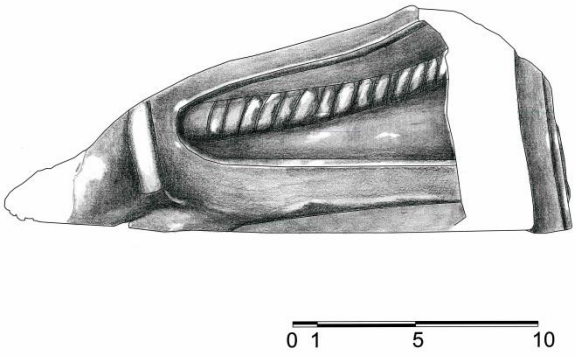
Çizim 1 f

Çizim: Ark. Burak ARSLAN
Gölgelendirme: Rest. Taner ÖZGÜR

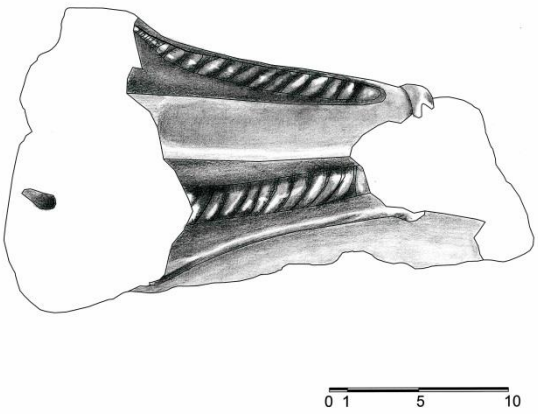
Levha 2

Çizim 2 a

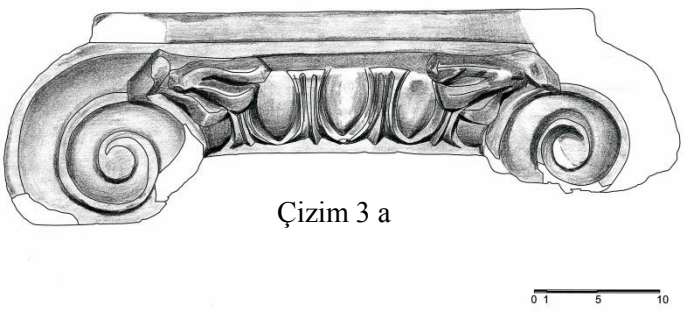

Çizim 2 b

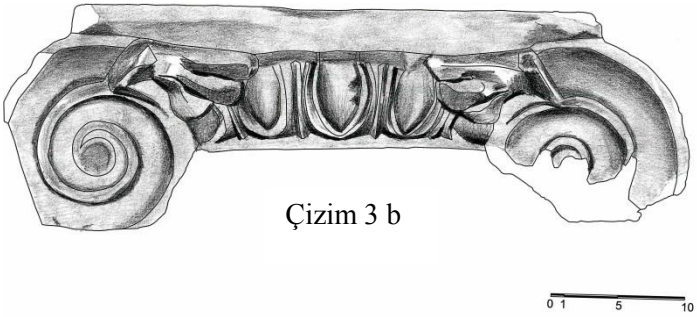

Çizim 2 c

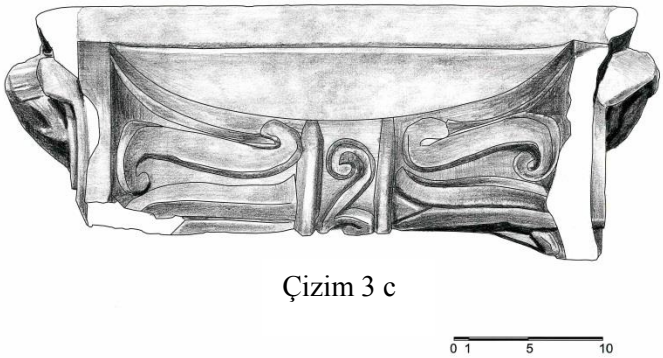
Çizim: Ark. Burak ARSLAN
Gölgelendirme: Rest. Taner ÖZGÜR

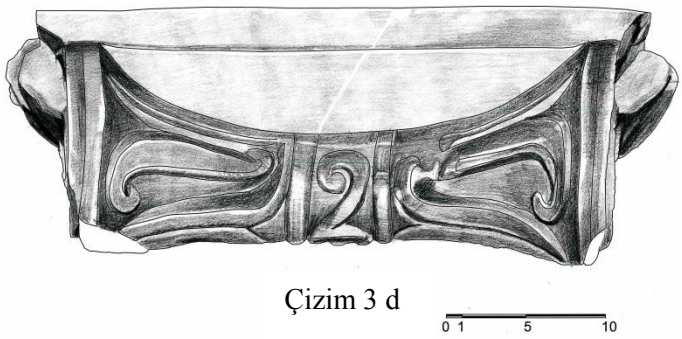
Çizim 3 a

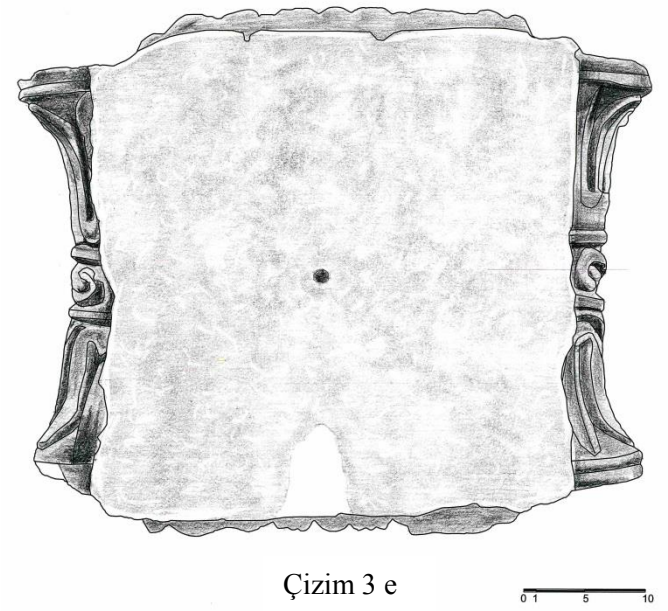
Çizim 3 b

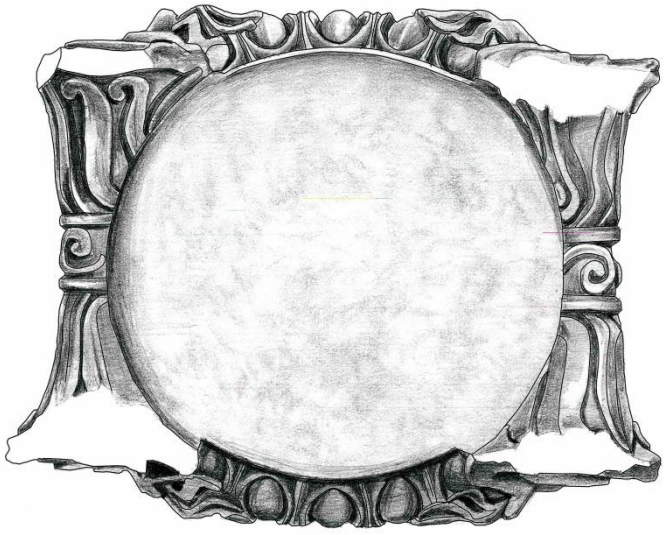
Çizim 3 c

Çizim 3 d

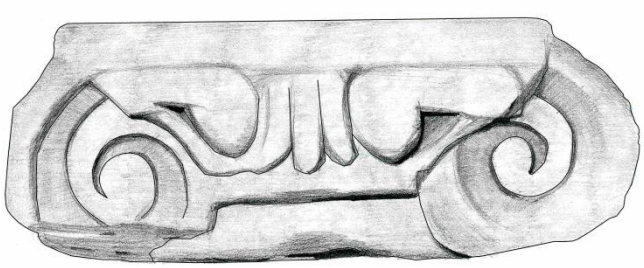
Çizim 3 e

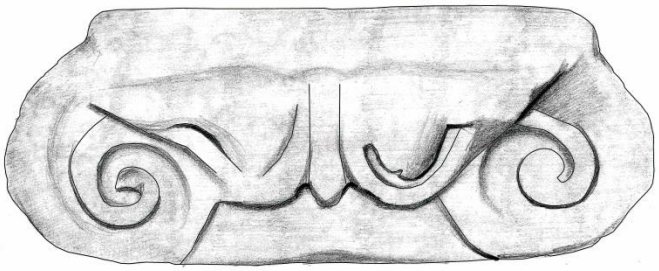
Çizim 3 f

Çizim: Ark. Burak ARSLAN
Gölgelendirme: Rest. Taner ÖZGÜR

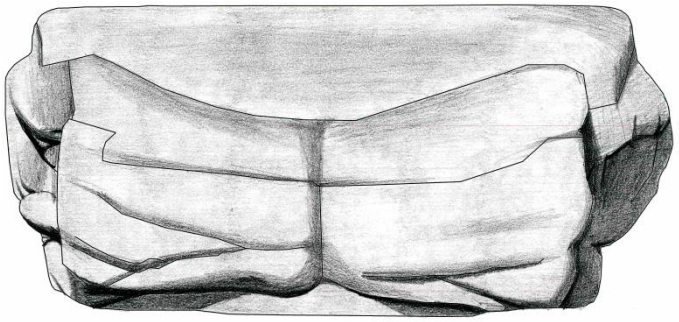
Levha 4

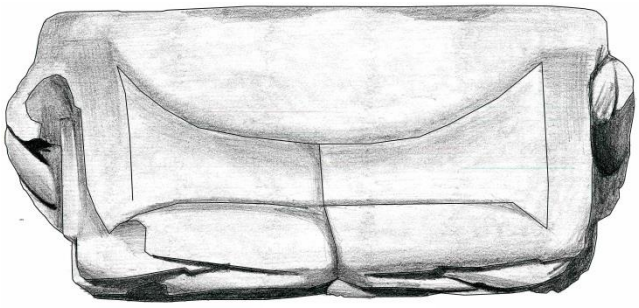
Çizim 4 a

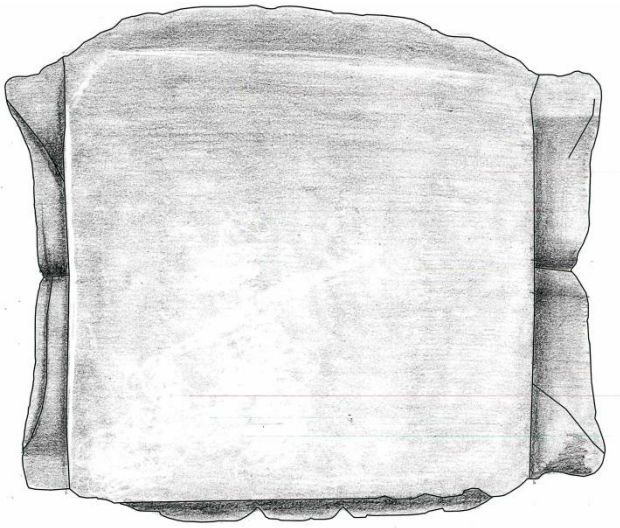
Çizim 4 b

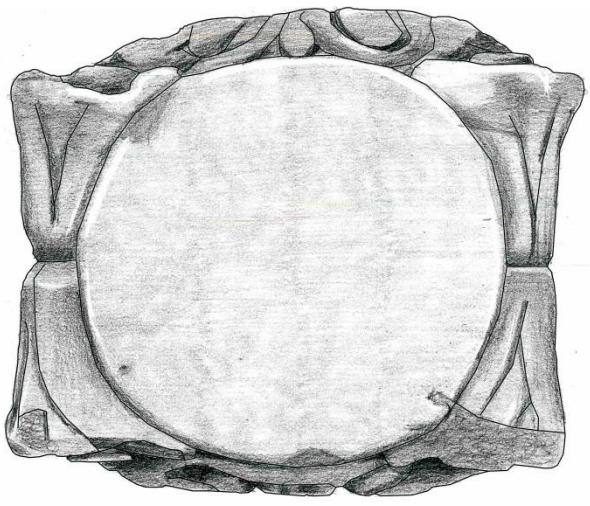
Çizim 4 c

Çizim 4 d

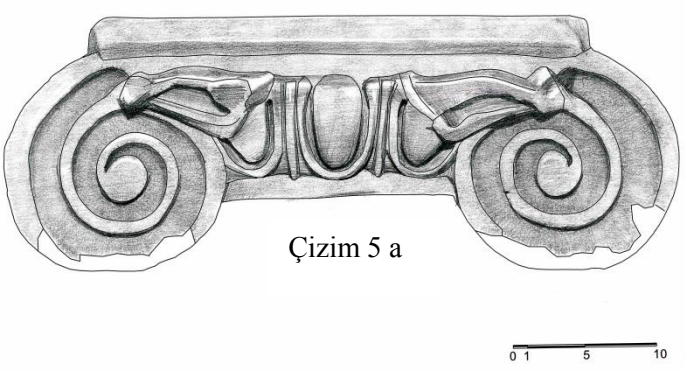
Çizim 4 e

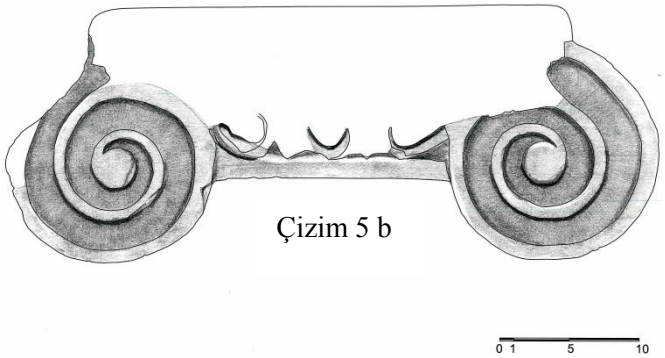
Çizim 4 f

Çizim: Ark. Burak ARSLAN
Gölgelendirme: Rest. Taner ÖZGÜR

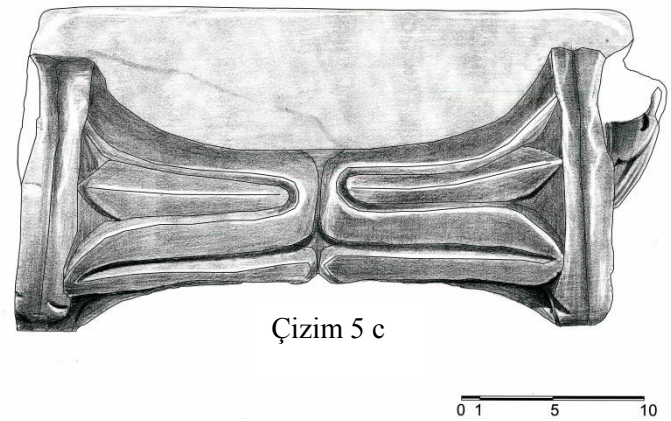
Levha 5

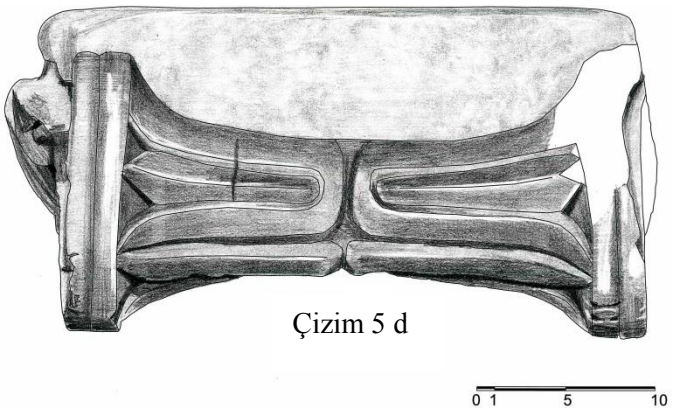
Çizim 5 a

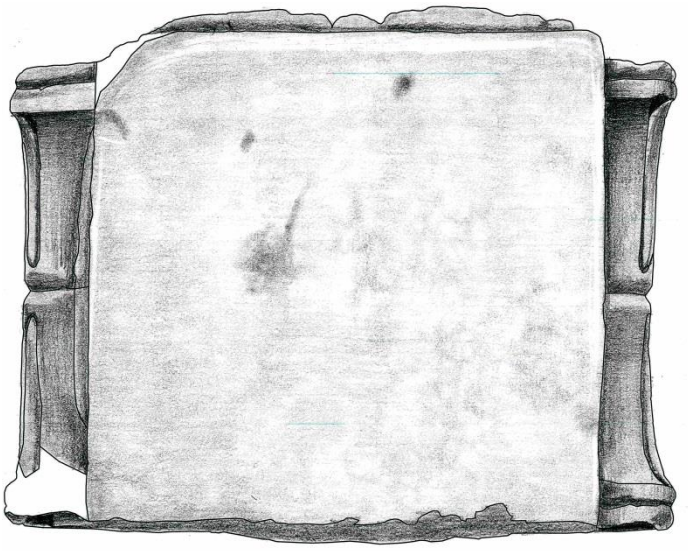
Çizim 5 b

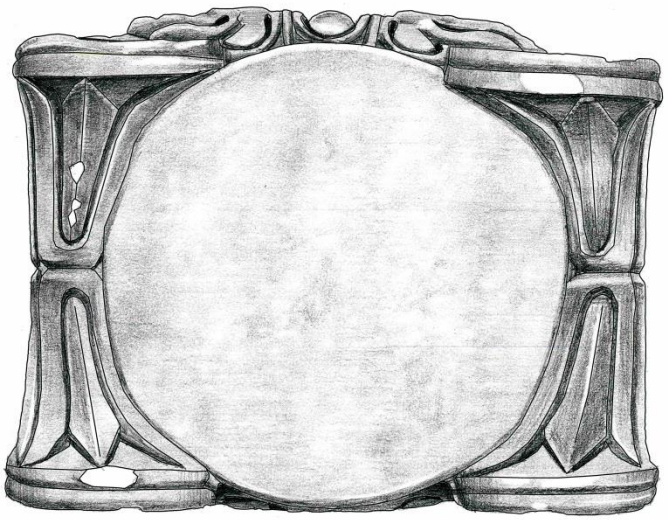
Çizim 5 c

Çizim 5 d

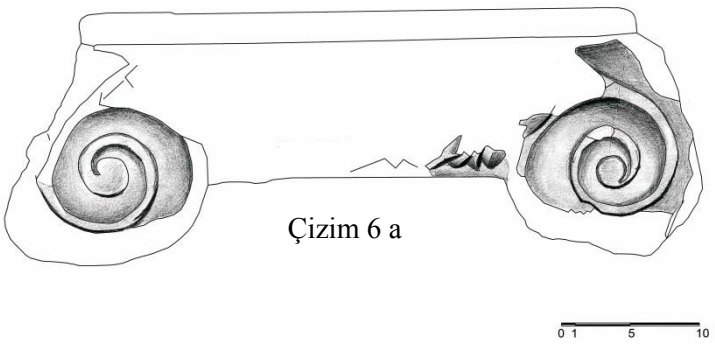
Çizim 5 e

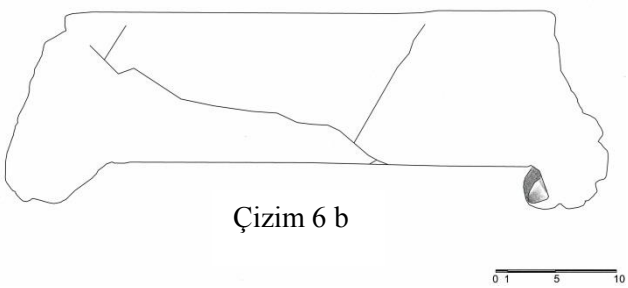
Çizim 5 f

Çizim: Ark. Burak ARSLAN
Gölgelendirme: Rest. Taner ÖZGÜR

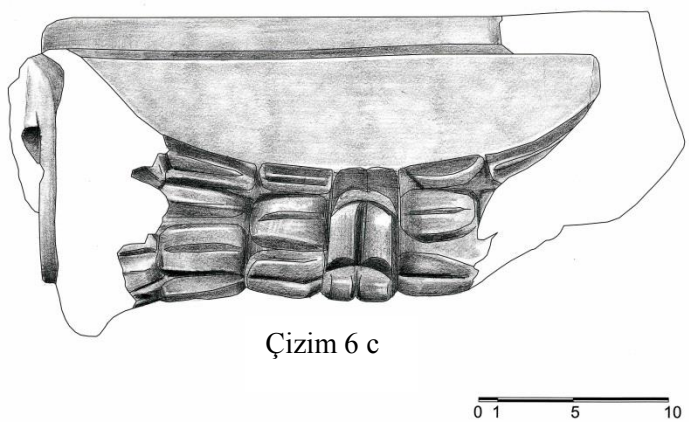
Levha 6

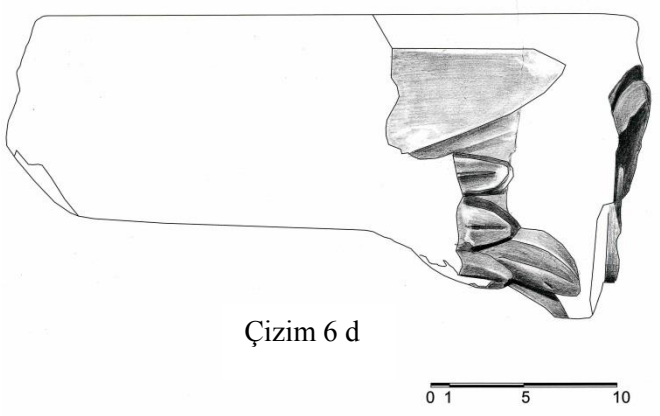
Çizim 6 a

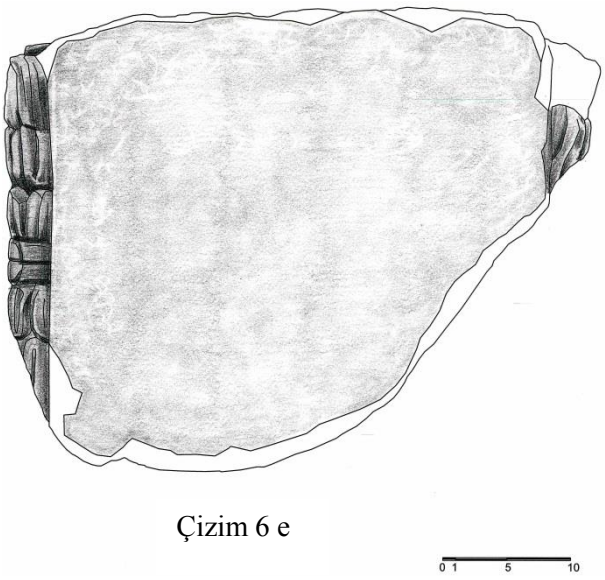
Çizim 6 b

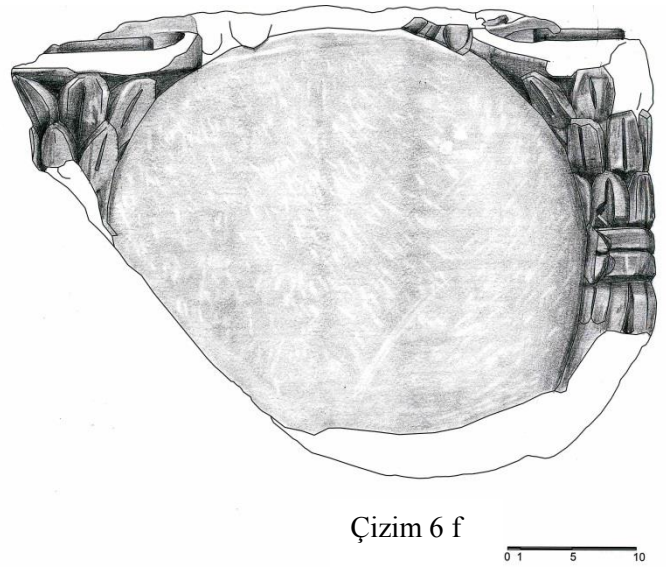
Çizim 6 c

Çizim 6 d

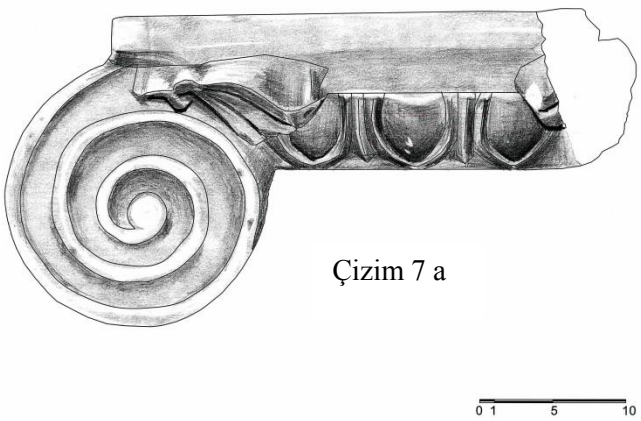
Çizim 6 e

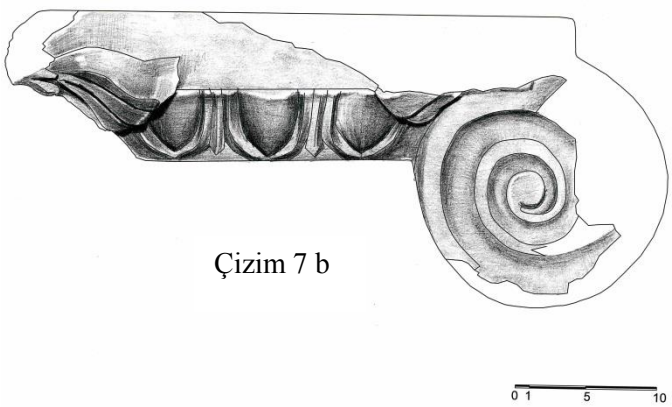
Çizim 6 f

Çizim: Ark. Burak ARSLAN
Gölgelendirme: Rest. Taner ÖZGÜR

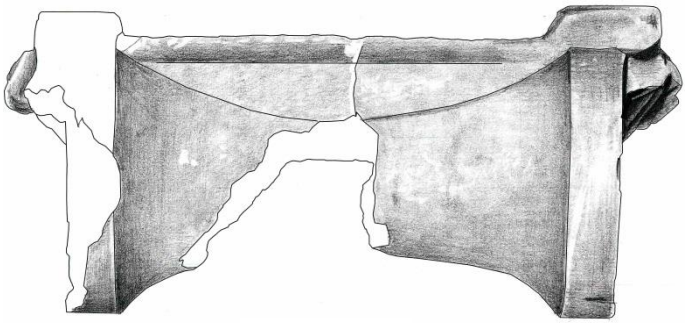
Levha 7

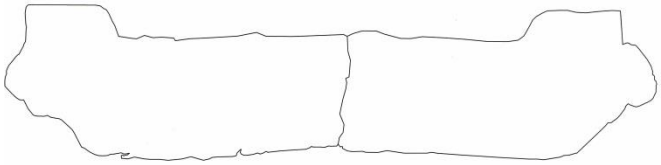
Çizim 7 a

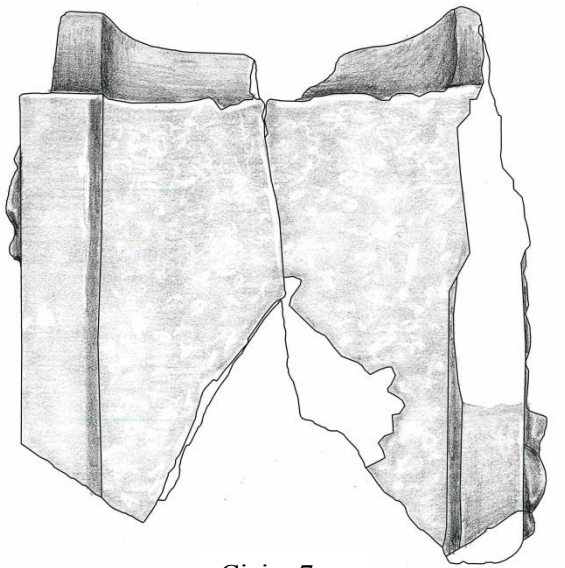
Çizim 7 b

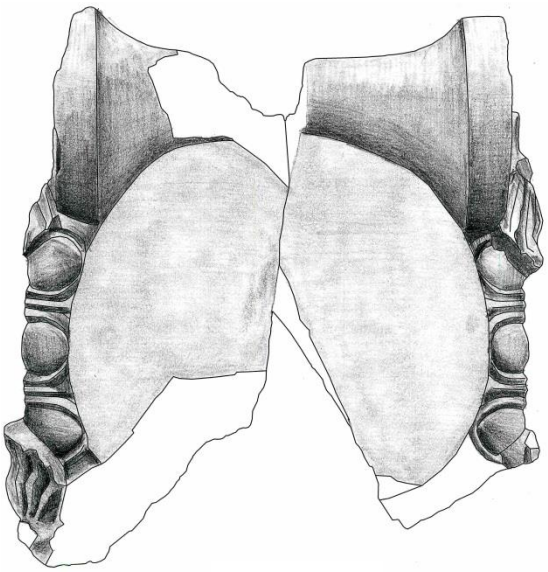
Çizim 7 c

Çizim 7 d

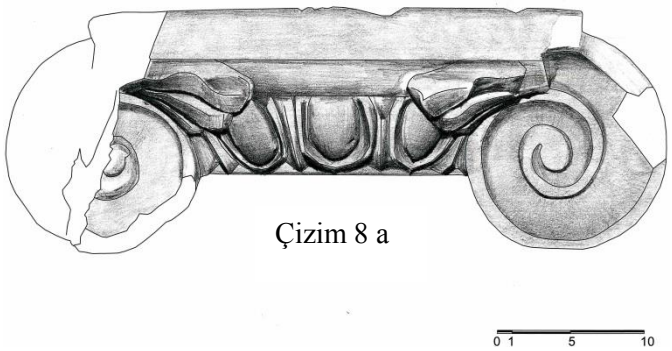
Çizim 7 e

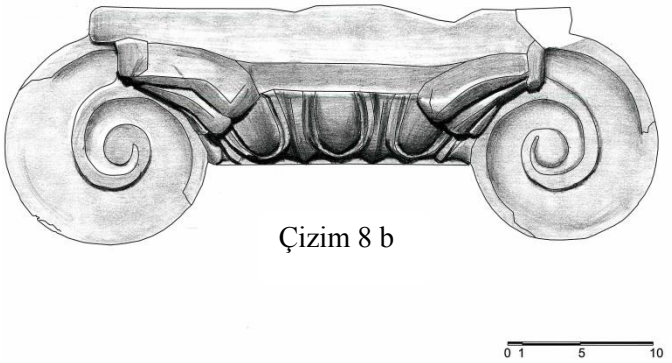
Çizim 7 f

Çizim: Ark. Burak ARSLAN
Gölgelendirme: Rest. Taner ÖZGÜR

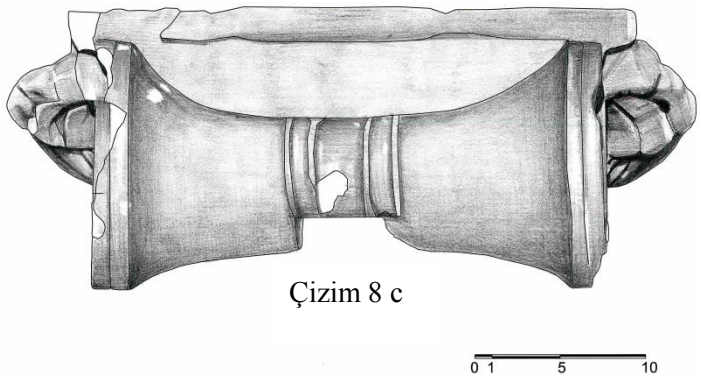
Levha 8

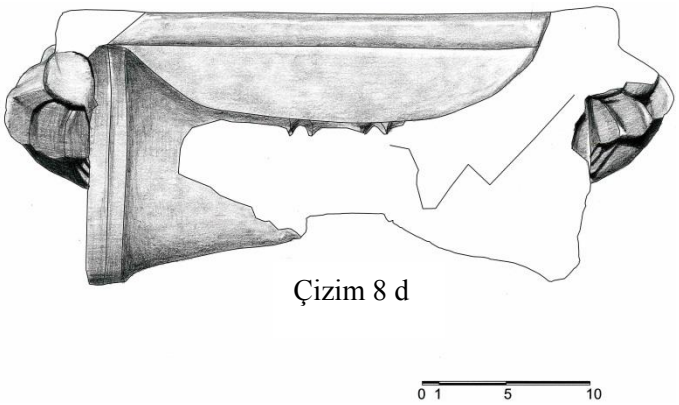
Çizim 8 a

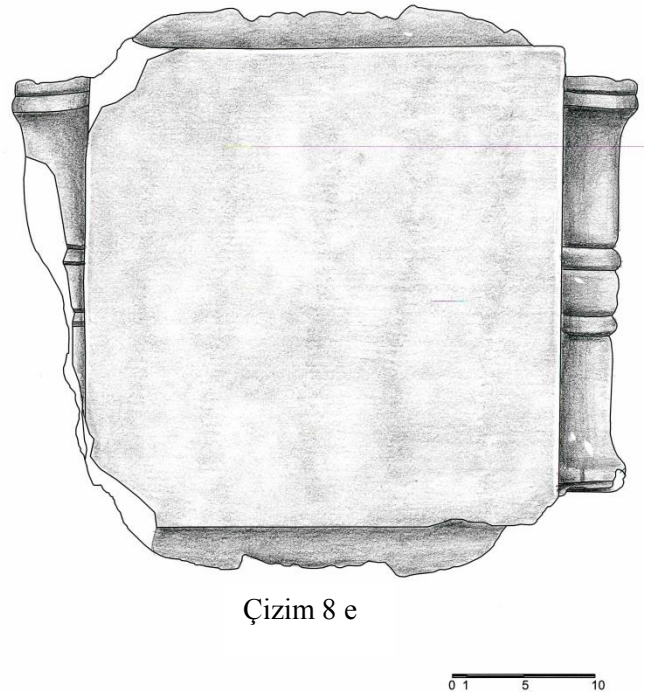
Çizim 8 b

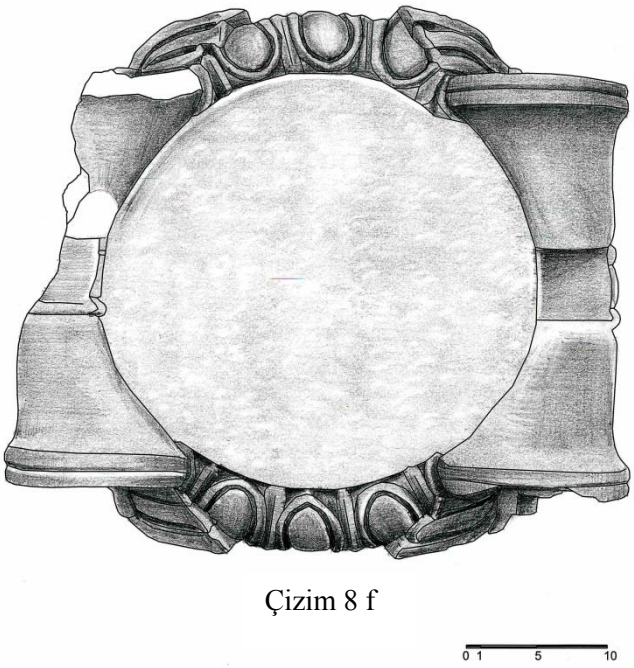
Çizim 8 c

Çizim 8 d

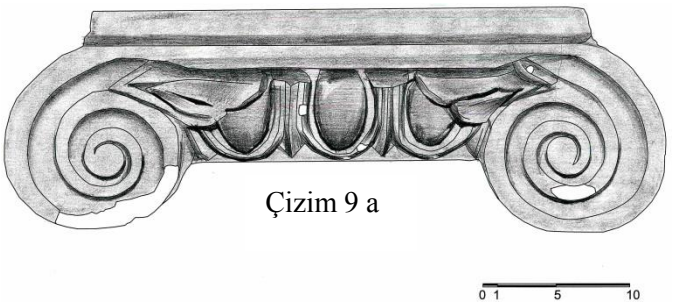
Çizim 8 e

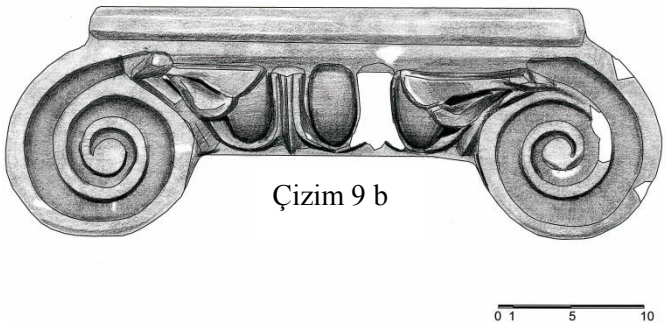
Çizim 8 f

Çizim: Ark. Burak ARSLAN
Gölgelendirme: Rest. Taner ÖZGÜR

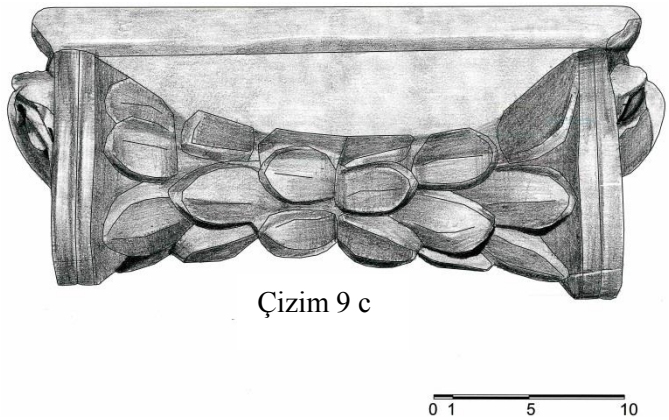
Levha 9

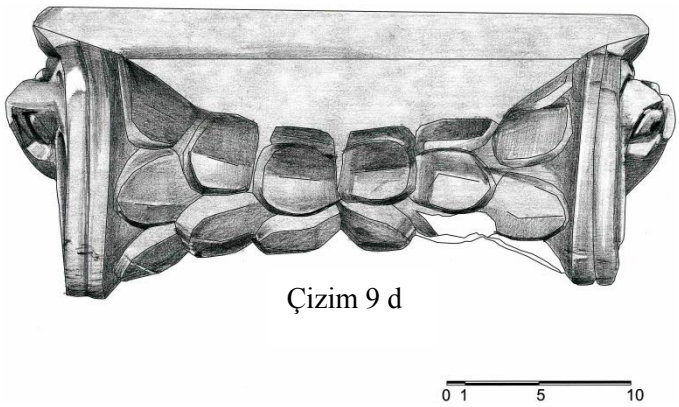
Çizim 9 a

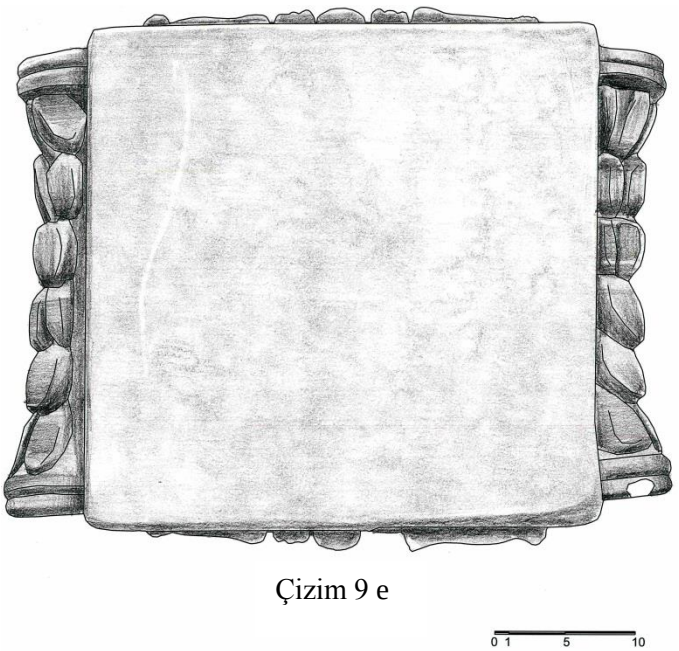
Çizim 9 b

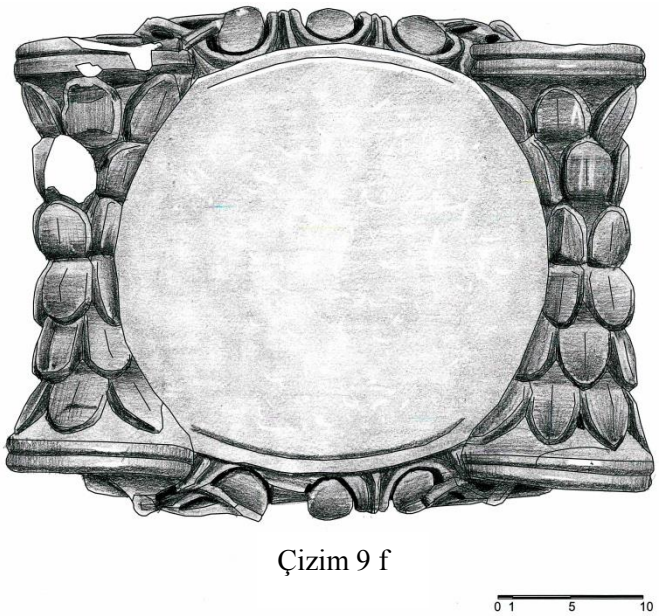
Çizim 9 c

Çizim 9 d

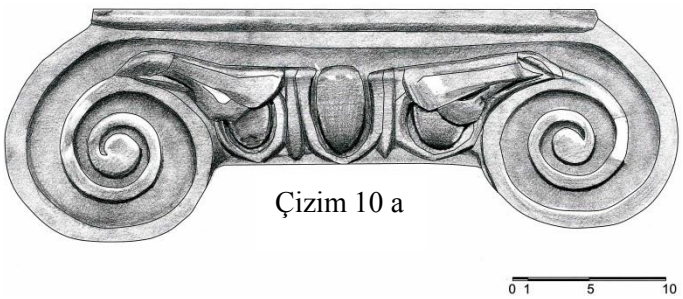
Çizim 9 e

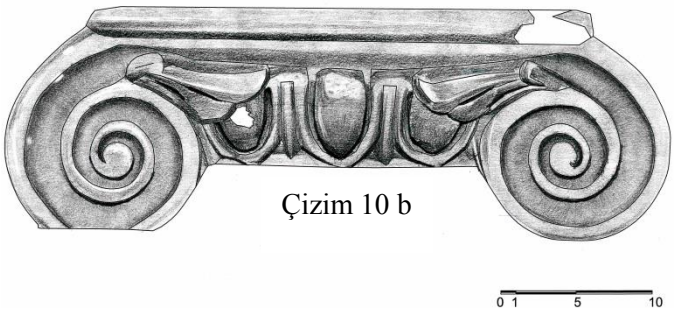
Çizim 9 f

Çizim: Ark. Burak ARSLAN
Gölgelendirme: Rest. Taner ÖZGÜR

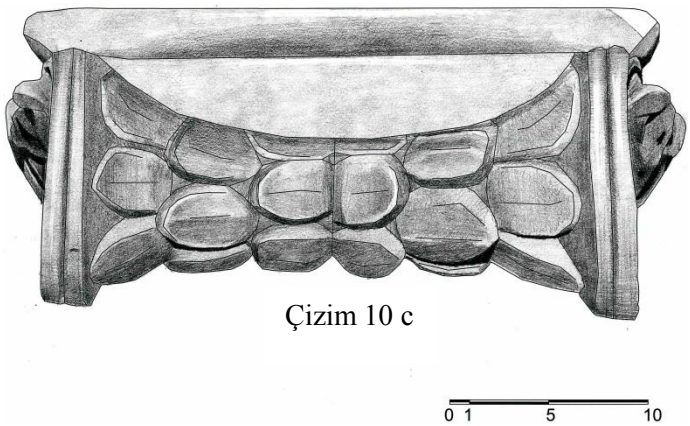
Levha 10

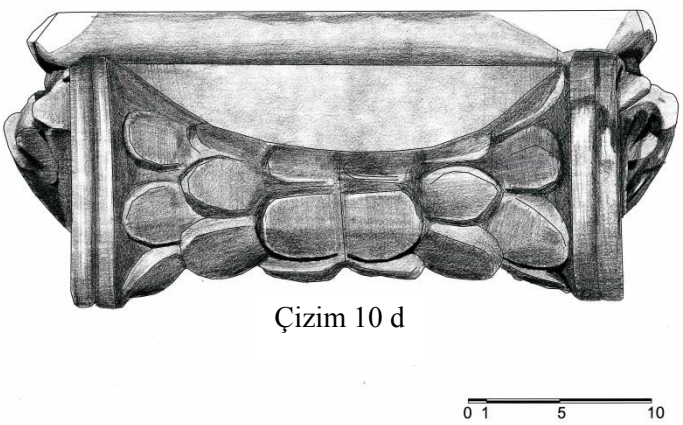
Çizim 10 a

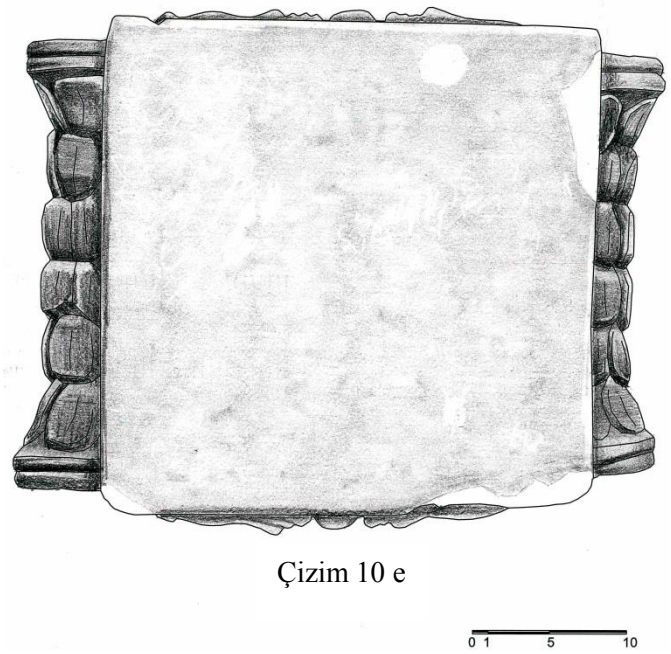
Çizim 10 b

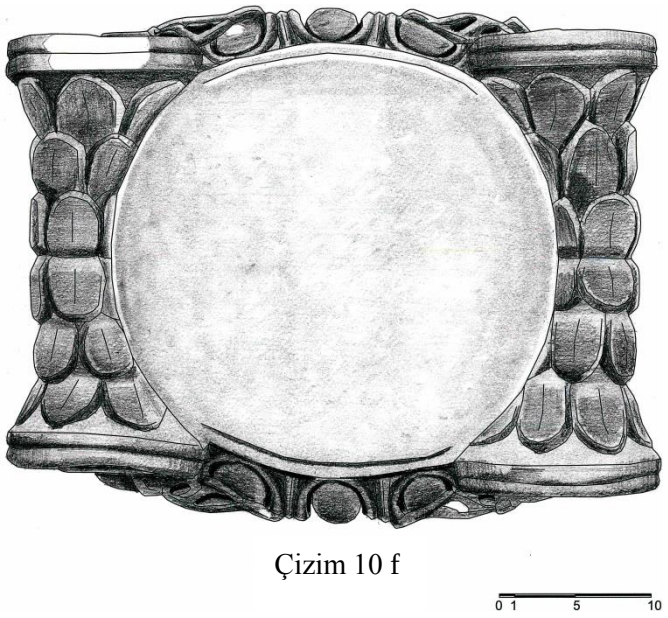
Çizim 10 c

Çizim 10 d

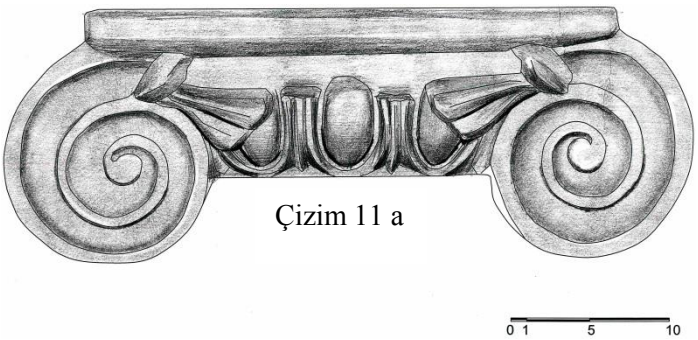
Çizim 10 e

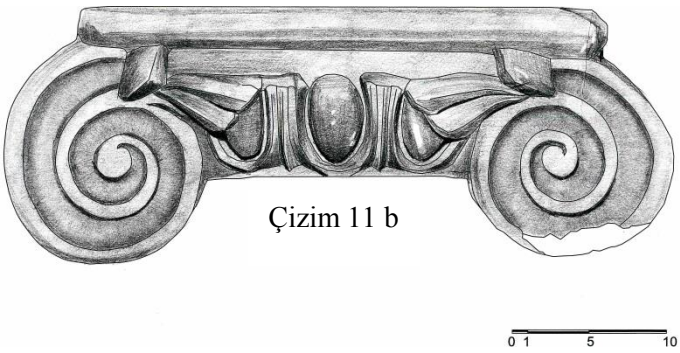
Çizim 10 f

Çizim: Ark. Burak ARSLAN
Gölgelendirme: Rest. Taner ÖZGÜR

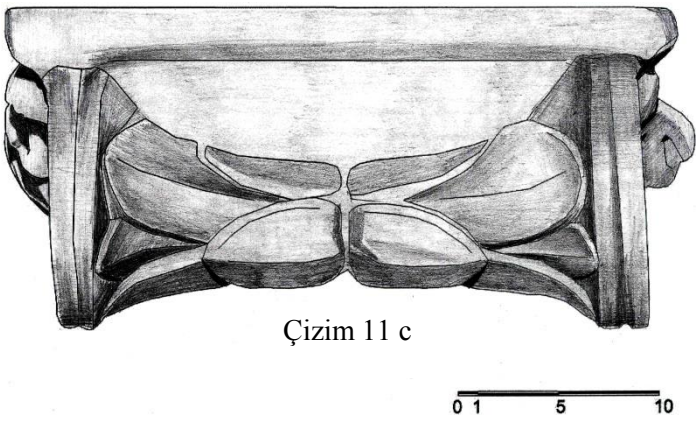
Levha 11

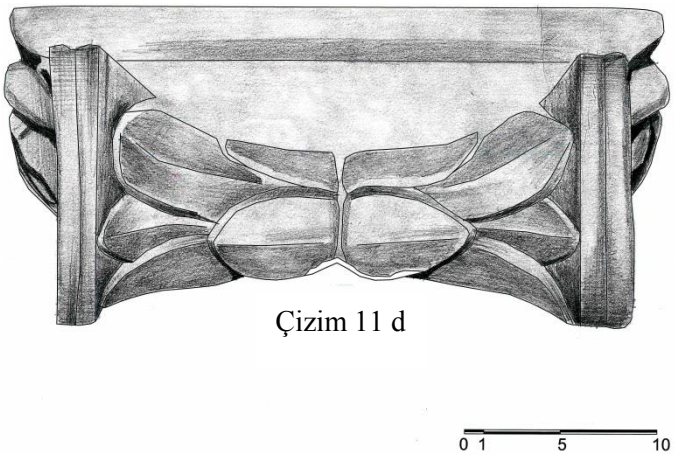
Çizim 11 a

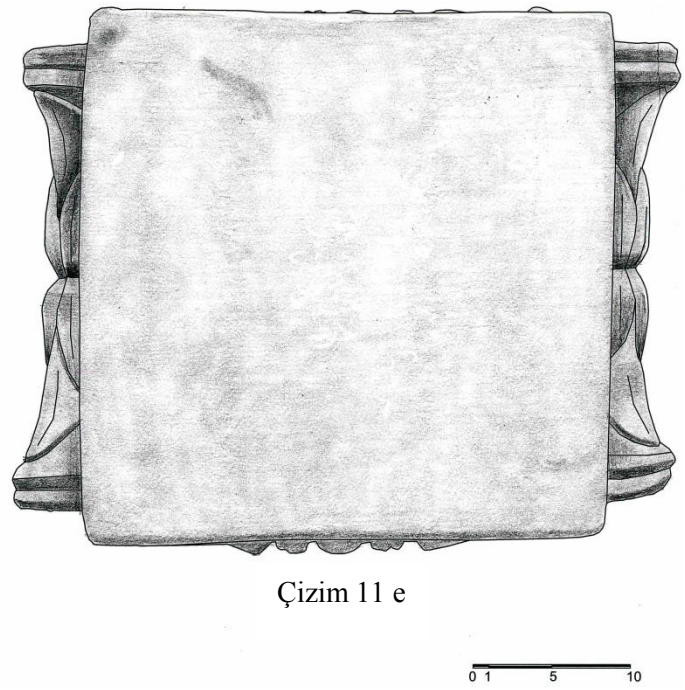
Çizim 11 b

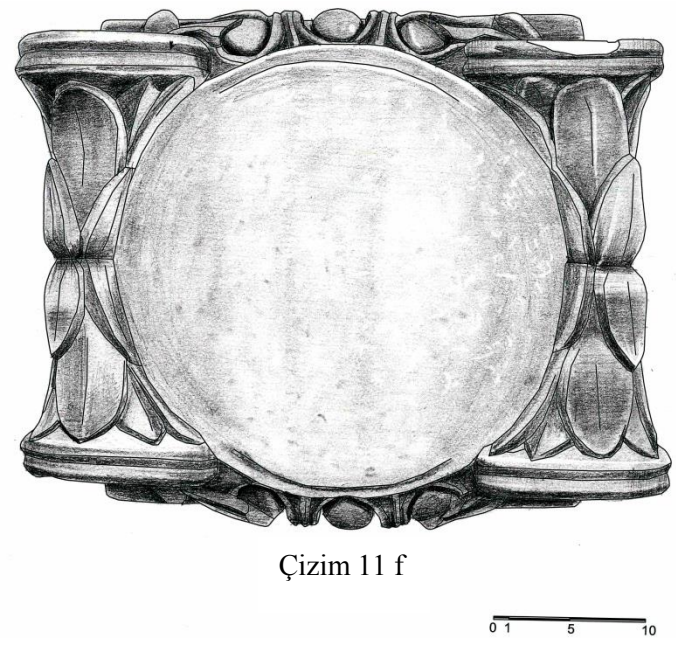
Çizim 11 c

Çizim 11 d

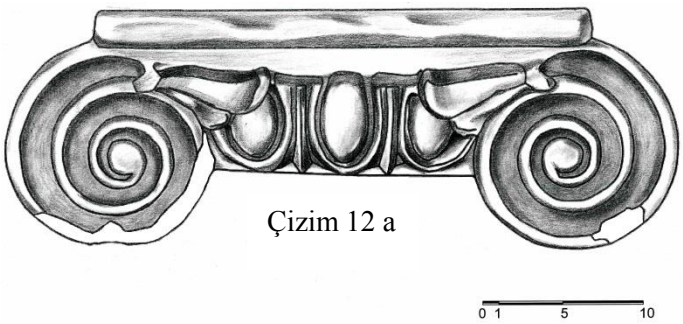
Çizim 11 e

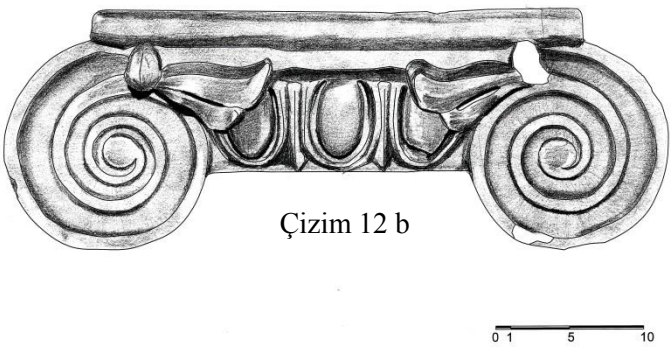
Çizim 11 f

Çizim: Ark. Burak ARSLAN
Gölgelendirme: Rest. Taner ÖZGÜR

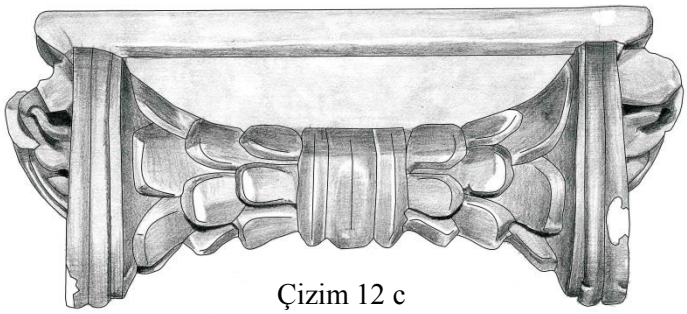
Levha 12

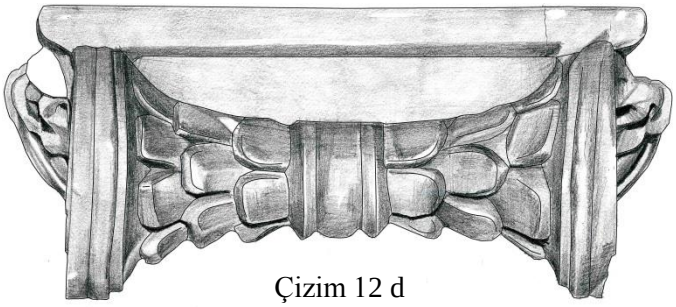
Çizim 12 a

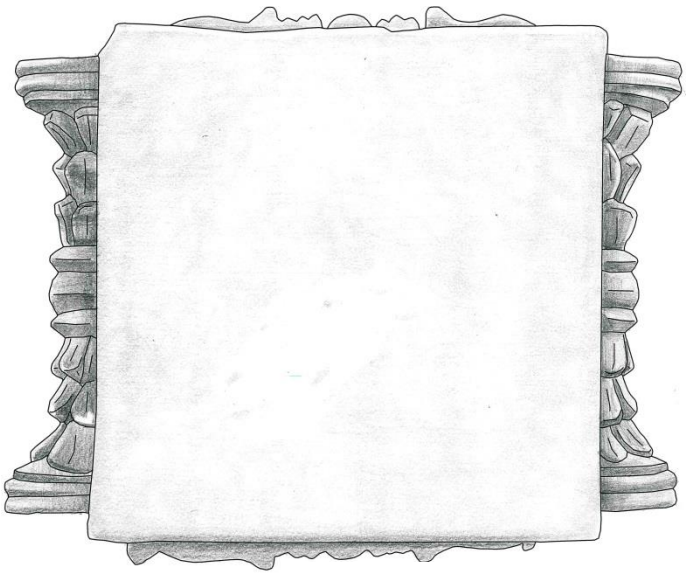
Çizim 12 b

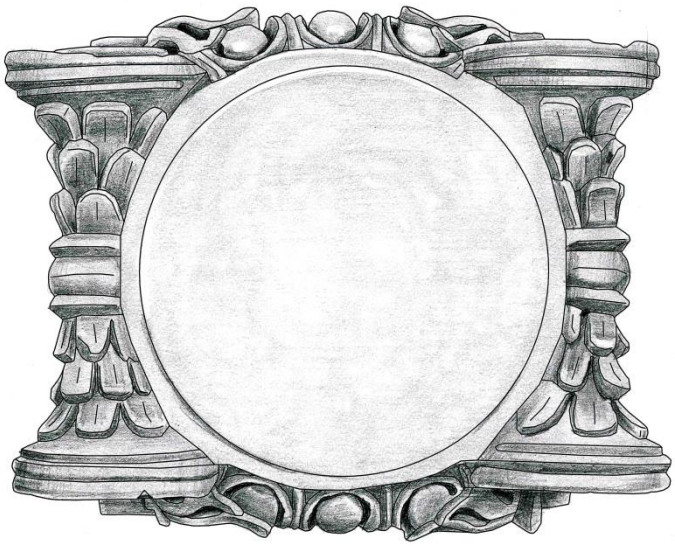
Çizim 12 c

Çizim 12 d

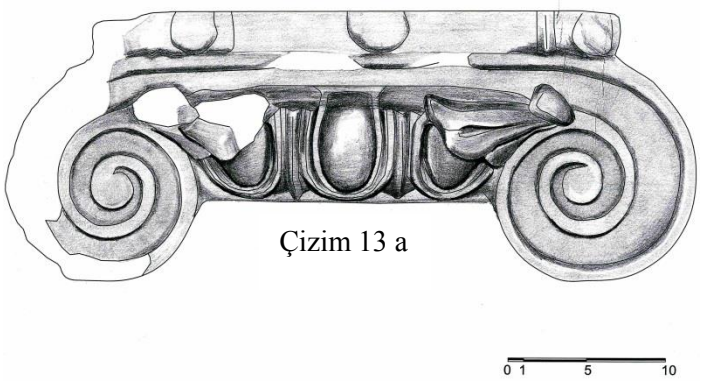
Çizim 12 e

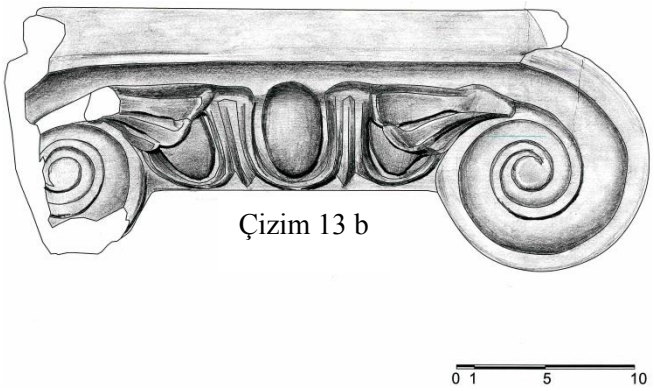
Çizim 12 f

Çizim: Ark. Burak ARSLAN
Gölgelendirme: Rest. Taner ÖZGÜR

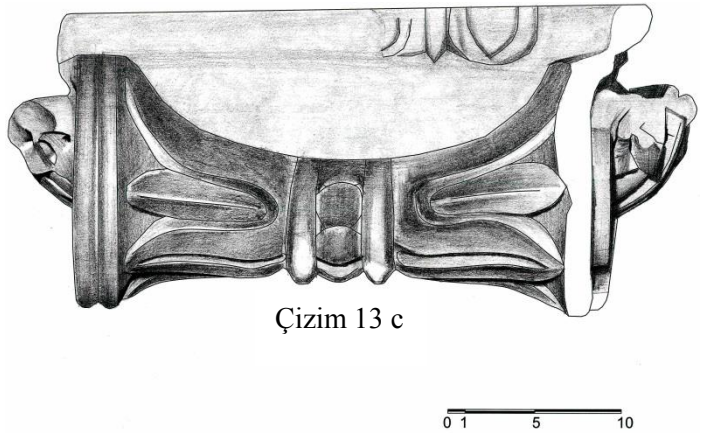
Levha 13

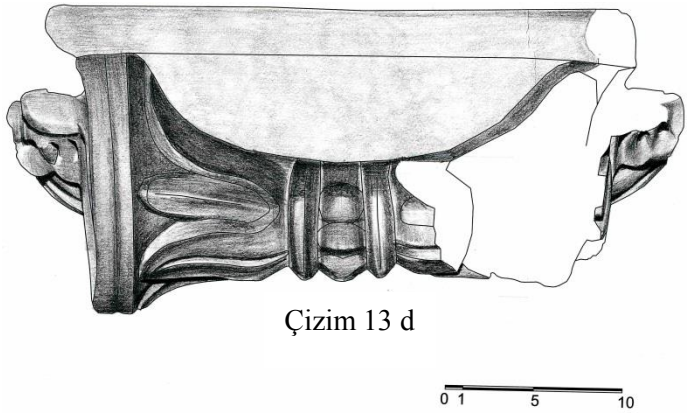
Çizim 13 a

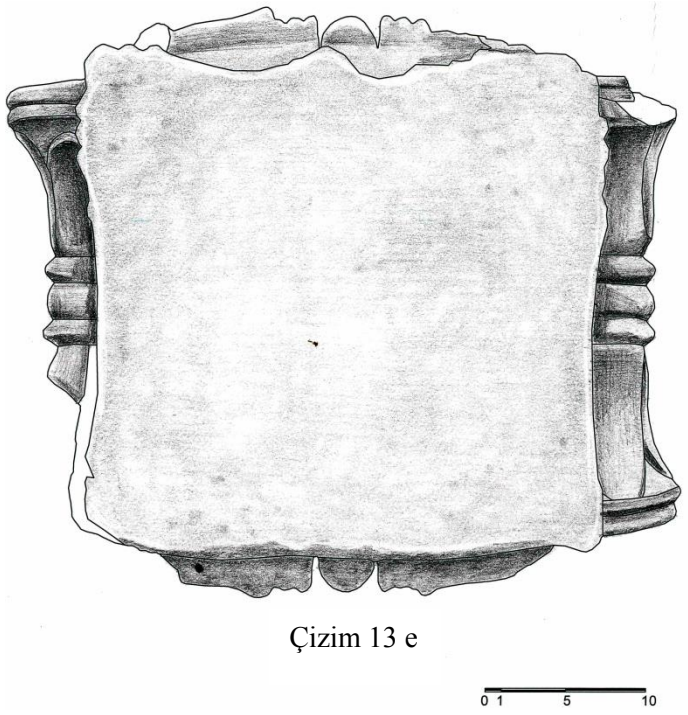
Çizim 13 b

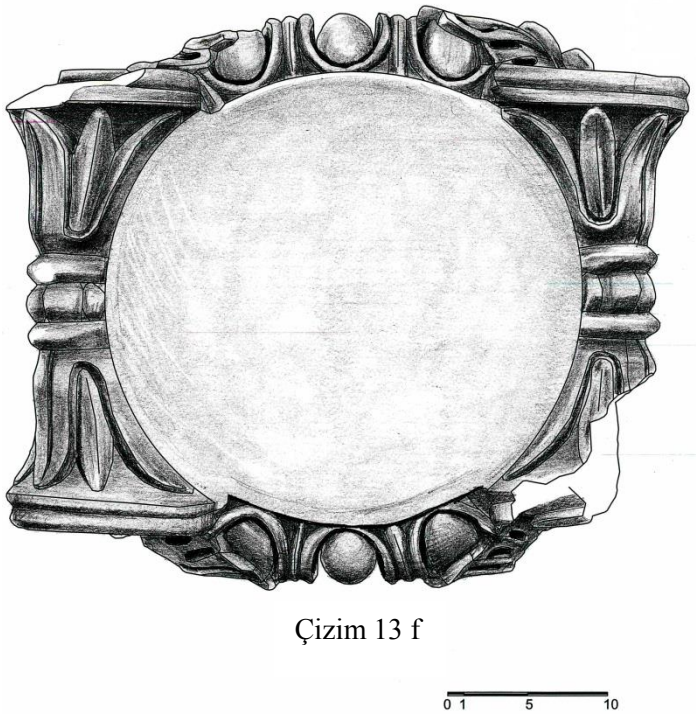
Çizim 13 c

Çizim 13 d

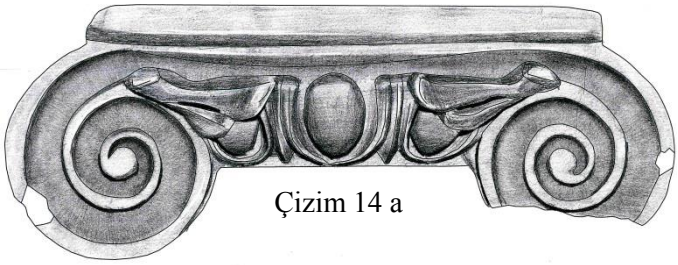
Çizim 13 e

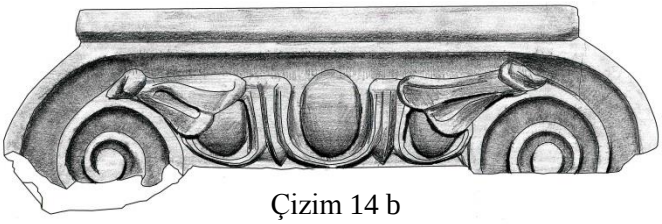
Çizim 13 f

Çizim: Ark. Burak ARSLAN
Gölgelendirme: Rest. Taner ÖZGÜR

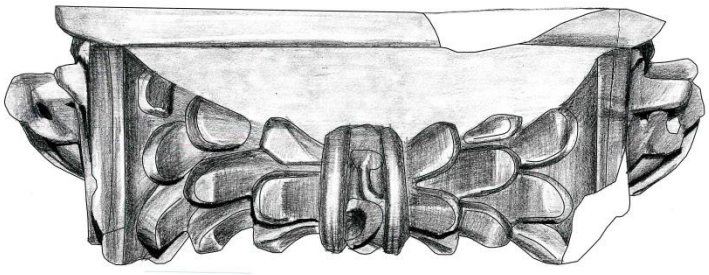
Levha 14

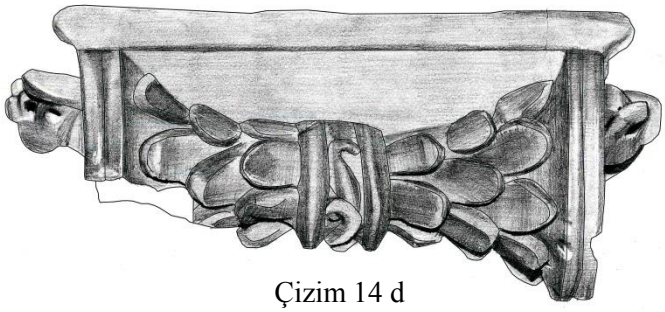
Çizim 14 a

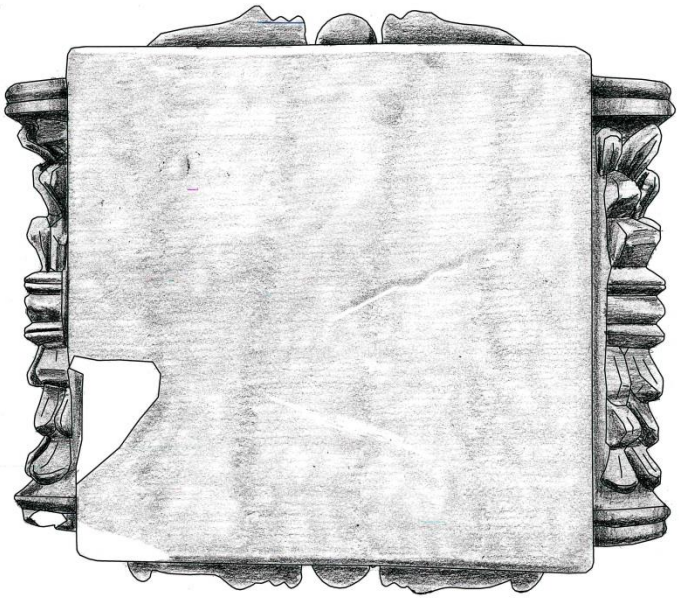
Çizim 14 b

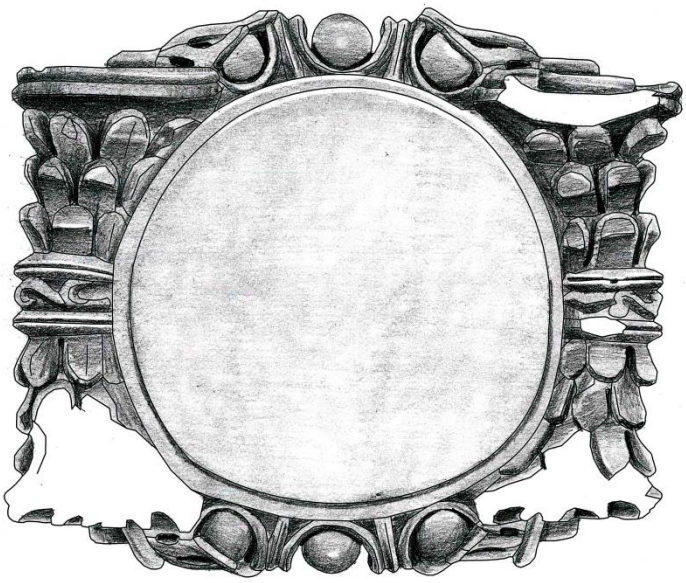
Çizim 14 c

Çizim 14 d

Çizim 14 e

Çizim 14 f

Çizim: Ark. Burak ARSLAN
Gölgelendirme: Rest. Taner ÖZGÜR